PV-1399

Biblioteca Bucureştilor

12
Decembrie
2006

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN ROMÂNIA • **BIBLIOTECA METROPOLITANĂ** • DIRECTOR FLORIN ROTARU

BIBLIOTECA METROPOLITANA
BUCUREŞTI
Inventar Nr. 29139

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

VENIAMIN COSTACHI

1768 – 1846

160 de ani de la moarte

„… Dacă nu vom întrebuința pe aceste – adică cuvintele cele adevărate Româneşti părăsite şi uitate în locul celor străine, precum a făcut toate națiile ce au voit a se cultiva, apoi se va împresura graiul național din an în an până ce va lipsi cu totul, şi prin aceasta va peri nația noastră Românească, precum a perit națiele ce şi-au părăsit limba lor…“

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

„Povestea unei coroane de oțel"

Ion I. NISTOR – Proclamarea regatului şi chestiunea Dunării. România în timpul neutralității (1914 – 1916) 2

Bucureștii de altădată

Sextil PUŞCARIU – Impresii din Bucureşti 8

Georgeta FILITTI – Arhive bucureştene – Cimara 10

Patrimoniu 13

Istoria cărții

THOMAS MORUS – *Utopia* 14

Centenar

EMIL GIURGIUCA 16

Autografe contemporane

Alecu Ivan GHILIA – Pagini dintr-un manuscris ce-şi aşteaptă editorul 18

Meridian biblioteconomic

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București

Secvențe 22

EBLIDA – Parlamentul European şi politica audiovizualului 24

Liviu BUTUC – Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România (VII) Impactul mijloacelor de comunicare (1) 26

Puncte de vedere

Florea NEAGU – Petre Pandrea. Un român ce trebuie recuperat din negura uitării ..33

Catalog 36

Repere

Nina VASILE – Cultura oficială şi Verso-ul ei 38

Calendar 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

„Povestea unei coroane de oțel"

Proclamarea regatului și chestiunea Dunării

Ion I. NISTOR

Ridicarea Principatului la rangul de regat

Ca stat suveran, România putea să se gândească și la o nouă titulatură pentru Domnul ei. Titlul de principe nu mai corespundea noii situații internaționale. Titlul de mare duce, propus de Kogălniceanu, nu era în asentimentul general al țării. Titlul de rege aducea aminte de Decebal, ultimul rege al Daciei independente. Acesta veni să înlocuiască titlul de Domn al românilor de până atunci. Pentru a aplana neînțelegerile din guvern, Ion Brătianu cedă președinția consiliului fratelui său Dimitrie Brătianu, care prezidă serbările de încoronare. În ședința festivă a corpurilor legiuitoare din 14/26 martie 1881 fu proclamată ridicarea principatului la rangul de regat. Cu ocazia serbării naționale de 10 mai, Domnul fu aclamat Rege al României și nu al românilor, pentru a evita susceptibilitatea Rusiei și Austro-Ungariei, unde trăiau milioane de români sub stăpânire străină. Cu acea ocazie solemnă s-a prezentat regelui Coroana de oțel, iar reginei o coroană de aur, pentru a încorona simbolic silințele seculare și dorințele cele mai vii ale românilor pentru libertate și independență.

Iată moțiunea pe care Camera o votă în unanimitate:

„Pentru a corespunde unei lungi simțite dorințe a națiunii, pentru a întări stabilitatea și ordinea în țară și pentru a oferi o chezășie pentru aceea că în România monarhia ființează în aceleași condițiuni ca și în celelalte state ale Europei și că ea trebuie să insufle aceeași încredere, Camera Deputaților în virtutea dreptului de suveranitate a națiunii proclamă pe alteța sa regală principele Carol, Rege al României".

În temeiul acestei moțiuni, Camera votă următorul proiect de lege:

Art. 1. România se înalță la Regat; principele Carol ia pentru sine și moștenitorii săi titlul de Rege al României.

Art. 2. Moștenitorul tronului va purta titlul de Principe Moștenitor al României.

După trecerea legii și prin Senat, președinții corpurilor legiuitoare, însoțiți de o mare mulțime, porniră la Palat pentru a prezenta suveranului legea spre promulgare. Președintele Senatului I. Ghica adresă Domnului următoarele cuvinte:

„Sunt mândru și fericit că m-a ales destinul de a prezenta Alteței Voastre Regale în numele Senatului și al Camerei legea care a fost votată astăzi de ambele corpuri legiuitoare și prin care dorințele țării au fost aduse la îndeplinire".

La citirea textului de lege, mulțimea izbucni în urale: „Trăiască Regele, trăiască Regele!" La scurta alocuțiune a președintelui Senatului, Regele rosti următoarea cuvântare:

„Mare și solemn este acest moment în care mi se apropie reprezentanții națiunii pentru a-mi prezenta hotărârea unanimă a corpurilor legiuitoare. Cu această hotărâre începe o nouă pagină în cartea vieții poporului român; cu ea se termină timpul care a fost bogat în lupte și greutăți, dar și în stăruințe bărbătești și în fapte eroice!

Și în acest moment voiesc să repet ce am spus de atâtea ori: totdeauna a fost dorința națiunii care a dat faptelor mele direcție și țintă! De 15 ani sunt principe al acestei țări, de 15 ani mă înconjoară dragostea și încrederea poporului: această dragoste și această încredere mi-a făcut zilele bune în și mai bune, în zile rele m-a întărit și confortat. De aceea eram mândru de demnitatea mea de principe, acum mi-a fost dat acest nume în jurul căruia s-au țesut în trecutul îndepărtat glorie și mărire!

Țara este însă de părerea că i-ar ședea mai bine în situația pe care și-a dobândit-o acum, în puterea ei națională, dovedită prin fapte, ca să se-nalțe la regat; așa fiind, primesc – nu pentru mine, ci pentru mărirea României – titlul de rege, fiind sigur că el nu va dezlega legăturile, ce m-au împletit așa de strâns cu poporul meu prin toate câte am trecut luptând și trăind împreună. Fie ca primul rege al României să se bucure de aceeași dragoste, care a purtat pe ultimul principe prin toate adversitățile. Pentru mine prețuiește alipirea (Hingabe) acestui popor nobil și viteaz mai mult decât toate măririle, decât toată strălucirea unei coroane".

Actul încoronării

Solemnitatea încoronării avu loc în ziua de 10/22 mai, când regele și regina semnară uricul de încoronare cu următorul cuprins:

„Noi, Carol I, Rege al României, călăuzit de mâna lui Dumnezeu și a destinului viteazului și inteligentului popor român, am făcut la 10 (22) Mai 1866 intrarea noastră în București. Vocea poporului ne-a ales principe al țărilor unite Moldova și Muntenia prin plebiscitul de la 8 (20) Aprilie 1866 (în ziua nașterii noastre de 8/20 Aprilie 1839), precum și prin votul adunării elective din 1 (13) Mai a aceluiași an.

După ce am asigurat națiunii române prin Constituția din 20 iulie 1866 libertatea și drepturile ei, am putut trece în fruntea acestui popor prin zile de răstriște, învingând toate greutățile, astfel că în 1877 la 10 (22) Mai fu proclamată independența țării.

După voința lui Dumnezeu, care singur dăruiește victoria, am condus oștirea noastră la 7 Iulie 1877 peste Dunăre și steagurile noastre și-au dobândit laurii izbândei la Calafat, Nicopole, Rahova, Smârdan, Grivița, precum și la 28 Noembrie aceluiași an prin cucerirea Plevnei, astfel că vechea vitejie românească a sancționat pe câmpiile de bătălie din Bulgaria votul camerelor.

Nobilul sânge românesc, care a fost vărsat spre apărarea și pentru independența patriei, primi la 14 (26) Martie răsplata sa. Camerele legislative, însuflețite de dorința de a da statului român, creat prin contopirea principatelor Moldova și Muntenia, o siguranță deplină și o personalitate mai fermă și mai strălucită, proclamară înălțarea României la rangul de regat al Europei.

Țara întreagă, reprezentată prin Senat și Cameră, însoțită de membrii tuturor corporațiunilor existente, ale țării, ai Curții de Casație și ai Curții de Conturi, ai Academiei Române, reprezentanții Universităților din București și Iași, cu studenții lor de toate gradele, ai delegațiunilor comunale urbane și rurale, precum și ai corporațiunilor meșteșugărești și ai numeroaselor asociații ale diverselor ramuri ale culturii noastre naționale, s-a adunat astăzi la 10/22 Mai 1881 în jurul sfântului altar al mitropoliei și a asistat împreună cu noi, Carol I Rege al României,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Perechea regală la nunta de argint, 3/15 noiembrie 1894

cu regina Elisabeta, iubita noastră soție, cu iubitul nostru frate Leopold, Prinț moștenitor de Hohenzollern, însoțit de nepoții noștri Ferdinand și Carol, la sfintele rugăciuni în cursul cărora Sfinția Sa Mitropolitul primat Calinic Miclescu și Sfinția Sa Mitropolitul Moldovei și Sucevei Iosif, precum și episcopii eparhiști și înaltul cler mitropolitan au săvârșit sfințirea coroanei pe care țara mi-o oferă drept emblemă prețioasă a stabilității și independenței patriei.

Coroana regală, pe care țara mi-o așează pe frunte, a fost cioplită în arsenalul armatei din țeava unui tun, ce a fost cucerit de la inamic la Plevna, la 28 Noembrie 1877, stropit fiind cu sângele eroilor, ce au căzut pentru independență. Coroana de aur, pe care țara o așează pe fruntea celei dintâi regine a ei, nu este împodobită cu pietre prețioase, dar faptele reginelor care vor purta coroana de aur a reginei Elisabeta vor face ca ea să strălucească.

Pentru ca amintirea zilei de 10 (22) Mai să rămână neuitată veacurilor viitoare, Noi semnăm acest uric în al 25-lea an al domniei noastre la mitropolia capitalei București, în prezența reginei Elisabeta, iubitei noastre soții, a iubitului nostru frate Leopold, în fața țării ce a grăbit să vină la marea solemnitate națională a consacrării proclamației regatului României și ordonăm ca documentul să fie înzestrat cu marele sigiliu regal și contrasemnat de miniștrii noștri secretari de stat, precum și iscălit ca martori de președinții corpurilor legiuitoare, de sfinții-le lor mitropoliții și de președintele înaltei curți de casație".

De la mitropolie, cortegiul regal se întoarse la palat, unde regele și regina apărură în sala tronului. Acolo președinții corpurilor legiuitoare oferiră suveranului coroanele sfințite.

Primind coroana de oțel, regele rosti următoarea cuvântare:

„Cu solemnitatea de astăzi se încheie cu strălucire capitolul de 15 ani așa de bogat în lupte și fapte mari! Sub scutul Constituției și legiuirilor sale s-a dezvoltat în mod admirabil munca fără răgaz a oamenilor ei de stat, vitejia oștirii sale și ferma mea încredere în puterea poporului au adus la îndeplinire dorința fierbinte a tuturora: regatul, o chezășie sigură pentru viitor este în ființă! Cu mândrie primesc deci această coroană, ca fiind călită (geschmiedet) din metalul unui tun, stropit cu sângele eroilor noștri și sfințit de biserică, eu o primesc ca simbol al independenței și tăriei României! Ca un odor prețios ea va da mărturie de timpurile ei glorioase, pe care le-am petrecut împreună, ea va aduce aminte generațiilor viitoare de vitejia străbunilor și de concordia ce a existat între principe și popor! Cea mai frumoasă coroană pentru regină și pentru mine va fi și va rămâne încrederea poporului, căruia îi rămâne închinat tot gândul și tot simțământul nostru. În fața acestor steaguri care fluturară pe câmpul de bătălie, în fața acestei coroane, emblemele regalității, aș dori să se adune poporul, precum se adună ostașii în jurul steagurilor, în fața acestor mărețe omagieri, pentru care tot poporul a grăbit la București pentru a fi martor al acestei zile memorabile să reunim glasurile în strigătul scump al inimilor noastre și care-și va găsi în acest spațiu, sfințit prin însuși evenimentele istorice din viața mea, un puternic răsunet. Iubita noastră Românie încoronată astăzi prin propriile ei merite: să trăiască!"

În 1884 s-au constituit domeniile coroanei, compuse din 12 moșii în întindere de 130.000 ha, pentru ca regele să devină cel dintâi proprietar de pământ românesc, care deveniră ferme model în țară. În 1886 s-a inaugurat biserica de la Curtea de Argeș, mausoleul dinastiei. La 19 aprilie 1889 sosi în țară principele Ferdinand, născut în 1867 la Sigmaringen. Căsătorit la 10 ianuarie

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

1893 cu principesa Maria de Edinburg, fiica ducelui de Saxonia-Coburg-Gotha și nepoată a reginei Victoria a Angliei.

În ziua a doua a festivităților, un cortegiu istoric și alegoric a defilat prin fața regelui și a reginei, iar în ziua a treia regele a trecut în revistă trupele în dreptul statuii lui Mihai Viteazul din București.

România în timpul neutralității (1914 – 1916)

Consiliul de Coroană de la Sinaia și declararea neutralității

Caracteristic pentru felul cum suveranii Franz Joseph și Wilhelm al II-lea, sfătuiți de consilierii lor Berchtold și Bethmann-Holweg, înțelegeau să conducă politica externă în vremuri atât de critice ca acelea ce urmară după atentatul de la Sarajevo este faptul că Italia și România, care făceau parte din Tripla Alianță, n-au fost nici informate și nici consultate în problema declarației de război contra Serbiei. Numai după ruperea relațiilor diplomatice și decretarea mobilizării generale a armatelor austro-germane, împăratul Franz Joseph și kaizerul Wilhelm se grăbiră să adreseze la 31 iulie regelui României telegrame extraurgente, aducându-și aminte de obligațiile lor față de prevederile ce decurgeau din pactul Triplei Alianțe:

„*Gândurile mele se îndreaptă către Tine* – zicea kaizerul în telegrama către regele Carol – *care ai întemeiat la gurile Dunării un stat civilizat și ai ridicat astfel un zăgaz în fața valului slav. Eu am încredere că Tu vei fi credincios ca Rege și ca Hohenzollern prietenilor Tăi, și că vei împlini, fără condiții, datoriile Tale de Aliat*".

Împăratul de la Viena invită pe regele Carol să decreteze mobilizarea generală a armatei române și să pornească la război împotriva Serbiei criminale, în conformitate cu stipulațiile pactului de alianță din 1883.

După Congresul de la Berlin s-a încheiat la 1879 pactul de alianță germano-austriac, la care se alipi în 1882 și Italia, constituind astfel Tripla Alianță. La 30 octombrie 1883 aderă și România la pactul Triplei Alianțe. În 1894 s-a încheiat, ca o asigurare contra triplei înțelegeri, alianța franco-rusă, întărită prin Antanta Cordială franco-engleză din 1904 – 1909 și acordul anglo-rus din 1907. Astfel, Triplei Alianțe austro-germano-italiene i se opunea Tripla Antantă anglo-franco-rusă, constituind un sistem de pace înarmată. Rivalitatea dintre marile puteri a dezlănțuit războiul mondial. Austro-germanii atraseră de partea lor Bulgaria și Turcia. Englezii atraseră dominioanele Canada, Africa de Sud, Australia, Noua-Zeelandă, India, Egiptul și unele națiuni africane. Portugalia și Franța atraseră Africa de Nord, occidentală și ecuatorială, Indochina și Madagascarul.

Rusia mobiliză mulțimile de oameni de la Vistula – Marea Galbenă. Italia intră în război alături de Australia în mai 1915. România intră în august 1916. Grecia oscila între ambele grupuri beligerante. Statele Unite ale Americii intrară în război în 1917, iar statele Americii de Sud trecură de partea lor. Rămâneau neutre: Spania, Olanda, Elveția, Suedia, Norvegia. Astfel se declanșă un conflict cu adevărat mondial – cuprinzând globul întreg și mobilizând 70 milioane de oameni (din care 25 milioane pentru front, restul pentru serviciul intern): Rusia cca. 5.000.000, Germania 13.250.000, Austro-Ungaria 9.000.000, Franța 7.935.000, Anglia 5.700.000, Italia 5.615.000, Statele Unite 4.272.000 etc.

Actul de adeziune a României la pactul de alianță s-a semnat la Viena în 30 octombrie 1883, purtând semnăturile miniștrilor de externe Kalnski din partea Austro-Ungariei, Berchem din partea Germaniei și Dimitrie Sturdza din partea României, reînnoit în 1902 și 1912. Articolul 2 din pact avea următorul cuprins:

„*Dacă România, fără nici o provocare din parte-i, ar fi atacată, Austro-Ungaria este datoare să-i dea, în timp util, asistență împotriva agresorului. Dacă Austro-Ungaria ar fi atacată în aceleași împrejurări, într-una din părțile sale limitrofe cu România,* casus foederis, *se va prezenta îndată pentru aceasta din urmă*".

O telegramă similară fu adresată și regelui Italiei, Victor Emanuel. Telegrama kaizerului Wilhelm soma direct pe regele României să rămână credincios casei de Hohenzollern și să-și îndeplinească necondiționat obligațiile contractuale. Dar intrării României în război contra Serbiei i se opuneau și considerațiuni de drept internațional. Tratatul de adeziune a României la pactul Triplei Înțelegeri era un act diplomatic cu totul secret, care, după însăși constatarea ministrului austriac la București Czernin, nici nu fusese „pragmatizat", adică ratificat de corpurile legiuitoare din București, Viena și Budapesta. Tot Czernin arată că însuși regele Carol considera tratatul ca strict confidențial, de al cărui cuprins nu aveau cunoștință nici chiar toți șefii guvernelor care se perindau la cârma statului. De o ratificare tardivă a instrumentului diplomatic secret de către parlamentele din Austro-Ungaria și România nici nu putea fi vorba la izbucnirea războiului. De aceea, Czernin raportă la Viena că, în condițiile date, tratatul nu putea fi privit altfel decât drept un „petec de hârtie fără conținut" – *Fetzen Papier...* – și aceasta cu atât mai mult cu cât agresiunea nu pornea din partea Serbiei, ci din partea Austro-Ungariei, care nu era atacată din nici o parte astfel încât să oblige România de a sări în ajutorul ei.

La începutul anului 1914 guvernul conservator prezidat de Titu Maiorescu își înaintase demisia. Aceasta fu primită și regele Carol încredință la 4 ianuarie 1914 pe Ion Brătianu, șeful Partidului Liberal, cu formarea noului guvern, din care făceau parte Emil Costinescu, Constantin Angelescu, Vintilă Brătianu, Alecu Constantinescu, I. G. Duca ș.a. Noul guvern se prezentă corpurilor electorale cu un program de mari și radicale reforme constituționale privitoare la o masivă expropriere a latifundiilor marii proprietăți rurale și introducerea votului obștesc. La 17 februarie 1914 avură loc alegerile generale pentru Cameră și Senat, care dădură guvernului liberal o considerabilă majoritate, înlesnindu-i astfel posibilitatea de a guverna și a duce la îndeplinire reformele constituționale din programul său de guvernare.

Opoziția era reprezentată de Partidul Conservator, care după demisia lui Titu Maiorescu alese șef pe fruntașul conservator Alexandru Marghiloman. Titu Maiorescu se retrase din viața politică. Membrii marcanți ai Partidului Conservator, cu grupările junimiste ale lui P.P. Carp, Teodor Rosetti, Mișu Cantacuzino, cea conservator-democrată a lui Tache Ionescu, Ion Lahovary, Mihai Săulescu, Virgil Arion, Alexandru Beldiman și alții, erau simpatizanți ai austro-germanilor și soarta le rezervase un rol foarte important în politica țării. În schimb, Partidul Liberal era orientat politicește spre puterile apusene, Franța și Anglia, cu concursul cărora tindea la dezrobirea românilor de sub stăpânirile străine și unirea cu regatul liber. Cum însă războiul se declanșase între Puterile Centrale austro-germane și Puterile Antantei franco-anglo-ruse, hotărârea României de partea cui să se alipească era foarte greu de luat, prin faptul că unele din provinciile românești, ca Transilvania, Banatul și Bucovina, se găseau sub stăpânirea Austro-Ungariei, care făcea parte din uniunea Puterilor Centrale, câtă vreme Basarabia se găsea sub dominația rușilor, aliații Antantei contra austro-germanilor. Alianța cu Antanta însemna renunțarea la Basarabia, iar alianța cu Austro-Germania atrăgea după sine abandonarea Transilvaniei, Banatului și Bucovinei. Până la lămu-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

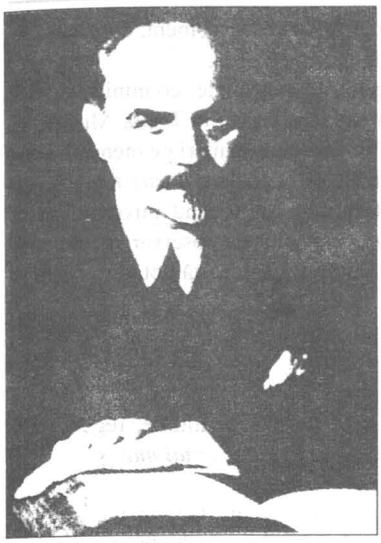

rirea acestei dileme, guvernul român se hotărî pentru neutralitate armată, urmărind cu toată atenţia desfăşurarea evenimentelor pe câmpul de luptă.

Telegramele ambilor împăraţi jigniră pe regele Carol prin cuprinsul lor cominatoriu. Şi pe drept cuvânt, fiindcă declaraţia de război contra Serbiei se produsese fără consultarea şi asentimentul regelui României şi nici ale regelui Italiei, ţări care făceau parte din Tripla Alianţă. În lumea politică românească telegramele produseră consternare. Însuşi regele Carol I rămase adânc impresionat de modul insolit în care un rege suveran era invitat să decreteze mobilizarea armatei naţionale şi să declare război unui stat vecin, cu care cu un an în urmă încheiase tratatul de pace de la Bucureşti din 10 august 1913, cu lichidarea războiului balcanic.

Pus în faţa unei situaţii pe cât de serioase, pe atât de grave, regele Carol, cu cunoscuta sa înţelepciune, convocă pe ziua de 3 august 1914 un Consiliu de Coroană la Sinaia, la care, pe lângă preşedinţii corpurilor legiuitoare şi membrii guvernului, luau parte şi fruntaşii partidelor din opoziţie: Teodor Rosetti, P.P. Carp, Alexandru Marghiloman, Titu Maiorescu şi Tache Ionescu. Din notele ce s-au păstrat asupra acestui memorabil consiliu, reţinem că şedinţa s-a ţinut la Castelul Peleş, în Sala de muzică a reginei Elisabeta, prezent fiind şi principele Ferdinand, moştenitorul tronului, care luă loc în faţa regelui Carol. Pe masă se găsea tratatul de adeziune a României la Tripla Alianţă. Adânc emoţionat, regele Carol deschise şedinţa, spunând următoarele: *„Pentru prima dată întrebuinţez faţă de D-Voastră limba franceză, care redă mai bine nuanţele. Nu trebuie să facem politică de sentimente. Neutralitatea este o soluţie rea, care va face ca România să piardă înalta situaţie pe care a dobândit-o. A merge cu Rusia ar fi contra sentimentelor unanime ale ţării. Să ne pronunţăm neapărat în favoarea Germaniei şi Austriei, cu care ne leagă un tratat, este ceea ce ne dictează interesele viitorului. Va urma onoare şi profit!"*

După declaraţia regelui urmă o tăcere generală. Pentru a o curma, regele se adresă lui Teodor Rosetti, ca celui mai în vârstă membru din consiliu, care recomanda ca ţara să nu se angajeze în roluri care nu sunt de talia ei, ci să adopte o atitudine cumpătată de linişte şi pace. În opoziţie cu Rosetti, Petre Carp, liderul Partidului Conservator, pledă agitat pentru intrarea imediată în război, alături de Germania şi Austria:

„Război imediat, trebuie ajutat germanismul să zdrobească slavinismul. Românii din Transilvania ne îngrijorează puţin: au manifestat ei oare dorinţa de a fi încorporaţi? Cei dintâi care vor trage asupra noastră, dacă urmărim altă politică, vor fi regimentele române. Regele a vorbit limbajul datoriei şi onoarei. Trebuie să-l ascultăm. Avem un tratat. România trebuie să-şi ţină angajamentele".

Urmând la cuvânt Alexandru Marghiloman, el ceru lămuriri asupra rolului Italiei şi, aflând de declaraţia ei de neutralitate, recomandă o atitudine similară şi din partea României: *„O acţiune imediată contra Serbiei ar însemna o renunţare la tratatul de la Bucureşti din 1913 şi o extindere a dominaţiei bulgare asupra Macedoniei. Dar mai mult chiar, intrarea noastră în război alături de Austro-Ungaria ar echivala cu o vinovată abandonare a românilor de peste hotare din Ungaria, Austria şi Macedonia. Dar nici o colaborare cu ruşii nu este recomandabilă din pricina Basarabiei, în împrejurările acestea singura soluţie ce se impune fiind neutralitatea, care este departe de a nu fi onorabilă, de vreme ce însăşi Italia nu găseşte că există pentru ea* casus belli. *Dar o agitaţie naţională, fie ea urmată de o crimă odioasă, ca aceea de la Sarajevo, urzită pe teritoriul unui vecin, nu poate echivala cu o agresiune de stat la stat, căci atunci s-ar putea susţine foarte bine că şi lupta Ligii Culturale, care luptă contra deznaţionalizării românilor de peste munţi, este un atac sau o provocare la adresa vecinei noastre Austro-Ungaria"*. În concluzie, Marghiloman recomanda pentru moment o neutralitate armată pentru paza graniţelor ţării.

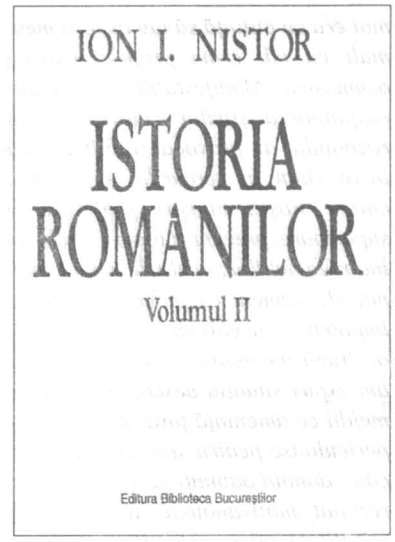

Tache Ionescu se ralie în toate la părerea antevorbitorului, relevând că ultimatumul trimis guvernului din Belgrad fără consultarea anterioară a aliaţilor, nici a Italiei şi nici a României, ca asociaţi reprezentând state libere, nu îi poate târî în război prin voinţa şi hotărârea unui singur aliat. La Berlin se susţinea că nici Germania n-ar fi fost consultată în prealabil de cancelarul Berchtold, înaintea trimiterii ultimatumului la Belgrad.

Ion Lahovary stărui asupra confederaţiei balcanice şi asupra tratatului de la Bucureşti din 1913, cu declaraţia categorică: *„Nu omor români pentru ca Austria să facă o Bulgarie tare în paguba unei Serbii mici"*.

Emil Costinescu susţinea că a merge alături de Austria ar însemna *„a dezlănţui război civil"*.

Pentru declararea neutralităţii se pronunţaseră toţi membrii consiliului în afară de Petre Carp care, nemulţumit de părerile unanime ale colegilor săi, îi apostrofă reproşându-le că *„abandonează pe rege şi-l silesc să-şi calce cuvântul"*. La această învinuire, Marghiloman replică:

„În toată conştiinţa mea şi pe onoarea mea cred că cuvântul regelui nu este angajat. Din contră, procedând astfel cum procedăm acoperim pe rege. Dacă am ieşi de aici cu războiul, toată lumea ar zice: «Acesta este războiul regelui!» şi nu o vreau. La cea dintâi înfrângere, regele ar fi acela care ar fi atacat. Dacă noi, oamenii politici, pregătim opinia publică, când vom declara războiul noi vom fi răspunzători. Aşa înţeleg eu să servesc pe Rege!"

La acestea replică iritat Carp: *„Mâine regele va abdica!"* – bazându-se probabil pe textul declaraţiei din consiliu a regelui, care a încheiat declaraţia zicând: *„Acesta este testamentul meu politic, la care nu renunţ, nepotul meu îl va urma"*.

De fapt, în sertarul secret al reginei s-a găsit după moartea sa textul unei scrisori adresate împăratului Wilhelm, din care se vede că, sub impresia hotărârii Consiliului de coroană, regele se gândea serios la abdicarea sa. Scrisoarea aceasta, care n-a fost însă expediată împăratului Wilhelm, avea următorul cuprins:

„Mă grăbesc cu sinceră părere de rău şi fac comunicarea aceasta că, în urma unor greutăţi de nebiruit, am luat grava hotărâre de a renunţa la domnie. Situaţia din România a luat în vremea din urmă o întorsătură atât de ameninţătoare, încât nu-mi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

mai era cu putință să iau asupra mea răspunderea ei, cu atât mai mult cu cât eram profund pătruns de obligațiile ce mi le asumasem. Manifestațiile neîncetate, o presă scump plătită și răspândirea știrilor celor mai mincinoase asupra mersului războiului au provocat o agitație atât de mare în țara întreagă, încât chiar și cercurile conducătoare au fost luate de acest curent. Foștii miniștri, profesorii universităților și ai școlilor superioare, precum și toate clasele sociale, astăzi au un singur țel înaintea ochilor: acela de a pune mâna pe Transilvania. Numărul mic de oameni cu judecata chibzuită și puținele ziare care se împotrivesc acelui curent amintit sunt înfierate ca trădătoare. Ca o ultimă încercare am convocat un consiliu de coroană în care am expus situația deschis și am atras atenția asupra marii primejdii ce amenință țara, dacă nu se pune stavilă acestor uneltiri periculoase pentru stat; în sfârșit, am adresat un apel stăruitor către domnii adunați în jurul meu, care, din păcate, a rămas fără rezultat, motivându-se că acest curent puternic nu mai poate fi stăvilit. După aceasta, n-a mai rămas pentru mine altă cale decât să declar că eu nu pot să rămân mai departe în fruntea unei țări care îmi retrage încrederea ei. Îmi este greu, nespus de greu, să iau în această clipă o astfel de hotărâre, căci îmi dau limpede seama de urmările unei acțiuni necugetate a României. – Mi se sfâșie inima la gândul că armata făurită de mine, care în anul trecut m-a urmat cu entuziasm, ar putea să pornească, chiar sub ochii mei, în direcția în care nu nădăjduiam să dau ajutor. Și această mâhnire adâncă nu poate fi biruită. Iar cuvântul meu este mai sfânt ca orice, și eu o rup cu un trecut întreg, pentru ca numele meu să rămână nepătat. Tot ceea ce am creat, întemeiat și posedat în jumătate de veac, depun pe altarul onoarei. Aș vrea să mi se împlinească doar o singură dorință în tragica mea soartă: ca armata, lipsită de conducere, să nu poată prejudeca în nici un fel victoriile bravilor aliați. Rog să mi se acorde și pe mai departe respect, bunăvoință și încredere!"

În consecință, regele Carol redactă și actul de abdicare cu următorul cuprins:

„*Români! Un puternic avânt național cere ca România să intre în război cu Austro-Ungaria spre îndeplinirea idealului visat de întreg neamul românesc. Neputând a mă împotrivi acestui curent, în care văd o mare primejdie pentru țară, nu-mi rămâne decât să încredințez destinele mult iubitei noastre patrii unei Locotenențe Regale.*

O viață întreagă închinată ridicării și măririi scumpului nostru popor va fi pentru el cea mai sigură chezășie că inima mea nu va înceta niciodată de a bate spre binele său. Din suflet rog pe bunul Dumnezeu să-l păzească și să-l ocrotească".

Din fericire, și actul de abdicare a rămas nepublicat în masa de scris a regelui Carol, unde a fost descoperit de un om de încredere al împăratului Wilhelm și prezentat acestuia cu ocazia prezenței kaizerului la Sinaia, care îl încredință ministrului casei imperiale cu următoarea apostilă:

„*Sinaia 23/IX/1917 – Secret*

Documentul alăturat provine din masa de scris a Regelui Carol, unde a rămas neobservat, fiind găsit mai târziu de omul meu de încredere, și mi-a fost predat mie. E o comunicare întocmită de Rege după Consiliul de Coroană din 1914 pe seama Puterilor Centrale cu proiectul unui act de abdicare adresat românilor. De așezat printre notele familiare secrete, după ce se va face o copie pentru Excelența Sa Cancelarul Împăratului (personal)

s.s. Wilhelm I. R."

Textul actului de abdicare în favoarea unei „Locotenențe Regale" nu corespunde cu declarația regelui Carol în Consiliul de Coroană că acesta ar fi testamentul său politic la care nu renunță și că nepotul său – Principele de Coroană Ferdinand – îl va urma. Actele au fost scrise într-un moment de depresiune sufletească, iar regele va reveni asupra hotărârii sale de moment, după cum se va vedea din cele ce urmează.

Brătianu, rezumând părerile exprimate, comunică Consiliului vestea că Italia, care și ea făcea parte din Tripla Alianță, se hotărâse pentru neutralitate. Vestea aceasta întări pe membrii consiliului în părerile lor, hotărând să considere *casus foederis* ca inexistent față de Puterile Centrale, autorizând guvernul să ia măsurile cuvenite pentru paza granițelor cu observarea celei mai stricte neutralități față de beligeranți. La această hotărâre aderă și regele Carol.

După ridicarea ședinței memorabile, Brătianu, Marghiloman, Tache Ionescu și Mihail Pherekide trecură în cabinetul de lucru al regelui pentru a redacta comunicatul asupra hotărârii Consiliului de Coroană. În toiul discuțiilor intime, regele rosti memorabilele cuvinte: „*Sunt un rege constituțional și nu voi declara eu singur războiul!*"

Declarația regelui din Consiliul de Coroană a pătruns deformată în conștiința publicului și a dat curs la diverse comentarii, unele mai deocheate decât altele. La șase zile după ședința consiliului de coroană, regina Elisabeta făcu președintelui Crucii roșii, Marghiloman, următoarea confidență:

„*Consiliul de luni a fost foarte frumos, regele este mulțumit că are astfel de oameni pentru a-i consulta. «Ce aș fi făcut – mi-a spus el – dacă s-ar fi dezbinat și ce răspundere, dacă aș fi fost silit să aleg între una sau cealaltă părere!»*"

Regina a mai adăugat:

„*Nu mi-a plăcut tonul celor două telegrame ale împăraților; așa se scrie regelui meu?*"

Într-o convorbire intimă între regele, regina și Marghiloman, regele observă calm:

„*Presupuneri asupra soartei războiului în favoarea germanilor și nimic mai mult. Asupra vorbelor despre abdicare: Eu? Dar am expus pur și simplu cele trei ipoteze*".

La 4 august 1914, președintele Consiliului de miniștri Brătianu trimise ministrului plenipotențiar al Austro-Ungariei următorul comunicat asupra hotărârii Consiliului de Coroană de la Sinaia:

„*După un apel călduros al Regelui de a da urmare tratatului, Consiliul de Coroană, cu toate voturile contra unuia singur, a declarat că nici un partid nu-și poate asuma răspunderea acestei acțiuni.*

Consiliul a hotărât că, întrucât România n-a fost nici avertizată și nici consultată asupra demersului austro-ungar la Belgrad, nu există casus foederis. *În continuare Consiliul de Coroană a hotărât să se ia măsuri militare pentru siguranța granițelor, măsuri din care decurge un avantaj pentru Monarhia Austro-Ungară, întrucât granițele ei pe mai multe sute de mile rămân acoperite*".

Brătianu mai adăugă că a dispus o întărire a unităților militare, căreia îi va urma curând mobilizarea generală. Guvernul intenționează să dea publicității numai un scurt comunicat asupra măsurilor militare hotărâte pentru siguranța granițelor. Czernin, ministrul austro-ungar la București, precum și Wildhäusen, ministrul Germaniei, aduseră la cunoștința guvernelor lor hotărârea de neutralitate a guvernului român.

La 5 august, Czernin și Wildhäusen comunicau lui Brătianu că: „*guvernele lor iau act cu plăcere de faptul că guvernul român se dezinteresează de tratatul de la București și că măsurile anunțate sunt o indicație că România continuă să rămână aliata lor*".

Nu este însă mai puțin adevărat că neutralitatea României și Italiei impresionă adânc pe împăratul Wilhelm, care era nevoit să constate că „*aliații se rup de noi ca perele putrede*" și că neutralitatea acestor țări nu este decât prefața orientării lor spre alianța cu Franța și Rusia. Referindu-se la convenția militară cu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bulgaria, Czernin asigura pe Brătianu că Bulgaria va fi prietenă cu România câtă vreme aceasta va rămâne aliata Triplei Înţelegeri.

Convenţia secretă cu Rusia. Moartea regelui Carol I şi a reginei Elisabeta. Urcarea pe tron a regelui Ferdinand

Precum era de aşteptat, Rusia declară la 6 august 1914 război Austriei şi Germaniei.

A doua zi după ce Austria declară război Serbiei, Rusia încercă să atragă România de partea ei, punându-i în vedere anexarea Transilvaniei în caz de izbândă. Ministrul de externe Sassonov autoriză pe Poklevski, ministrul ţarului la Bucureşti, să propună suveranului român încheierea unei convenţii cu Rusia, prin care ruşii se angajau să nu înceteze războiul cu Austro-Ungaria şi Germania mai înainte ca ţările locuite de români din monarhia Austro-Ungară să fie reunite la coroana României. La propunerea aceasta, Brătianu răspunse la 10 august 1914 că *„în faza actuală a conflictului care divide Europa, guvernul român trebuie să-şi mărginească sforţările sale la păstrarea neutralităţii, aşa cum s-a decis de Consiliul de Coroană, şi la menţinerea echilibrului balcanic"*. Echilibrul acesta era însă greu de menţinut, de vreme ce la 6 septembrie 1914 Bulgaria încheie un tratat secret cu Austria, prin care cele două ţări se obligau reciproc la *„o politică amicală şi la un sprijin mutual în caz de agresiune"*. Sassonov stăruia însă cu tot dinadinsul ca România să semneze convenţia, arătând că *„armata rusă a ocupat jumătate din Bucovina, făcând primul pas spre eliberarea acestei provincii de sub jugul austriac"*. În această situaţie guvernul lui invita România să i se asocieze, îndeplinind restul, adică să ocupe cu armata partea ei din sudul Bucovinei şi Transilvania, garantând şi asigurarea împotriva unui atac bulgar de la sud.

Propunerea părea foarte ademenitoare, totuşi guvernul român stărui să obţină formulări concrete cu privire la Bucovina şi Banat. Cu privire la Bucovina, ruşii recunoşteau României numai partea locuită de români, iar cât privea Banatul, România urma să se înţeleagă cu Serbia. Brătianu revendica aceste provincii româneşti în întregimea lor. Pe chestiunea aceasta s-au purtat tratative între Bucureşti şi Petrograd, până ce, în urma unui schimb de note diplomatice, s-a căzut de acord ca graniţele acestor provincii să fie hotărâte la vremea potrivită de comisii de delimitare. Astfel s-a ajuns la semnarea Convenţiei secrete româno-ruse din octombrie 1914, formulate în sensul că, în schimbul neutralităţii binevoitoare din partea României, Rusia va asigura *statu-quo*-ul teritorial al României în fruntariile ei actuale. Guvernul ţarist mai recunoştea României dreptul de a-şi anexa regiunile româneşti din Austro-Ungaria, obligându-se a-i oferi şi ajutorul moral la ocuparea acestor teritorii cu propriile ei forţe. Rusia se mai angaja să obţină şi adeziunea puterilor Antantei, Franţa şi Anglia, la aceste angajamente.

Convenţia româno-rusă din 1 octombrie 1914 s-a încheiat cu cunoştinţa şi aprobarea regelui Carol I.

„Ţin să declar – zicea Brătianu în faţa Camerei – *că politica legăturilor noastre cu Aliaţii nu am făcut-o eu însumi, în contra voinţei regelui Carol, nu am făcut-o pe ascuns de dânsul. Tot ce am lucrat, am lucrat ca un servitor credincios al ţării şi al tronului, cu încrederea şi cu ştiinţa suveranului"*.

Urmare a convenţiei româno-ruse, s-a întocmit şi planul de operaţii militare în cazul unui atac din partea Austro-Ungariei, după următoarele directive strategice: ofensiva împotriva Austro-Ungariei în legătură cu aripa stângă a armatei şi defensiva la sud faţă de Bulgaria. Totodată, s-a dispus închiderea graniţelor pentru transporturile germane spre sud şi s-a oprit tranzitul armamentului german, de care Turcia avea mare nevoie, prin teritoriul României.

Curând după semnarea convenţiei secrete cu Rusia, muri la Sinaia în ziua de 10 octombrie 1914 regele Carol I, care de multă vreme era suferind, suferinţă care a fost agravată de evenimentele politice care luaseră o altă întorsătură de cum o dorea şi o preconiza el. Zguduit de o mare tragedie sufletească, bătrânul suveran închise ochii pentru totdeauna în plin război, după o domnie rodnică şi glorioasă de 47 de ani, 4 luni şi 17 zile, care, ca lungime şi realizări, poate fi asemănată numai cu domnia lui Ştefan cel Mare. Ca întemeietor al dinastiei române, Carol de Hohenzollern a dobândit la Plevna, pe lângă încrederea poporului român în el şi-n dinastia sa, independenţa ţării faţă de Poarta Otomană şi s-a încoronat ca primul Rege al României, restaurând regalitatea Daciei Traiane după 18 secole de la moartea lui Decebal.

Carol I a deschis României „fereastra spre mare", prin dobândirea Dobrogei lui Dan vodă şi Mircea cel Bătrân. Tot sub domnia lui s-au lărgit graniţele provinciei transdanubiene prin recunoaşterea Cadrilaterului în 1913. El a reorganizat şi sporit forţele armatei naţionale, victorioasă la Plevna, şi a îndrumat sistemele de fortificaţii de la Bucureşti şi Focşani; a întărit marina comercială şi de război, dezvoltând portul Constanţa şi stăruind pentru construirea podului peste Dunăre de la Cernavodă.

Sub domnia lui s-a revizuit Constituţia ţării în sensul lărgirii dreptului de vot şi s-au votat legiuirile de interes politic, administrativ, social, economic şi cultural. De aceea, regele Carol I poate fi considerat pe drept cuvânt ctitorul aşezămintelor de stat ale României moderne. În lumina perspectivei istorice, titlul de Înţeleptul, cu care a fost cinstit încă fiind în viaţă, este şi rămâne binemeritat.

La 18 februarie 1916 muri la Bucureşti şi regina Elisabeta, cunoscută ca scriitoare sub numele de Carmen Sylva, şi fu înmormântată alături de ilustrul ei soţ, regele Carol I, în cripta regală de la Curtea de Argeş, celebra ctitorie a lui Neagoe Basarab, restaurată şi împodobită cu cheltuiala decedatei perechi regale. Regina Elisabeta a fost o duioasă şi devotată consoartă a cumpătatului şi înţeleptului ei soţ. Originară din Valea Rinului, ea a descoperit în noua sa patrie, şi mai ales pe meleagurile încântătoare de la Sinaia, un adevărat rai pământesc, pe care l-a cântat în creaţiile ei literare, ce au trezit un larg interes în străinătate prin farmecul şi frumuseţea lor. Iubitoare de muzică şi de pictură, ea a înzestrat mănăstirea de la Curtea de Argeş cu un minunat evanghelier, împodobit de mâna ei cu admirabile scene din Sfânta Scriptură, prinse în culori armonioase de rară frumuseţe. Tot ea a pictat *Concertul în luncă* de Vasile Alecsandri, ilustrând fiecare strofă şi închegându-le într-un admirabil tablou ce se păstrează la Academia Română. De numele ei se leagă şi azilul pentru orbi – Vatra Luminoasă – din Bucureşti. În timpul războiului pentru independenţă ea a patronat opera de asistenţă medicală a soldaţilor răniţi ca o adevărată „mamă a răniţilor". Moartea prematură a singurei ei fetiţe, Marioara, a privat-o de bucuriile de mamă. Plină de admiraţie pentru augustul ei soţ, ea a sprijinit şi încurajat activitatea lui politică şi militară. Acest frumos buchet de fapte înălţătoare pentru patria ei adoptivă i-a asigurat un loc de cinste în panteonul marilor regine ale României.

Fragmente din vol. *Istoria Românilor*,
ediţie îngrijită de dr. Florin ROTARU,
vol. II, Editura Biblioteca Bucureştilor, 2003

(sublinierile aparţin redacţiei)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Impresii din Bucureşti

Sextil PUŞCARIU

De cîte ori plec din Bucureşti, mă întorc întinerit. Poate fiindcă s-a nimerit să fiu în capitală în luna mai, cînd soarele străluceşte pe acel cer neîntrecut de frumos pe care Grigorescu a ştiut să-l coboare pe pînzele sale, cînd în Cişmigiu trandafirii plini îmbrobodesc boschetele, fără să aplece pe pămînt crengile tinere sub povara lor, cînd cutreierînd străzile întortocheate îţi răsare la fiecare pas, ca o surpriză, o casă zidită cu dragoste în mijlocul unei grădini pline de verdeaţă, cînd pînă şi mormintele prietenilor dispăruţi te întîmpină cu flori şi cu verdeaţă, sub care somnul trebuie să fie lin...

Poate mă simt întinerit fiindcă mă văd iară într-un oraş mare, în care viaţa pulsează viguros. Cînd cei mai frumoşi ani din tinereţe ţi i-ai petrecut în vălmăşagul centrelor mari de cultură, te apucă adesea, în cuibul liniştit de provincie, prielnic pentru munca ordonată a fiecărei zile, nostalgia după zgomotul străzilor asfaltate. E un dor asemănător cu al orăşanului însetat de liniştea unui colţ de ţară.

Îmi aduc aminte de o conversaţie cu Caragiale. L-am întrebat: cum se face că, în tot ce a scris, abia se găsesc cîteva pagini în care e descrisă natura? El mi-a răspuns: „Excursia mea favorită este la o cafenea din strada principală. La o masă rotundă de marmură stau un ceas două şi privesc pe trecători, iar priveliştea aceasta îmi spune mai mult decît o pajişte înflorită". Priveliştea ce ţi se desfăşoară din mansarda unei case cu cinci etaje, pe cînd becurile se aprind unul cîte unul pe străzi drepte şi pe străduţe şerpuite, poezia coperişurilor e adesea tot atît de impresionantă ca vederea unui apus de soare din vîrful unui deal...

Dar ceea ce mă face să mă simt atît de tînăr cînd văd Bucureştii e mai presus de toate dragostea pentru capitala ţării româneşti. O purtam cu mine, în anii dinainte de război, ascunsă în pieptul meu, unde nu puteau pătrunde privirile bănuitoare ale finanţilor de la Predeal şi ale jandarmilor de la Iţcani, şi o port, mărită, în suflet, de cînd graniţele au încetat de a mai fi. Pe ea am căutat s-o sădesc în sufletele elevilor mei în anii grei, cînd Bucureştii erau atît de departe, şi aş vrea să o torn şi astăzi în inima atîtor ardeleni care se simt străini în capitala ţării lor, pentru că o judecă după aparenţele-i înşelătoare...

Cît de fericitoare este această dragoste! Ea te face să-ţi păstrezi seninătatea sufletească cînd în jurul tău vezi frunţile încreţite de griji; să zăreşti partea frumoasă a vieţii şi să nădăjduieşti în viitor cînd alţii îţi înfăţişează în colori atît de negre ziua de azi şi cea de mîne.

„La Bucureşti nu-i seriozitate", îmi spune un coleg de şcoală pe care-l întîlnesc în Cluj, ajuns acum, din băiatul vesel şi zglobiu de odinioară, un grav „consilier" cu vorba apăsată şi cu sprîncene încruntate. „Străzile mişună de un roi de pierde-vară şi de femei luxoase, în cafenele discuţii gălăgioase

şi superficiale, toţi fac politică rentabilă de căpătuială"...

Le cunosc de mult aceste judecăţi uşoare, aceste locuri comune care circulă din nefericire la cei ce sînt gata să condamne înainte de a cunoaşte. Dacă în sufletul lor ar fi dragostea adîncă, atunci ei ar vedea că ceea ce li se pare lipsă de seriozitate este firea deschisă şi atît de simpatică a omului care ştie să se bucure de frumuseţile vieţii, să guste o glumă spirituală şi să ierte o greşeală. Desigur că nu-mi plac nici mie gălăgioşii filfizoni care pun lumea la cale şi afişează cu orice ocazie cunoştinţe ieftine, cîştigate prin lectura regulată a gazetelor de bulevard. Dar eu cunosc la Bucureşti mai mulţi oameni cu adevărat culţi, şi în acelaşi timp discreţi, decît are Ardealul întreg. E adevărat că trecînd pe Calea Victoriei te miri de unde se găsesc atîţia oameni care au vreme să se plimbe cu ceasurile, pe cînd tu, bietul, nu ştii cum să-ţi mai împarţi vremea. Dar nicăiri n-am cunoscut mai mulţi oameni harnici, cu o putere de muncă uriaşă şi cu dor de activitate, decît la Bucureşti. Luxul exagerat e regretabil dar el e în firea noastră, şi dacă un străin a putut să zică despre ţara noastră că are cele mai frumoase femei şi că orice româncă calcă asemenea unei împărătese, este pentru că, spre a fi frumoasă, femeia trebuie să se îmbrace bine. Dar cei ce se plimbă în automobile au acasă, pe pereţi, tablouri de-ale pictorilor noştri de talent şi salonaşe pline de obiecte de artă, în care se face muzică bună şi se discută cu pricepere literatură. Politica, pentru mulţi, este

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

mijlocul cel mai sigur de a-şi crea, fără osteneală mare, o situaţiune, dar dacă luptele politice la noi sînt atît de vehemente şi necumpătate este pentru că mulţi, foarte mulţi, au convingerea că numai cu ideile lor şi a partizanilor lor politici ţara se poate ferici. Şi atunci mă întreb dacă n-am un dram de dreptate, eu optimistul incorigibil, să-mi zic: un neam care din acest război crunt şi distrugător n-a ieşit obosit, ci se aruncă, oţelit, în noi lupte îndîrjite, pentru că fiii lui nu sînt mulţumiţi cu „binele" şi doresc „mai binele" – acest neam nu dă oare şi astăzi cea mai strălucită dovadă de vitalitate?

În Bucureşti am găsit în toate timpurile mai multă dragoste pentru Ardeal decît invers. Dar nu iubirea egală şi constantă care trebuie să existe între fraţi, ci dragostea pasionată care izbucneşte cu foc, dar e supusă, tocmai de aceea, la dezamăgiri şi se răceşte prea uşor.

Îmi aduc aminte cum am fost primit în toamna anului 1918 în Iaşi, cînd aduceam solia unirii Bucovinei. M-au îmbrăţişat necunoscuţi şi toţi îmi ziceau: grăbiţi-vă, veniţi să ne regeneraţi! Pe cît mă fericea iubirea cu care eram primit, cu atît mă îngrijorau nădejdile prea mari ce se puneau în noi. Ştiam că deziluzia va veni curînd.

Şi ea a venit.

Pentru că, oricît de bune elemente erau peste munţi, ele erau puţine şi nepregătite. Schimbarea a fost prea bruscă şi prea mare încît cei ajunşi din slugi stăpîni să nu rămînă buimăciţi şi chiar cei buni între ei să nu-şi piardă uneori cumpătul.

De aceea m-a durut în suflet văzînd acum, în Bucureşti, cît de pornită e lumea împotriva fraţilor dezrobiţi, care le-au adus o dezamăgire, fiindcă legaseră de ei nădejdi nemăsurate. Nimeni nu vorbeşte de uriaşa operă ce s-a săvîrşit de un an şi jumătate, cu cîţiva oameni care au muncit ca nişte eroi, în împrejurări grele, avînd în faţă ţinuta ostilă a unei populaţiuni organizate iar ca aparat administrativ cîţiva funcţionari improvizaţi. Meritele reale ale acestor bărbaţi le va stabili istoria; prezentul e firesc să vadă greşelile lor.

Vremea, cel mai mare vrăjmaş al nostru, care pe timpul războiului trecea prea încet şi acum se scurge atît de repede, va face dreptate. Vor trece încă ani pînă cînd urmele pe care veacuri de despărţire le-au săpat între fraţi vor dispărea. După Unire se va vedea încă deosebirea ce în Imperiul german unitar a existat între prusianul de la nord şi bavarezul de la miazăzi, iar în Italia între lombardul blond şi romanul oacheş. Dar încetul cu încetul deosebirile se vor şterge, ele vor dispărea cu atît mai iute, cu cît în inimile noastre se va stabili dragostea adevărată de frate, înţelegătoare, iertătoare la nevoie, constantă şi trainică.

Bucureşti, 23 V 1920

Am întîlnit aici prieteni vechi, pe care nu i-am văzut de mult. La expoziţia tinerimii artistice l-am revăzut pe Kimon Loghi. Mărunţel, elegant, mulţumit. Acum e era pictorilor. A făcut 400.000 lei în anul acesta cu pînzele sale pe placul mulţimii. Acest gust al îmbogăţiţilor de război ştie să-l exploateze. El crede că este pictor mare, căci succesul e mare. Aspiraţii de revoluţionar în artă, dacă le-a avut vreodată, acum desigur nu le mai are. Încolo băiat bun, simpatic... Tot acolo l-am văzut pe Spaethe, cu care ne-am adus aminte de cheful nostru pe care-l făcuserăm pe vremurile bune, acu vreo 15 ani, cînd o noapte întreagă ne-am lăsat răpiţi de puterea tinereţelor cu planuri mari şi de farmecul unei intimităţi între 3 – 4 prieteni la un pahar de vin bun. El a rămas acelaşi: plin de energie şi ceva cam boem. Voi trece negreşit prin atelierul lui să-i văd lucrările.

La şedinţele Academiei, aceeaşi atmosferă, cam birocratică, cu legături mai mult reci între membri, cu discuţii lungi şi dezordonate, fără avînturi nouă. Partea cea bună a acestor şedinţe este că e cel mai plăcut loc de întîlnire. Aici e înainte de toate Iorga, veşnic nemulţumit, veşnic indignat de prostia cuiva, totdeauna scînteietor... El domină incontestabil Academia, adesea ca un tiran, dar ascultat de cei mai mulţi pentru marea stimă ce i-o poartă toată lumea. În toiul luptelor violente politice care par că-l absorb, e uimitor ce limpede şi cu cîtă consecvenţă munceşte mai departe ştiinţificeşte, scriind, citind, făcînd planuri nouă de lucrări monumentale, pe care le execută cu o repeziciune neobişnuită. Discută scriind şi vorbeşte citind. Şi cum citeşte? Întoarce filă de filă, încît crezi că nici n-are vreme să prindă zece şire şi a citit cartea, din care nu-i scapă nici un amănunt, nimic esenţial.

Alături de el e Pârvan, care tot mai mult se afirmă ca unul dintre gînditorii noştri de frunte şi ca un savant cum rar am avut. El e temeinic, de o putere de muncă asemănătoare, de o cultură extraordinară şi un pricepător subtil şi rafinat al frumosului şi armoniei, care pentru el însemnează însăşi viaţa. Mai ales de cînd, pierzîndu-şi soţia, a rămas atît de nespus de singur în viaţă. Alături de seriozitatea sa gravă, de rezerva sa aproape de mizantrop, deodată te surprinde cu cîte o ieşire în care se reflectă tot sufletul său de copil. Şi dacă ştii să-l scoţi din toiul preocupărilor sale momentane, să-l excîţi pentru o chestiune care îi e dragă, ochii îi sclipesc, buzele surîd atît de drăguţ şi în faţa sa de rece preot protestant se aprind mii de drăcuşori, iar vorba-i curge exuberant, lăudîndu-ţi pe un elev, căutînd să te convingă despre calităţile cutărui tînăr...

Ieri, bătrînul Caragiani, după şedinţa Academiei, m-a luat la o parte şi, sfios şi mai mult în glumă – dibuind să vadă dacă nu îl iau în rîs, – a început să-mi spună despre gîndurile ştiinţifice ce-l preocupă: popoarele preistorice ale Peninsulei Balcanice, celţi sau gali, mi-a făcut etimologii fantastice şi mi-a spus că Homer a fost valah. Sînt gînduri care-l preocupă de decenii, pe care însă n-a cutezat să le dea publicităţii, avînd bunul-simţ de a-şi spune că poate sînt prostii... Şi atunci face o glumă, mai mult ca să te pipăie dacă şi tu eşti dispus să-l iei în glumă sau în serios...

Fragmente din vol. *Memorii*,
ediţie de Magdalena VULPE, prefaţă de Ion BULEI,
Editura Minerva, Bucureşti, 1978

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Arhive bucureștene

Cimara

Georgeta FILITTI

Deşi rubrica noastră se intitulează ca atare şi cititorul ar putea aştepta revelaţii legate de istoria oraşului, în multe cazuri substanţa fondului e cu totul alta. Spaţiu generos de imigrare, pământul românesc a găzduit cu predilecţie oameni veniţi din Levant. Mânaţi de dorul de ducă, de afaceri ori îndrăgostiţi de vreo moldoveancă ori munteancă, greci, venetieni, aromâni de toate felurile, croaţi, genovezi, albanezi ajung la noi şi de cele mai multe ori se naturalizează aici. E şi cazul lui Giovanni Cimara (1834 – 1893) din insula Zante (Chefalonia), de veche obârşie venetiană, şcolit în ştiinţa dreptului la Siena şi ajuns avocat şi mason de seamă la Iaşi (cu reşedinţa de ţară la Dărăbani, moşie de zestre de la a treia soţie, Smaranda Balş). Arhiva avocatului şi a fiicei sale Calomira (din a doua căsătorie, cu Julie Bonnet) poate constitui aproape canavaua unui roman istoric. *Notizie documentale* despre familia Cimara, atestată documentar din secolul al XV-lea – când se numea Balbi Bisantio – dovedeşte înrudirea, la 1830, a lui Giorgio Marino cu o fată Balş. Binecunoscuta familie boierească din Moldova îşi are originea, dacă dăm crezare unor documente semnalate de membri ai familiei, printre regii vizigoţi, între care Alaric, născut într-o insulă a Dunării. La Dubrovnik (Croaţia) se păstrează o scrisoare a lui Alexandru Lăpuşneanu în care pomeneşte de cinci descendenţi ai ultimului duce de Sf. Sava (Herţegovina) primiţi la curtea sa. E vorba de Petru, nepot al Elenei de Zenta, ea însăşi coborâtoare din Bertrand de Baux, cel aflat în slujba lui Carol de Anjou din regatul de Napoli. Arhiva cercetată de noi cuprinde genealogia, cu cópii autentificate de autorităţile cefalonite începând din anul 1543. Acolo sunt evocate neamurile înrudite: Inglesi Dimitrato, Volterra, Capsokefalo, Loverdo, Alessandro de Orzi, Zuanne, Delladecime-Cosmetatto, Metaxa.

Un unchi al avocatului ieşean, pe lângă interesul pentru genealogia familiei, compune versuri italieneşti, se pare de circumstanţă, fiindcă are pregătite texte pline de durere intitulate *Per la morte di...* şi numele e completat ulterior. Tot el are un discurs tipărit, din septembrie 1824, în onoarea lui Basilio Zavo, preşedintele Adunării legislative a statului ionic din Cefalonia (cu capitala la Argostoli). Se mai adaugă o întreagă literatură de factură masonică, cu alfabet şi desene adecvate.

Fiu de medic, Giovanni începe să practice avocatura în 1857 pe teritoriul ionic, iar în anul următor, cu un paşaport englezesc, păstrat în arhivă, ajunge la Galaţi. Călătoreşte la Constantinopol şi Bucureşti, ba trece şi în Basarabia rusească. În 1868 obţine dreptul de liberă practică la Iaşi, după ce primise, în 1863, mica naturalizare. Se pare însă că practica avocatura dinainte pentru că în mai 1862 P. Balş îi scria din puşcăria Prefecturii Poliţiei din Iaşi: „Je suis en état d'arrestation et d'accusation, mais je suis complètement innocent". Apoi îl roagă să-l viziteze ca să pregătească apărarea. Se pare că avocatura nu-i răpea tot timpul, cel puţin aşa reiese din scrisorile trimise fiicei sale Calomira, mai mulţi ani la rând, de la Monte Carlo, Bologna, Wildbald, Napoli. Din oraşul cazinourilor, unde pierde regulat, scrisorile poartă antetul „Cercle des étrangers à Monaco. Salon de lecture". Fiică-sa suferea de nervi şi el îi trimite recomandarea unui doctor neamţ: *cura Mattei* (băi cu apă rece) şi homeopatie electrică. El însuşi se trata de o boală nenumită cu plimbări în aer liber, băi de mare de câte jumătate de oră şi sirop cu iod. Răspunde şi la întrebări punctuale ale Calomirei: mozaicul *Cave canem* e în muzeul Bourbon din Napoli, unde l-a fotografiat chiar el iar la Lepanto (bătălie cu turcii în 1571) venetienii au arborat un steag în benzi roşii/albastre pe fond bleumarin.

Mai multe cataloage ale bibliotecii sale reconstituie universul de lectură al unui român de adopţie, cosmopolit, bogat, sensibil nu doar la conţinutul cărţilor ci şi la legătura sau ilustraţia lor. Ne oprim aici doar la inventarul *Livres anciens et rares*, unde figurează Dante, *Le Purgatoire et le Paradis*, ilustrat de G. Doré, trad. de P. A. Fiorentino, în piele roşie aurită, „édition de très grand luxe, superbes illustrations"; G. P. Villeneuve, *Métamorphoses d'Ovide*, Paris, 1807; Marmontel, *Contes moraux*, Liège, 1777; Un voyageur en Angleterre, *Mémoires et observations*, Haga, 1698; *Histoire secrète des femmes de l'Antiquité*, Amsterdam, 1725; Scarron, *Le roman comique*, Paris, 1677; *Le Virgile travesti en vers burlesques*, Paris; J. Tavernier, *Recueil sur le Japon*, Paris, 1681; abatele Coyer, *Bagatelles...*, Londra, 1743, *Moeurs et usages des turcs*, Paris, 1747; Barquin, *Idiles et romans*, Geneva, 1796; G. Sagreda, *Memoriae istoriche ottomane*, Veneţia, 1637; Sansovino, *Dell'historia universale dei turchi*, Veneţia, 1564; dr. B. Zapata, *Meravigliosi secreti di medicini*, Roma, 1566; T. Bentivoglio, *Le leggi all'arme*, Piazola, s.a.; L. Maimburgo, *Compania di Jesu*, Milano, 1624; De St. André, *Lettres sur la magie*, Paris, 1725; Condorcet, *La vie de Voltaire*, Paris, 1822; *Iliade d'Omer* (în gr.), Viena, 1817 – „très belles illustrations"; Pouqueville, *L'Univers. Grèce*, Paris, 1855; G. Schlumberger, *Un empereur byzantin au dixième siècle, Nicephore Phocas* – „peau rouge, dorure, grand luxe", Paris, 1890; *Les Evangiles de notre Seigneur Jesus Christ*, Paris, 1837 – „peau verte, grand luxe"; *La St. Bible*, Bruxelles, 1844; P. Foscarini, *Mem. Hist... della Morea*, Veneţia, 1687; Marc Antonio Zimarae, *Tabula dilucidarionum...*, Veneţia, 1556 – „il était écrit par un grand oncle à moi Cimara"; B. de St. Pierre, *La capuna italiana*, Paris, 1822; *Le facetieux reveil matin des esprits melancoliques*, Rouen, 1679; Ossian, *Poésies*, s.a., s.l.; J. Palaia, *Septuaginta*, commentaires, 1697; C. Tutini, *Dell origine e fundazion (!) dei reggi di Napoli*, Napoli, 1754; *Historie di tutte le cose degne di memoria del anno 1524*, Veneţia, 1540; N. Motnonise, *Lapis offendiculi...*, 1752; N. M. Corbelli, *Il mondo geografico e politico*, Colonia, 1673.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Evangelina Cimara

Contele Jean Marin de Cimara

Calomira Cimara

Contele G. de Cimara

Alte câteva zeci de cărți tipărite ante 1800, apoi câteva sute de după 1800, mărturisesc interesul pentru călătorii în Extremul Orient, Africa, enciclopedii, morală, literatură, descoperiri arheologice, teatru, lumea rusească, instituții englezești, revoluția franceză, Grecia modernă, evrei și antisemitism ș.a.

Biblioteca juridică a contelui Cimara împărtășește soarta multor donații: în 1916 fiica sa Calomira vinde 500 volume Fundației Ferdinand din Iași și mai apoi scrie nemulțumită: „Vă rog să faceți o anchetă în această privință întrucât n-am văzut niciodată aceste cărți în bibliotecă, nici nu le-am putut obține când le-am cerut pentru consultare".

Cea mai mare parte a arhivei o privește pe această fiică, născută în 1860 și care, așa cum reiese dintr-o scrisoare către tatăl ei, dorise la un moment dat să se facă actriță. Și-a schimbat gândul ajungând „singura cabalistă și ebraistă creștină", cum o recomanda cineva. Pare genul de fată bătrână, arțăgoasă, dispusă să intermedieze căsătorii dar în același timp să-și însușească cunoștințe atât de complicate cum sunt cele despre Cabală. În legătură cu acest din urmă aspect poate că era și o modă printre femei pe atunci pentru că în 1906 și Sofia Vlădoianu îi scrie în franceză și ivrit. Oricum, în septembrie 1913, Calomira trimitea manuscrisul traducerii în franceză spre publicare la Paris a textului Sepher Jetzirah (*Le livre cabalistique de la Création*), cine știe de ce, prin New York! Era vorba de „cea mai veche și prima carte sfântă a evreilor". Fusese scrisă de rabbi Akiva, „cel mai mare cabalist al erei noastre". Cronicile specialiștilor au început să apară în „Isis" („operă de erudiție"), „Nouveaux horizons de la science et de la pensée", „Echo du merveilleux", „Mysteria", „Initiation", „Voile d'Isis", „Vie mystérieuse", „Les entretiens idéalistes", „The British Bibliophile Society", „Mémorial de la librairie française", „La Roumanie" („o minune de artă și erudiție"). Corespondează cu H. Hotchetov, care încercase să înființeze la Paris un institut teosofic și dr. G. Encausse, administratorul publicației „Les amis de St. Yves", dornic să-i publice și el ceva. Acesta îi răspundea și la întrebarea cum să obțină un *elemental*: e de-ajuns să se roage nouă zile în lunile cu luna în creștere, seara la culcare.

Încurajată de ecourile din presa franceză ca și de vorbele bune ale Elenei Văcărescu, domnișoara Cimara continuă să lucreze la traducerea *Psalmilor lui David*. Din corespondența cu H. Goldenkron se deslușesc preocupări statornice pentru studiile ebraice. În 1917 termină comentariile la Cabală și peste opt ani Moritz Wachtel din Iași îi scrie rectorului Universității din Ierusalim rugându-l s-o sprijine la publicare. Realitatea era însă mai prozaică. Vânzarea mergea greu. Până în 1926 librăria Alcalay din București nu vânduse nici un exemplar din Sepher Jetzirah iar cu Centrala Cărții are chiar un conflict dezagreabil. După ce vânduseră un număr de exemplare, contabilii Centralei o găseau datoare cu 1.651 lei. Furioasă, d-ra Cimara amintește proverbul cu hoțul de păgubaș și declară că nu le datorează nimic. „Vă atragem mai întâi atenția să păstrați față de casa noastră cuviința cuvenită..., dacă nu răspundeți cuviincios, vă punem sechestru pe stoc în baza extrasului de cont", a venit replica Centralei.

Nici cartea mamei sale, Julie Bonnet (pseudonim: Judith), *Reflets d'âme. Poésies inédites*, tipărită de editorul parizian Durville în 1.000 exemplare, nu se vindea mai bine. Poate că versuri ca

Océan que rien ne sillonne
Où un vent chaud tourbillonne

nu erau de natură să stârnească entuziasmul cumpărătorilor. Dezamăgită, Calomira Cimara oferă 680 exemplare, în 1926, pentru „Alliance française. Association nationale pour la propagande de la langue française dans les colonies et à l'étranger".

În arhivă se mai păstrează, din creația aceleiași poete, fără a fi văzut lumina tiparului, lucrările următoare: *Le fruit de mes lectures*, *Monsieur et Madame. Esquisse de moeurs*, *Caractères distructifs de la veille et du sommeil*, *Louise. Très simple histoire*, *Fântâna Blanduziei* (traducere în limba franceză), *Lola, Collens. Hélène Mathewson* (traducere din limba engleză în limba franceză), *Ore perdute* (în limba italiană).

Între o traducere din ebraică și întocmirea unui horoscop se pare că acestei „femei de litere" îi făcea plăcere să aranjeze destinele oamenilor. Dintr-o scrisoare din 1907 a unui nepot Metaxa, aflat la un *Oleifici triestani*, se vede că „pour éviter quelque scandale que je serai tout prêt de provoquer, car ils connaissent trop bien ma tenacité... si vous

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Esmeralda Balș căsătorită cu G. de Cimara

Giulia Bonnet

Evangelina Cimara căsătorită cu C.M. Sturdza

C.M. Sturdza

n'avez pas encore un roman, je vous fournirai toute la matière pour écrire une véritable histoire". Spera ca popa grec, amestecat în intriga cu fata și dezvăluit, să nu se sinucidă.

Ca și în alte cazuri, corespondența din arhivă e o imagine a epocii. Grație înrudirilor ori prieteniilor contesa Cimara află ecouri, zvonuri, comentarii, bârfe nu lipsite de interes. În 1905, Olga Souvazoglu îi descrie atmosfera din Salonic: „Les assassinats qui ont lieu quotidiennement, le pays se trouve dans un état bien triste... dans les villages et aux environs on n'ose pas montrer le nez. C'est là que les bandes bulgares mettent en execution leurs projets. Les pauvres paysans anéantis par la peur d'être tués se soumettent et viennent en aide. Jusqu'à présent les réformes ont abouti en rien. Vous voyez les officiers russes se promener dans la villes avec cet air de conquérant se méfiant de tous; pour ça ils sont bien, mais s'ils croient par ce moyen établir la paix et la sûreté dans le pays, ils se trompent joliment".

O englezoaică măritată cu un român, care administra fabrica de zahăr de la Ripiceni îi scrie din Galați în 1921 că „s-a obișnuit cu viața de aici. E o hărmălaie de dimineața până seara. E un oraș unde se fac bani și lux".

Manuela Veisa corespondează în italienește și franțuzește, încheind „tutissima vostra", pentru a i-l recomanda pe Vasile Lovinescu – „intélectuel de premier ordre, très instruit et cultivé". Acesta voia să cumpere cărți de teosofie de la contesă și un joc de tarot complet de 78 de piese.

Un diplomat spaniol în post la București (Maguieira) îi vorbește exaltat despre Spania și România, „ce pays où il y a tant de notre sang, de notre idiome et néanmoins il est si différent de mon Espagne adorée, de cette patrie enchanteresse et charmante qui, après avoir enfanté un monde, a toujours un elan, un desintérêt, un romantisme que d'autres peuples n'ont connu même dans leur jeunesse".

Iată și ceea ce s-ar putea numi o cronică mondenă interbelică, cu referire la faptele principelui, apoi regelui Carol. E vorba de scrisorile Phrosinei Ștefănescu din anii 1926 – 1930, din care citâm: „Autant les libéraux, c'est a dire Mr. Bratiano, que leurs Majestés ont constaté qu'ils ont fait une fière gaffe avec l'abdication du Prince et je crois savoir qu'on travaille pour le ramener, vu son énorme popularité depuis cette affaire". „... il s'est remis avec son père et il rentrera dans le pays avant une année. Il se serait battu en duel avec son beau-frère Georges et il aurait eu l'estomac éraflé, presqu'éventré d'une profonde estafillade... On voit très peu Queen Mary... elle a vieilli..." „... La Régence continue d'intéresser et d'amuser les bucarestois. Ces puritains de transilvains ont fini par montrer que leur pureté sait combiner les affaires". Ziarul „Cuvântul", unde Nae Ionescu, „intéligent et instruit", îl apărase pe Carol împotriva Elisei Brătianu, care spusese „c'est mon mari qui a chassé le Prince du pays", se vindea cu 200 lei numărul. Și în fine: „notre jeune Roi est d'une activité formidable, que Dieu le bénisse, mais il semble que la réconciliation avec son ex épouse marche lentement. C'est lui qui ne veut plus de ce lien brisé par elle".

În provincie, ca atmosferă generală, totul părea sumbru, cel puțin așa reiese dintr-o scrisoare a Mariei Bogdan, expediată din Borzești la 9 nov. 1928: „... existence que nous tous menons depuis la guerre. Privations, injustices, en proie à l'envie des uns, aux vols des autres, nous nous débattons dans un pays pourri où l'amour de l'argent et du luxe fait commetre tous les méfaits, tous les crimes".

Calomira Cimara corespondează mult și unele scrisori, din țară ori din străinătate, îi sunt pur și simplu adresate: Contesa Cimara, Iași, România. Între emitenți: Picolomini d'Aragona, Constant bey, Jacopo Granetti, Adina Știrbei, Metaxa, Riegler, Sofia Sculy Logothetides.

Aceasta din urmă o întreabă, în 1937, dacă nu vrea să vină la București, să locuiască într-un cămin „pour les dames du monde". Poate moare vreo locatară și ea i-ar lua locul. Chiria era de 3.000 lei pe lună. Arhiva nu dezvăluie dacă oferta a fost primită. Greutatea de a-și mai schimba locuința la 77 de ani, poate lipsa banilor, acreala, cine știe cum s-a stins contesa cabalistă...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din colecţiile Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

Din viaţa Regelui Carol I
Mărturii contimporane şi documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaş
Fundaţia Regele Carol I, 1939

... În intenţiunea de a împlini lipsa unor atari amintiri despre Marele Rege şi în acea de a opune mărturiile categorice ale martorilor oculari fanteziilor unor autori străini, care, în dorinţa de senzaţional, au strecurat unele insinuări relative la moartea Regelui Carol I, ce sunt spulberate prin afirmările strânse aci, în aceste intenţiuni s'a plănuit publicarea acestui volum, cuprinzând contribuţii inedite precum şi câteva reeditări ale unor scrieri mai vechi, împrăştiate prin reviste, toate provenind numai dela contimporani demni de încredere ai domniei Regelui Carol I...

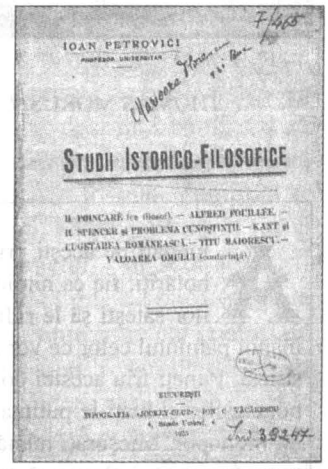

Ioan PETROVICI, *Studii istorico-filosofice*
Tipografia «Jockey Club», Ion C. Văcărescu, Bucureşti, 1925

... Pentru a termina să constat cu bucurie că în besna tristă a momentului de faţă se zăresc pe ici pe acolo câte-va puncte luminoase în care s'au refugiat virtuţile creştine de pretutindeni isgonite: instituţiile de existenţă socială. Nu pot decât să spun, adresându-mă nobilelor persoane care practică acolo filantropia: adăpostiţi-le şi păstraţi-le bine, ca mâne să poată iarăşi porni să cucerească lumea, fiindcă viitorul trebue să fie tot al lor!

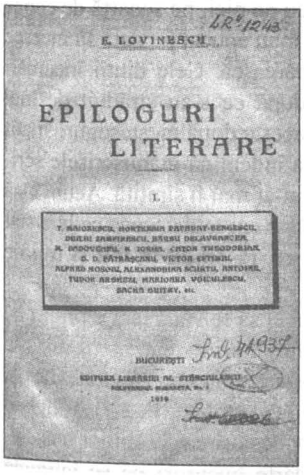

E. LOVINESCU, *Epiloguri literare*
Editura Librăriei Al. Stănciulescu, Bucureşti, 1919

... În coltişorul tăinuit al notiţelor dela urmă, ca un adaos al «Democraţiei literare», *îl vom arăta totuşi pe Caliban privirilor cititorilor noştri. Din peştera literaturii lui îl vom scoate ca să-l fixăm la butucul propriilor lui citate. Nu le vom comenta; le vom reproduce numai, în limitele decenţii... Şi acolo, cu ochii injectaţi, sugându-şi laba păroasă, îl vom lăsa să se consume în propria lui vermină şi ignominie, Iov al unei noi lepre ce devoră: intemperanţa verbală. Spectacol aspru şi respingător. Spectacol salutar totuşi: tinerii trebue să priceapă care le va fi stăpânul de mâine, dacă fiara ancestrală va scăpa dela butucul la care l'au fixat dispreţul şi desgustul public.*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

THOMAS MORUS
Utopia

... Căci nici nouă nu ne-a dat în minte să-l întrebăm, şi nici lui să ne spună, în ce anume parte a acelei lumi noi e aşezată Utopia. Şi sînt gata să pun în joc mica mea avere, numai să nu las să treacă această scăpare, atît pentru că mi-e ruşine să nu ştiu în ce mare se află insula despre care am scris această cărticică, cît şi pentru că sînt unii oameni aici, la noi, şi îndeosebi un dascăl de teologie, om tare evlavios, care arde de dorinţa să se ducă în Utopia, nu c-ar fi mînat de o poftă deşartă şi iscoditoare să vadă meleaguri noi, ci cu gîndul să sprijine şi să răspîndească dreapta noastră credinţă, care a început şi acolo să prindă rădăcini tot mai puternice. Şi, vrînd să facă această călătorie cu bună rînduială, s-a îngrijit din vreme să fie trimis acolo de însuşi papa, ba încă să fie numit chiar episcop al utopienilor, fără să-l sperie cîtuşi de puţin gîndul că, spre a căpăta o asemenea înaltă păstorie, ar trebui să-i înduplece mai întîi (pe utopieni) prin rugăminţile lui...

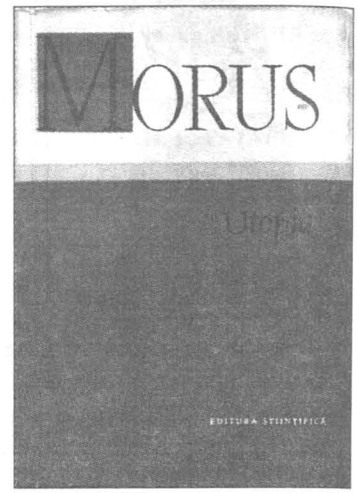

THOMAS MORUS, *Utopia*, traducere din limba latină de Elefterie şi Şt. BEZDECHI, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1958

Alungaţi pe aceşti primejdioşi aducători de pacoste, hotărîţi, fie ca nimicitorii fermelor şi ai gospodăriilor săteşti să le ridice la loc, fie, cel puţin, să dea înapoi pămîntul celor ce vor să dreagă şi să clădească ce s-a stricat. Puneţi frîu acestei pofte nesăţioase de cumpărături a bogătaşilor şi luaţi-le putinţa de a se bucura în vreun fel de un monopol. Micşoraţi numărul trîntorilor; refaceţi agricultura, faceţi să înflorească manufacturile de lînă, ca să se poată face un negoţ cinstit, în care să găsească de lucru această mulţime de trîntori, ca şi cei pe care sărăcia i-a făcut pînă acum doar hoţi şi, în sfîrşit, vagabonzii şi slugile trîndave care, altfel, vezi bine, nu sînt, şi unii şi alţii, decît hoţii de mîine.

Cît timp nu găsiţi un leac pentru aceste racile, degeaba vă lăudaţi cu dreptatea pe care o puneţi în pedepsirea hoţilor, care e – neîndoios – mai mult de ochii lumii, decît dreaptă sau aducătoare de vreun folos. Căci lăsînd pe tineri să fie crescuţi cît se poate de rău, şi încă din cea mai fragedă vîrstă să se strice încetul cu încetul, spre a-i pedepsi apoi, cînd, ajungînd în toată firea, săvîrşesc crimele ce au încolţit în sufletul lor încă din copilărie, ce altceva faceţi, rogu-vă, decît să vă spînzuraţi hoţii pe care vi i-aţi crescut?...

Poate că mi se va răspunde că prin această pedeapsă obştea răzbună dreptatea jignită şi legile călcate şi că nu pedepseşte doar furtul de bani; la care, pe drept cuvînt, n-aş putea să răspund decît atît: „Summum jus summa injuria", adică: „Culmea dreptăţii e culmea nedreptăţii"...

Astfel, minţile utopienilor, care se deprind neîncetat cu învăţătura artelor şi a ştiinţelor, sînt înzestrate cu o pricepere uimitoare la meşteşugurile şi născocirile care pot să le înlesnească traiul. Ei au împrumutat de la noi meşteşugul tiparului şi chipul de a fabrica hîrtie, dar nu se mulţumesc doar cu cele ce au învăţat de la noi, ci le-au şi desăvîrşit cu priceperea şi iscusinţa lor. În adevăr, după ce le-am arătat cum tipăreşte Aldus, pe foi de hîrtie, şi cum se fabrică hîrtia, şi asta doar prin cuvinte, nu în chip practic – căci nici unul dintre noi nu era meşter în nici una din aceste meserii – ei repede au ghicit şi restul, cu mintea lor ascuţită. E adevărat, mai înainte ei scriau pe piei, pe scoarţă de copac şi pe foi de papirus. Dar acum s-au apucat pe dată să încerce şi ei să fabrice hîrtie şi să tipărească. Cele dintîi încercări n-au fost prea izbutite, dar, după ce s-au străduit de mai multe ori, au izbutit curînd în aceste două meşteşuguri şi atît de deplin încît, dacă ar avea la îndemînă manuscrisele scriitorilor greci, lipsa tipăriturilor n-ar mai fi simţită. Acum însă ei nu au decît cărţile li le-am lăsat eu; totuşi, ceea ce le-a stat la îndemînă a fost, după tipărire, răspîndit în mii şi mii de exemplare...

Orice străin care vine la ei să le vadă ţara e primit cu braţele deschise dacă se deosebeşte prin vreun merit sau şi-a însuşit, prin călătorii, o cunoaştere temeinică a oamenilor şi a obiceiurilor din ţările pe unde a umblat. Poate că tocmai din această pricină s-au bucurat de sosirea corăbiilor noastre, căci acolo oamenii ascultă foarte bucuroşi ce se întîmplă peste mări şi ţări...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

DE OPTI
MO REIP STATV. DEQVE
nouainsula Vtopia libellus ve-
re aureus, nec minus salutaris
quam festiuus, clarissimi diserti-
simiq; ciuis THOMAE MORI in
dyta ciuitate Londinensis ciues
& Vicecomitis
EPIGRAMMATA clarissimi
disertissimiq; uiri THOMAE
MORI, plerag; e Graecis uersa
EPIGRAMMATA Des ERA-
smi Roterodami
Apud inclytam Basileam

Ei au foarte puține legi, dar așa puține de tot cîte au, sînt îndestulătoare pentru cei înzestrați cu rînduieli ca ale lor. Ceea ce îndeosebi nu văd cu ochi buni la alte popoare e numărul de ceasloave cu pravile și cu tălmăciri ale legilor, care, deși nu se mai sfîrșește, tot nu le e de ajuns. Ei socotesc mai presus de orice nedreptate să înlănțuiești pe oameni prin legi prea numeroase ca să le poată citi cineva, sau prea încîlcite ca să le poată înțelege oricine. De aceea, la ei nici pomeneală de avocați, care să descurce o pricină cu prea multă îndemînare și firul legilor să-l taie în patru, cu viclenie; mai potrivit li se pare să-și apere fiecare singur pricina, mărturisind judecătorului ceea ce, altfel, trebuie să spună avocatului: în felul acesta se merge mai puțin pe ocolite și cu răstălmăciri, iar adevărul iese mai ușor la lumină, de vreme ce împricinatul grăiește fără a veni cu tertipurile învățate de la avocat, iar judecătorul cumpănește cu luare-aminte fiecare cuvînt și vine în ajutorul omului simplu și cinstit împotriva celor puse cu meșteșug la cale de șireți.

O rînduială așa de simplă ar fi greu de urmat în alte țări, prin noianul de legi al căror tîlc nimeni nu-l scoate la capăt. De altfel, în Utopia fiecare e un învățat în ale dreptului, deși, pe lîngă aceasta, cînd este vorba de tălmăcirea lor, cea mai nemeșteșugită e socotită cea mai dreaptă. Legile, zic ei, au fost făcute doar pentru ca fiecare să-și cunoască drepturile și datoriile. În schimb, înțelesurile date legii de tălmăcitorii subțiri le pricep numai foarte puțini, fiind puțini cei care se înalță pînă la ele, – pe cînd o lege întocmită simplu și limpede stă tuturor la îndemînă. Astfel, pentru popor, care alcătuiește cea mai mare parte a populației și are atîta nevoie de a fi luminat, e indiferent dacă îl lași fără legi sau dacă pe cele făcute i le tălmăcești cu înțelesuri pe care numai o minte luminată le poate descurca după îndelungată chibzuire; deoarece pînă la o astfel de amănunțită iscodire, nici judecata dintr-o bucată a omului de rînd nu e în stare să se ridice, nici viața lui, prinsă în adunarea celor trebuitoare traiului, nu și-ar putea întinde răgazul...

De aceea, chiar în statele cele mai înfloritoare nu văd – așa să-mi ajute Dumnezeu – nimic altceva decît o uneltire a celor bogați care, în numele și sub ocrotirea statului, își văd doar de treburile și de cîștigul lor; ei născocesc și chibzuiesc toate mijloacele și toate tertipurile prin care ajung, întîi să-și asigure stăpînirea fără nici o teamă a unei averi strînse prin mijloace neîngăduite, și al doilea, să cumpere pe cel mai mic preț munca și truda săracilor și să tragă foloase din mizeria lor. Iar aceste uneltiri, îndată ce bogații, în numele norodului, adică și în numele săracilor, au hotărît să fie statornicite, capătă putere de lege. Totuși, deși acești răufăcători, cu o lăcomie de nesăturat și-au împărțit între ei toate bunurile care ar fi fost îndestulătoare pentru tot norodul, sînt tare departe de starea vrednică de pizmă de care se bucură utopienii. În țara aceasta, desființîndu-se întrebuințarea banului, a pierit și lăcomia de bani, și ce izvor de griji nu s-a secat prin aceasta și ce mărăciniș bogat de crime n-a fost smuls din rădăcini! Căci cine nu știe că înșelăciunea, hoțiile, jaful, certurile, încăierările, pricinile, răscoalele, omorurile, trădările și otrăvirile – nelegiuiri pe care obștea mai degrabă le poate pedepsi zilnic decît să le înfrîneze – cine nu știe, zic, că aceste fărădelegi ar dispărea de pe pămînt o dată cu banul? Și că, pe lîngă acestea, ar mai înceta și teama, neliniștea, grijile, truda și veghile de noapte în clipa în care ar înceta să existe banul; ba chiar sărăcia însăși, care numai ea pare că are nevoie de bani, ar scădea pretutindeni numaidecît, dacă s-ar desființa banii. Ca să vă înfățișați mai bine în minte acest lucru, închipuiți-vă că ar veni un an rău, nerodnic, în care o foamete cumplită ar face să piară multe mii de oameni. Ei bine, eu spun sus și tare că dacă, după stingerea foametei, s-ar scutura hambarele bogaților, s-ar afla acolo o cîtime de bucate așa de mare, că de-ar fi fost împărțită la timp între cei pustiiți de foame și de nemîncare, nimeni n-ar fi simțit asprimea cerului și zgîrcenia pămîntului. Vedeți, așadar, cît de ușor și-ar putea agonisi oamenii traiul, dacă procopsitul ăsta de ban, care – e limpede ca lumina zilei că a fost născocit tocmai spre a ne deschide drumul spre agonisirea traiului – nu ne-ar închide chiar el calea spre dobîndirea celor trebuincioase vieții!

Nu mă îndoiesc că de acest lucru își dau seama și bogații, care știu că e mult mai bine ca nimeni să nu fie lipsit de nimic, decît să fii înconjurat de bogății de prisos, și că e mai bine să fii scutit de nenumărate rele, decît să fii înăbușit de prea mari avuții. Nici nu mă pot îndoi că, fie respectul pentru bunăstarea fiecăruia, fie autoritatea mîntuitorului nostru, Cristos, care în atît de marea-i înțelepciune n-a putut să nu știe ce e mai bun pentru oameni, nici să nu-i fi povățuit, în bunătatea-i cea mare, să aleagă ceea ce el știa că este cel mai mare bine – ar fi adus de mult toată lumea spre rînduielile din statul utopian, dacă nu s-ar fi împotrivit la aceasta o singură dihanie, – trufia – regina și mama tuturor relelor omenești...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar

EMIL GIURGIUCA

Autobiografie

Născut la 27 decembrie 1906 în comuna Diviciorii Mari din regiunea Cluj, am urmat şcoala primară şi liceul la Gherla iar facultatea de litere şi filosofie la Bucureşti. Examenul de licenţă l-am dat la istoria literaturii române, filologia romanică şi estetica literară cu profesorii N. Iorga, Ovid Densuşianu şi M. Dragomirescu. Examenul de capacitate pentru profesorii din învăţământul secundar în specialitatea limba română l-am trecut în sesiunea 1931, ţinută la Cluj.

În învăţământ am intrat în 1929 şi am funcţionat ca profesor de limba română doi ani la Colegiul Bethlen din Aiud (1929 – 1931), doi ani la gimnaziul mixt din Uioara (1931 – 1932, 1933 – 1934), un an la liceul Avram Iancu din Brad (1932 – 1933), alţi doi ani la liceul Gheorghe Barițiu din Cluj (1934 – 1936), trei ani la liceul de băieţi din Sighişoara (1936 – 1939), apoi din nou la Cluj, timp de un an, la liceul de aplicaţii al Universităţii (1939 – 1940). În perioada 1940 – 1944 am fost detaşat la Arhiva de folclor din Ministerul Instrucţiunii (din octombrie 1940 până în martie 1941), apoi la revista „Şcoala românească", buletinul Ministerului Instrucţiunii, unde am lucrat la corectura spalturilor. După 23 august 1944 am funcţionat 5 ani la liceul de aplicaţie al seminarului pedagogic din Capitală (1944 – 1950), iar din 1950 până în 1965, la Şcoala medie mixtă nr. 11 D. Cantemir...

Paralel cu munca de la catedră am desfăşurat şi o activitate literară. Am publicat versuri în reviste literare („Datina", „Universul literar", „Azi", „Abecedar", „Pagini literare"), două volume de poezii (*Anotimpuri* – 1938, *Dincolo de pădure* – 1943) şi două antologii (*Poeţi tineri ardeleni* – 1940 şi *Transilvania în poezia românească*, 1943).

Cu intenţia de a stimula creaţia literară din Transilvania, în 1933 am scos împreună cu poetul George Boldea, la Brad, apoi la Turda, revista „Abecedar", în redacţia căreia a intrat apoi un grup de tineri scriitori din Cluj în frunte cu Mihai Beniuc şi Pavel Dan. La Sighişoara am descoperit... un editor în persoana librarului Miron Neagu. Tinerii scriitori transilvăneni promovaţi de această editură au fost înregistraţi în istoria literaturii ca aducând o notă nouă în direcţia tradiţiei realiste...

Am legat prietenii trainice cu profesori, scriitori şi artişti plastici români şi maghiari.

Perioada 1940 – 1944 a fost cea mai dureroasă din viaţa mea. Am trăit cu toate fibrele simţirii mele zguduirea tragică prin care a trecut poporul nostru în urma dictatului criminal de la Viena. Nevoit să părăsesc Sighişoara... am venit la Bucureşti. Mi-am regăsit cu încetul tăria necesară pentru singura manifestare cu caracter politic din viaţa mea: protestul împotriva sfâşierii Transilvaniei. Doream să asociez la acest protest pe calea presei, printr-o revistă, pe toţi scriitorii transilvăneni sau de dincoace de munţi pe care i-am cunoscut şi pe care, ca şi pe mine, raptul fascist, ciuntirea premeditată a ţării, credeam că îi trezise la realitate. Împreună cu Octavian C. Tăslăuanu, vechiul redactor al Luceafărului, care, primind cu însufleţire ideea, a luat asupra sa grija cheltuielilor de regie, şi cu poetul Dan Botta... şi având asigurată colaborarea prietenilor mei Mihai Beniuc, Ion Vlasiu, Vlaicu Bârna, Ion Bălan şi a altor scriitori din Ardeal, am scos revista „Dacia", în primăvara anului 1941, din care n-au apărut decât 8 numere.

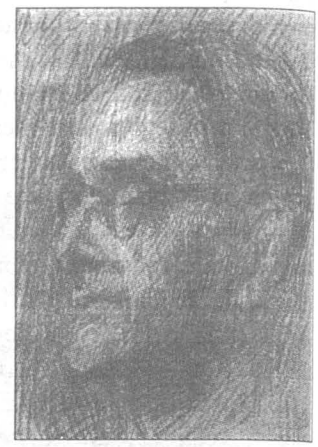

Cât de mult m-a preocupat în această perioadă problema Transilvaniei o dovedesc volumul de versuri *Dincolo de pădure* (1942) şi antologia *Transilvania în poezia românească* (1943), replică la culegerea *Versekben Tündöklo Erdély* (Ardealul oglindit în poezie) apărută la Cluj în 1941.

După 1944 am făcut traduceri din scriitori maghiari de la noi sau din Ungaria...

Nagy István: *Toate drepturile rezervate* (1948); Illes Béla: *Rapsodia Carpaţilor* – vol. I şi II (1950); Jozsef Iólan: *La periferia oraşului* (1951); Urkeny István: *Soţii* (1952); Mikszáth Kálmán: *Schiţe* (1954); Moricz Zsigmond: *Ultimul haiduc* (1955); *Fii bun până la moarte* (1956); *Chef boieresc* (1961); Gárdonyi Géza: *Stelele din Eger* (1957); Illyés Gyula: *Poporul Pustelor* (1956); Gy. Szabó Béla: *Schiţe de călătorie din China* (1959); Méliusz József: *Cât cuprind cu ochii* (1962)...

Din activitatea publicistică şi literară

Am debutat la „Universul Literar" de sub conducerea lui Perpessicius, în 1926. Am colaborat la revistele: „Azi", „Gând românesc", „Pagini literare", „Revista Fundaţiilor", „Convorbiri literare", „Viaţa românească", „Luceafărul", „Gazeta literară"...

Prima mea apariţie într-un volum (colectiv) a fost aceea din *Antologia poeţilor tineri* a lui Zaharia Stancu (1934).

Am publicat patru cărţi de versuri: *Anotimpuri* (1938), *Dincolo de pădure* (1955), *Poemele verii* (1964) şi *Cântece de ţară* (1968), precum şi antologiile: *Poeţi tineri ardeleni* (1940) şi *Transilvania în poezia românească* (1943).

Aprecieri asupra primelor mele două volume de versuri au făcut Perpessicius, G. Călinescu, Pompiliu Constantinescu, Al. Philippide, Ion Biberi, Miron Radu Paraschivescu, Ion Chinezu, Octav Şuluţiu, Petru Comarnescu, Laurenţiu Fulga, Ovidiu Constantinescu, Ion Şiugariu, Dragoş Vrânceanu etc. – iar asupra ultimelor două: Şerban Cioculescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Eugen Simion, Mihail Petroveanu, Dumitru Micu, Paul Georgescu, D. Cesereanu, George Muntean, C. Cubleşan şi alţii.

Contribuţia mea la dezvoltarea presei literare din Transilvania a fost remarcată într-o serie de articole apărute în revista „Tribuna" de la Cluj, Mircea Zaciu (în nr. din 12.01.1967) şi V. Fanache (în nr. din 09.06.1966) au scris despre revista „Abecedar", iar Nae Antonescu despre „România literară" (revistă care a apărut la Aiud în 1930 şi al cărei secretar de redacţie am fost).

Străduinţa mea de a promova pe colegii de breaslă prin editura de la Sighişoara a lui Miron Neagu s-a bucurat de aprecierea lui N. D. Cocea, Perpessicius, Miron Radu Paraschivescu şi a altor scriitori.

Am tradus (poezie şi proză) din literatura maghiară clasică şi contemporană. În 1947 am publicat volumul *Culegere din lirica maghiară*. Din poeţii de limbă maghiară din ţara noastră am tradus două volume selective, unul din Méliusz József, în 1963 (premiat de Uniunea Scriitorilor) şi altul din Bartalis János, în 1968.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

abecedar

Gruparea **Abecedarului** *aprecia că existau, în urma actului Unirii din 1918, toate condițiile pentru demnitatea artistului, pentru „spiritualizarea provinciilor", abandonarea estetismului (ca o formulă perimată), crearea unei literaturi a veridicului și autenticității, concentrarea energiilor tinere capabile să declanșeze o „renaștere" spirituală fertilă.*

Mircea ZACIU

Când conducătorii slugarnici au uitat de demnitatea neamului lor, când un groaznic sentiment de neputință fu lăsat să cuprindă cetatea, poetul ar fi trebuit să se ridice profetic și odată cu el să ridice de la pământ sufletele căzute, bolnave de moarte ale celor slabi. Cuvântul lui de flacără ar fi trebuit să spargă zidurile acelei criminale nepăsări, să oprească cu mâinile lui surparea lăuntrică a țării...

Emil GIURGIUCA

Autorul *Anotimpurilor* e un ferment din cei mai prețioși ai vieții spirituale de dincoace de Carpați și cartea de care vorbim se cuvine a fi considerată nu numai pentru valoarea-i intrinsecă, ci și pentru un motiv de altă natură, dar mai puțin important. Ea este, anume, una din cele mai grăitoare dovezi ale vitalității acelei mișcări literare ardelene care a început acum 7 – 8 ani și care a schimbat în multe privințe atât de radical aspectul general al vieții românești din această parte de țară.

Se petrece, iată, de câțiva ani încoace, subt ochii noștri, un proces de cea mai profundă însemnătate: afirmarea puternică și încrezătoare a unui nou duh românesc, larg, cuprinzător, pe potriva țării întregite. Nu e vorba de aparițiile izolate, ci de ceea ce le leagă pe subt pământ și le configurează într'o nouă și largă perspectivă românească.

Numele lui Giurgiuca trebuie pomenit printre cele dintâi în legătură cu noua viață literară din Ardeal, începută prin 1930...

Ion CHINEZU

Cu *Anotimpurile* d-lui Giurgiuca depășim cadrul promisiunilor poetice și cercul sfielilor adolescente. Suflet de vigoare rustică și de aspirații panteiste, d. Giurgiuca frământă un material dens, se sbate să-l stăpânească și să-i imprime un ritm interior. Poemele sale izvorăsc dintr'o vână telurică, în care folclorul, sentimentul naturii și elegia dură se împletesc sau alternează, cu un belșug de imagini și o tenacitate ajunsă la expresie destul de personală.

Îndemn

Ce singură e ziua și ploaia mucezește
Urâtul mi se strânge de gât ca ștreangul ud.
Și sufletul în ploaia ce nu mai conține
E zgriburit și singur, la poartă ca un dud.

Pare că toamna-și strânge bulendrele să plece.
După căruța dânsei mi-oi slobozi căpăii
Și de s'or întoarce în nări cu aer rece
Îmi voi aprinde focul pe pântecele clăii

Pe care din pădure am strâns-o și din lan,
Zicând: e timpul claie de versuri să te-aprinzi
Și să-ți ridici lumina pe cerul ardelean
Larg și senin ca ochiul mândru cât cuprinzi!

Așteptare

Bordee umile, cătune de jale, uitate
Vă întrebați: unde-i măritul Domn, unde?
Lumini tânjitoare se cern peste toate
Și vă uitați către cer: nu răspunde.

Vă aplecați către sud, acolo-i lumină,
Țara cea dragă-i acolo 'n cântări de lăute.
Hei, în curând în curând o să vină
Și inima ascultă spre sud: nimic nu s'aude.

Ziua s'apleacă spre seară.
La vetrele dragi vă gândiți: nici azi și nici mâine.
Mântuitorii umblă prin țară,
Dar mântuirea nu vine.

Oraș din Transilvania

Revăd de vremuri înnegritul dom
Și turnul vertical care-și măsoară
Singurătatea. Urcă în monom
De ani cinci sute casele în scară.

Din ziduri o lumină ruginie
Răzbate șiroind pe trotuare
Dar liniștea din aer e târzie
Și timpul parcă doarme în picioare.

Urc în cetate, pasul nu s-aude,
Neverosimil stranii îmi par toate:
Că trec pe străzi, că mă lovesc de umbre,
Că piața-i goală și-n turn ceasul bate.

Nu știu cât se poate prevedea despre destinul poeziei de azi; dar n'ar fi de mirat ca lirismul secătuit, în metropolă, prin ermetism formal și film suprarealist să renască în poezia tânără a provinciilor, căpătând un conținut emoțional și îmbrăcând o expresie împrospătată. Este sensul și semnul amintitei „primăveri literare" ale cărei recolte le așteptăm, cu toată încrederea...

Pompiliu CONSTANTINESCU

Există astăzi în literatura noastră un stil ardelean, o manieră specifică de-a simți și de-a exprima care dă scriitorilor ardeleni o notă caracteristică. Ea este vizibilă atât în proza unui romancier ca Rebreanu, cât și în poezia unor poeți ca Emil Giurgiuca sau Mihai Beniuc, doi dintre poeții cei mai reprezentativi ai Ardealului astăzi.

Ultimul volum al lui Emil Giurgiuca, apărut de curând în editura Fundației regale pentru literatură și artă și intitulat *Dincolo de pădure*, reprezintă o operă de adâncă maturitate a poetului...

Reprezentativ pentru provincia lui, Emil Giurgiuca este în același timp și mai ales un poet cu o notă personală bine definită, cu un cântec numai al lui care biruește influențele (foarte rari și numai de suprafață), un cântec care pătrunde și nu se lasă uitat.

Al. PHILIPPIDE

Texte reproduse din vol.
EMIL GIURGIUCA 1906 – 1992. Antologie centenară 1906 – 2006,
conceput și îngrijit de
Tudor GIURGIUCA,
Editura Corvin, Deva, 2006

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Alecu Ivan GHILIA

Romanul Cuscrii *se impune cititorului ca o remarcabilă galerie de caractere. Eroii aduc totul în joc, relațiile lor complexe de familie, vechi, noi sau pe cale să se închege, prieteniile și urile dintr-un trecut adânc, care renasc și se înfruntă cu o forță și o rezonanță fără precedent...*

Ștefan BĂNULESCU

... Este o proză puternică și vizionară. Felicitări!

H.-R. PATAPIEVICI

Subiectul cărții lui Al. I. Ghilia e de o dramatică actualitate: destinul umanității după o eventuală catastrofă nucleară.

Dan GRIGORESCU

Mă felicit că am citit PIRAMIDA *și-l invidiez pe Alecu Ivan Ghilia că a scris-o.*

Varujan VOSGANIAN

Opinia mea: acest roman este inedit și pe plan european.

Romul MUNTEANU

Supraviețuind unui cataclism ce transformă pământul în glob de cristal, Nichita Adam pornește în căutarea Evei. Fantastica lui odisee devine o epopee a revelațiilor, cu traversări de infernuri ce amintesc de Homer, Virgiliu și Dante.

Dumitru MICU

Biobibliografie

Alecu Ivan Ghilia s-a născut la 1 martie 1930, în satul Ghilia din Șendriceni – Botoșani. După Școala Normală „Alexandru Vlahuță" din Șendriceni, urmează Academia de Belle-Arte din Iași, având privilegiul de a fi elevul maestrului Corneliu Baba până în anul 1950, când Corneliu Baba, fiind considerat „formalist", este exclus de la catedră, Academia din Iași desființată și studentul Ghilia – care debutase între timp cu proză și versuri în presa locală și devenise membru al Uniunii Scriitorilor – este repartizat la Institutul „Nicolae Grigorescu" din București, unde are neșansa să facă parte din clasa prof. Maxy, un antibabist virulent, ceea ce îl va determina pe „babistul" Ghilia să abandoneze pictura de șevalet trecând la nou înființata secție de Muzeografie (transformată ulterior în „Istoria și Teoria Artei"), mai ales că în iarna aceluiași an 1950 este angajat ca redactor la revista „Contemporanul".

Paralel cu terminarea studiilor, lucrează la „Contemporanul" până în primăvara anului 1953, când se îmbolnăvește grav de plămâni și este nevoit să se interneze de urgență la Sanatoriul TBC din Sinaia. Doi ani, cât durează tratamentul, se salvează psihic elaborând imaginar, „scriind în cap", apoi reușind în convalescență să-și treacă pe hârtie primele variante din romanul Cuscrii, *apărut în 1956, roman*

Pagini dintr-un manuscris ce-și așteaptă editorul

Grigore Avasiloaie, dragul de Grig, ucis în condiții și din motive atît de misterioase, ca într-un blestem al celor osîndiți la tăcerea veșnică prin asasinatul pripit și nelăsați să-și ispășească ororile prin viață. Ne zbatem în plasa minciunii, hrănindu-ne cu „adevăruri" trucate, întrezărite prin încîlcișul urzelii unor evenimente ce ne iau mereu prin surprindere, mărind noi înșine, fiecare, aberant, starea tensională, emițînd ipoteze și versiuni ale unui scenariu dinainte scris de autori presupuși, avînd aceeași sursă principală de demonie. Scenariu în care, trezindu-ne implicați, buni și răi deopotrivă, cu întregul nostru rost și destin, ne silim fiecare pe cont propriu să ne salvăm credințele, demnitatea și viața, salvînd ce se mai poate salva. Părerea mea – și nu numai a mea – este că acest „scenariu" a fost gîndit și elaborat să se petreacă în alt chip, încă din ziua cînd Ceaușescu și-a semnat sentința de condamnare la Moscova și apoi în bunkărele terorismului din Orient, făcînd prostia să se întoarcă, jucat de alți parteneri de istorie și pentru cu totul alte rosturi, și noi toți, în frunte cu prietenul meu supraviețuitor al atrocităților din noaptea de joi 21 decembrie spre 22, ziua fugii tiranilor și încheierea primei faze a regimului totalitarist-comunist, am modificat secvențele dînd un alt curs evenimentelor. Dreptul nostru de reintrare în istorie s-a săvîrșit printr-o baie de sînge. Tot ce s-a petrecut de atunci și continuă să ne agreseze ființa, tîrîndu-ne în acest ciclon al istoriei care se anunță de data aceasta benefic pentru noi, starea de insecuritate și dezbinare iremediabilă, destrămîndu-ne mai rău ca pe timpul dictaturii, cînd ne unea frica, foamea, frigul și ura, nu se deslușește în adîncime decît prin încercările de-a retușa mereu cîte ceva din obscurele intenții inițiale. Puterea, ridicată pe vidul de putere, emanată din aceeași esență a puterii în pactul de dinainte sortit și stabilit în cîrdășie cu diavolul, își apără preroga-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

tivele folosindu-se de acelaşi drapaj al minciunii servite drept adevăr. Cum să-mi explic altfel toate întrebările rămase fără răspuns sau care au căpătat atîtea răspunsuri aberante că-ţi vine să crezi că morţii s-au împuşcat între ei sau au reuşit recordul miraculos de levitaţie plimbîndu-se spectral prin văzduh, singurul loc stabilit juridic la procesele intentate, unde s-a recunoscut public „că s-a tras focuri de avertisment". Evident, ar mai fi şi... ricoşeul gloanţelor lovite de inefabilul făpturilor cereşti sau al năzuinţelor spiritului celor de jos, asaltînd cerul cu sufletele şi lăsîndu-şi trupurile abandonate sub şenilele tancurilor. Altfel, ce să înţelegi? Cine a tras şi în cine? Morţii, în vii? Sau viii, în morţi? De ce a tras armata în securitate şi de ce a tras securitatea în armată? Unde ne sînt teroriştii? Ceauşiştii cei mai înfocaţi? Şi privilegiaţii regimului, bine temperaţi, care în temniţi fiind, sub oblăduirile legale, îşi scriu în continuare cartea vieţii, oficiind căsătorii ca-n basme cu aleasa inimii, stropind sărutul nupţial cu şampanie şi elaborîndu-şi liberi şi nesiliţi de nimeni mesajele de conştiinţă către posteritate! Olé! Olé! Ceauşescu unde e? Lumea se întreabă, acum cînd Orientul se vînzoleşte în jurul cazanului cu smoală supravegheat de pe margine de marina americană şi engleză, neuitînd zilele şi nopţile teroarei de *atunci*, ce-a fost cu misterioşii „morţi ciudaţi", de la Timişoara şi Bucureşti, Sibiu sau Tg. Mureş, pe care nu „i-a reclamat nimeni", atît de singuri să fi rămas şi în moarte precum au fost şi în viaţă, cu nume româneşti citite pe legitimaţiile găsite asupra lor de medicii care le-au vegheat agonia!? Nicu, Nicuşor, Prinţişorul dezlănţuit la Las Vegas, care a lăsat atîtea amintiri furibunde în lumea neoficializată a curvelor din România, cele mai dulci şi păguboase slujitoare ale Erosului, vorbea de acei „domni cu valize" umplînd Rombacul venit „în cursă specială" la Sibiu. Cine-au fost şi unde sînt? Unde ne sînt generalii din „noaptea generalilor"? Ce e cu acele elicoptere care l-au surprins pe generalul Vlad? Şi ce e cu acel elicopter căzut la graniţa cu ungurii şi care se pare că nu a prea căzut? Şi cu simpaticul marinar fugit cu vaporul în Turcia, erou de cinci minute apărut la Televiziunea Română liberă, şi care a dispărut, ca şi domnul Mazilu, de pe eşichierul politicii feseniste şi multipartidiste, instalat însă în eternizarea faimosului eroism trucat, pentru de-a pururea, graţie obrăzniciei personale, bulibăşelii momentului şi mărinimiei cumpărate a domnului exprimar Predescu, autoprimarul Capitalei postrevoluţionare, în uriaşul apartament al Polianei, oferit „ca dar" consolator de „mama soacră", prima doamnă a României. O, tempora! nu? Însă ce timpuri şi pentru noii privilegiaţi şi îmbogăţiţi ai soartei de după Revoluţie! Ceea ce...

... Prin urmare, el a fost ucis singur în casă, luni noaptea, la trei zile după ce a scăpat de sub gloanţe la Inter în noaptea de joi spre vineri şi a stat la Jilava în faţa zidului de execuţie înfruntînd moartea pînă în seara zilei următoare, ziua miracolului dumnezeesc cînd s-a întors acasă, la Ioana (de spaima şi grija căreia a tremurat toate cele 24 de ore ale supliciului). Apoi s-a întîmplat tot ce s-a întîmplat între ei, ea a plecat mînioasă şi la miezul nopţii fatalitatea a închis cercul: teroriştii (USLA, cine?) au sunat la uşa apartamentului, Grigore a făcut imprudenţa să deschidă (crezînd, probabil, că-i Ioana) şi „a căzut retezat" fără măcar să-şi vadă la faţă asasinul (sau asasinii). Eu am rămas să-i scriu povestea şi sînt invidios pe el.

Invidios nu pentru şansa de a fi murit cum a murit, înscriindu-şi destinul (oricum)

(continuare în paginile 20 – 21)

care îl consacră scriitor profesionist, obţinând Premiul Academiei.

De atunci a publicat peste 50 de cărţi: romane, povestiri, reportaje, scenarii de film şi trei volume de poezie. Dintre titlurile la care autorul ţine cel mai mult ar fi de menţionat romanele: Recviem pentru vii, Lumina din adâncuri, Ieşirea din Apocalips *şi* Un Oscar pentru Ana, *care i-au adus autorului numeroase premii, unele fiind ecranizate sau traduse în rusă, ucraineană, maghiară, polonă, sârbă, bulgară, turcă, germană, spaniolă şi engleză.*

În 1980, datorită loviturii primite prin respingerea romanului Întoarcerea bărbaţilor, *consacrat prizonierilor români din lagărele siberiene, manuscris de 800 de pagini ce avea să apară în 1990, după Revoluţie, revăzut şi concentrat în 2005 sub titlul* Elisei şi Negostina *(romanul unei iubiri), scriitorul se întoarce ca la o salvare terapeutică la „iubirea dintâi", realizând prima sa mare expoziţie personală de pictură – sculptură, considerată de critica de specialitate un eveniment.*

De atunci, scriitorul-pictor a avut numeroase expoziţii în ţară: Bucureşti, Cluj, Alexandria, Giurgiu, Botoşani, Dorohoi, Iaşi, şi în străinătate: Varşovia, New York, Las Vegas, Moscova, Veneţia, de două ori la Bruxelles, ultima fiind organizată la Sediul Central NATO în 2005.

Lucrări semnate de Ghilia figurează în Galeria Universităţii Yeshiva din New York şi în numeroase colecţii particulare din Japonia, Polonia, Canada, SUA, Belgia şi Italia.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

printre martiri, putîndu-l trece în romanul meu la capitolul eroilor, ci că a putut-o ține în brațe pe acea ființă-destin, ființă-mister, pe care în visurile sale de dragoste Dante o chema Francesca și el, Grigore, o desmierda cu numele Ioana-Nirvana, ființa care, chiar dacă nu l-a iubit (descoperind în el amantul ideal) și nici nu și-a propus ca, prin plecarea aceea, să-l osîndească dispariției fizice, s-a lăsat strînsă în brațe de el, iubită și mîngîiată, oferindu-i-se, din răzbunare pe viață sau din cine știe ce obscuritate de impulsuri (scăpînd calculelor mele și ale lui). S-a dat o clipă întreagă cu toate farmecele ei, farmece pe care eu n-o să le ating niciodată. Sînt invidios pe norocul prietenului meu și înciudat pe proasta „conspirație" a familiei dr. R. (doamna Olguța și doctorul Radu, prieteni comuni), care au avut „inspirația" nu pe mine să mă recomande ei, nu pe mine să mă prezinte (deși sufeream de aceleași neîmpliniri și, în plus, aveam cu zece ani mai puțin decît el) ci pe el și de asta scurta fericire destinată lui mă doare ca și cum mi-ar fi fost răpită mie. Dacă ar fi să mă folosesc de cuvintele altuia (și-n meseria noastră în permanență „vindem" și „cumpărăm", folosindu-ne de cuvintele altora fie și prin aceea că nu există cuvînt să nu fi fost rostit, mistificat sau investit cu forțe magice de altcineva înaintea ta), aș spune ce spunea Borges că „trăiesc într-un cuvînt, trăiesc într-o rază și nu este necesar mai mult; sînt parte dintr-un cînt..." Adică, vreau să spun mai precis că prietenul meu a făcut „parte dintr-un cînt" și această parte este eternă (prin dragostea lui pentru Ioana care a fost și dragostea – prin ea – pentru Revoluție și pentru libertatea mea de acum de-a așterne pe hîrtie aceste cuvinte fără frică). Prin asta el (ca și ea) vor continua „să trăiască" și „să se reînnoiască în memoria" mea, și de asta fără îndoială mă și aventurez în această vînătoare de umbre, spre a o simți cît mai aproape de mine pe Ioana, prietena prietenului meu (cel puțin cît timp lucrez la acest roman, s-o simt alături de mine, privindu-mi peste umăr), silindu-mă să adun probe pro sau contra, în favoarea sau defavoarea lui și a ei. Ce sper prin asta? Nu mă întrebați că nu vă pot răspunde. Cum pe el nu-l mai pot face să mă privească în ochi și să-mi spună tot ce s-a întîmplat, aș vrea măcar pe ea s-o privesc în ochi cît mai aproape și s-o întreb... Doamne, cîte nu s-au adunat! Cîte nu am s-o întreb? Începînd cu începutul. Începînd cu ea, cu viața ei anterioară întîlnirii cu el. „Am fost sărutată de acest amant, s-o aud spunîndu-mi... acest amant care nu se va mai despărți niciodată de mine". Lipsa ei de tandrețe (ea, care pretindea tandrețe și ocrotire, alintîndu-se „că e mică și trebuie ocrotită") cred că de aici vine. Parcă o și aud vorbindu-i în treacăt, destul de eliptic, prietenului meu îndrăgostit, din ce în ce mai paralizat de ciudățeniile ei, vorbindu-i cu dulceața perversă și candoarea Francescăi lui Dante. Spunîndu-i cu cinism: „Am fost sărutată de acel neuitat amant" (*cel de la Arad*; vorbindu-i provocator de lunile ei de disperată derută după plecarea soțului în Ungaria, cînd, nesperat și cu atît mai mi-nunat pentru încununarea întregii ei vieți de femeie trăind veșnica insatisfacție a unor bărbați fie infideli, fie inferiori ei, destinul i-a hărăzit întîlnirea cu „iubitul sublim", cu adevărat și în toate meritînd a fi adorat cu aceeași înfocare cu care era ea însăși „divinizată" de el. *Necunoscutul rămas fără nume* pentru prietenul meu ca și pentru mine). „Am fost sărutată de acest amant care nu se va mai despărți niciodată de mine" (în ciuda faptului că, din motive și mai enigmatice, ea părăsise Aradul, își părăsise iubitul care o făcea fericită și se întorsese la București – de ce? – la mama și sora ei vitregă, *unde nu era așteptată* și unde avea să se simtă, în perioada începutului „legăturii" cu Grig, ca „o intrusă", veșnic nervoasă, nemulțumită și suferind de suferința neîmplinirilor ei). Fie din calcul, fie din pudoare sau delicatețe sufletească, spre a-și scuti noul amant (atît de complexat față de ea și suferind de nesiguranța sentimentelor ei, Grig simțind-o tot timpul „pe picior de plecare", de dezamăgiri premature și a-i stîrni o stare de suspiciune și gelozie care, mai devreme sau mai tîrziu, s-ar fi repercutat și asupra confortului ei psihic, Ioana i-a „sugerat" doar, vorbindu-i „în treacăt" de voluptățile scurtei sale fericiri tocmai în momentul cînd „criza" lor se și declanșase (din vina lui, pretindea ea, în exclusivitate, neștiind cum să se poarte cu ea). Această tulburătoare confidență l-a și descurajat total pe naivul neexperimentat în materie de femei, marcîndu-i și mai dezastruos sforțările de-a fi la înălțimea frumuseții, capriciilor, cochetăriei și insatisfacțiilor iubitei, făcînd în serie după aceea greșeli peste greșeli. Prin urmare, fereastra deschisă spre trecutul din care venea Ioana producîndu-se tîrziu, cînd ea însăși era exasperată de comportările noului amant, mai prejos sub orice comparație cu cel părăsit *dar nu uitat* și care „nu se va mai despărți niciodată de ea". Neputînd șterge din simțurile și din memoria iubitei „sublima pierdere", inocentul Grig a intrat ca într-un vîrtej în marasmul propriei lui pierderi. Ceva teribil, veți vedea. A venit în ziua aceea la mine și m-am speriat de cum arăta. „Ce ai?" l-am întrebat de cum l-am văzut intrîndu-mi pe ușă. „Ioana nu mă iubește", mi-a spus cu un aer dezolat, disperat și mi s-a uitat în așa fel în ochi de parcă ar fi așteptat să-l contrazic, furnizîndu-i un secret numai de mine știut care l-ar fi putut remonta pe loc. Cum nu dețineam acest secret și simțeam zgîndărîndu-mă un fel de satisfacție curioasă, l-am momit să-mi vorbească mărturisindu-mi că toată povestea era opera hazardului sau a perfidiei femeii. Atunci mi-a spus cum s-au cunoscut grație fanteziei familiei dr. Radu care-l prezentase în culorile cele mai ispititoare pentru ea, calități care prevalau în ochii lor asupra tuturor defectelor lui, defecte, însă, pe care ea, afurisită și neîndurătoare, i le descoperi din prima clipă de cum îi intră în casă, începînd cu dezordinea vieții lui silite de asceză și starea de tensiune și iritabilitate care-l stăpîneau ca o consecință a supraîncordării în care lucra ambiționînd vastități de planuri ce-i depășeau puterile. Între dorințele și neputințele lui se căsca un decalaj penibil și tocmai acest decalaj, conștientizat permanent, îi sluțea viața și-i crea acea suferință umilitoare care-l complexa și de care nu putea scăpa. Asta mări cu timpul și răceala arogantă a Ioanei, iritabilitatea ei ca și intoleranța cu care sfîrși prin a nu-l mai suporta. Dar, din ce spun și cum spun, nu vreau să par (sau să fiu) și eu o „hienă care versifică printre morminte". Mai curînd vreau s-o absolv de orice umbră de bănuială că ar fi fost rău intenționată de la început; s-o absolv pe ea și să mă absolv pe mine că m-am lăsat în starea critică (din punct de vedere moral) de a mă îndrăgosti, recunoscînd prin asta cu sinceritate că eu însumi m-aș fi dorit suferind în locul prietenului meu, convins *în toate* că eu nu aș fi ajuns la eșec și nu aș fi împins-o pe ea la gestul final. Ah, Ioana, Ioana, ființă necunoscută, de ce n-a fost să fie ca eu, – eu, acesta care scriu – să fi fost în locul celui care a fost la Arad (ultima ta mare iubire) sau în locul prietenului care te-a „dezamăgit" într-atît încît nici măcar bravura cu care a înfruntat moartea în fața ta, neșovăind să te împingă pe tine spre viață, ocrotindu-te cu ultimele puteri ale minții, nu te-a convins să treci peste ce era de trecut și să rămîi lîngă el. Cu alte

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

cuvinte (și mai necruțător spus), nu te-a convins să reziști capriciilor și mofturilor tale, depășindu-ți condiția de femeie „ușernică", na! că mi-a scăpat!, strunindu-ți pasionalitatea excesivă și orgoliul frumoasei urgisite de soartă care nu și-a aflat prințul. Poate-l salvai. Sau poate – mă cutremur, – dacă rămîneai, dacă instinctul nu te îmbrîncea pe ușă, acum, cu siguranță trebuia să-ți caut și ție mormîntul printre eroi. Ucigașii nu ar fi ezitat să tragă și în trupul tău delicat și parșiv de ispititor, curmînd prin aceeași rafală minunea frumuseții tale ca și geniul chinuit al prietenului meu. Soarta te-a salvat, nu cruzimea ta de a fi părăsit un talent pentru care o altă femeie s-ar fi aruncat între gloanțe. Dumnezeu știe, nu pot să judec pentru că nu știu exact ce a fost între voi, și după toate probabilitățile (cum decurg investigațiile mele, neputîndu-te afla pe tine, să stau de vorbă cu tine direct), nu voi afla niciodată. Oricum, eu, ca scrib, ca simplu biograf, trebuie să accept faptele așa cum sînt, cum mi le pot reconstitui singur din hîrtiile rămase de la el și să nu-mi implic sentimentele decît în măsura în care eu singur simt că nu pot îndura povara propriilor mele stări și trebuie să mă confesez. Acceptînd, mai pot nădăjdui, ca Dante, cîștigînd dreptul de *a venera*. Sau, altfel spus, de a povesti. De a mă apropia de sîmbure, mirosind carnea fructului. Războindu-mă cu fatalitatea vieții acestor ființe și, în primul rînd, cu vicisitudinile vieții prietenului meu. Sînt forțat, prin urmare, să mă smulg din prezent spre a luneca tot mai adînc în trecut, din Revoluție în involuție, căci starea prezentă de confuză eliberare și căutare a sentimentului de libertate interioară, de pace și liniște și statornicie pe care le-am piedut, spre a ne regîndi existența cîștigîndu-ne dreptul „de a fi noi înșine", ce altceva este decît o consecință de fapt a unei stări intolerabile, *starea răului organizat care ne-a perpetuat în Revoluție*? Timpul, cum o știm din Schopenhauer, e „cercul ce se învîrte la nesfîrșit; arcul care coboară e trecutul, cel care urcă e viitorul; sus, există un punct indivizibil care atinge tangenta și care e prezentul". *Prezentul încărcat de trecut.* Grigore Avasiloaie, dragul de Grig, neuitatul Grig! Un nume alături numelui Ioanei. Ioana *și mai cum*? Nu știu. Ar fi putut fi Ioana Avasiloaie. Sau Ioana văduva scriitorului. Văduva eroului. Primea pensie de urmaș. Așa, pentru vecie, alături de numele întreg al prietenului meu, ea nu va rămîne decît *Ioana Dispăruta*.

Adio, Ioana! Spre a te afla, lasă-mă să încep. Lasă-mă să încep prin a te uita. Lasă-mă să mă închin înainte de-a începe și să mă rog așa: „Cercetează-mă, Doamne, și cunoaște inima mea, încearcă-mă și cunoaște cărările rătăcirilor mele, și vezi de este calea fărădelegii în mine..."

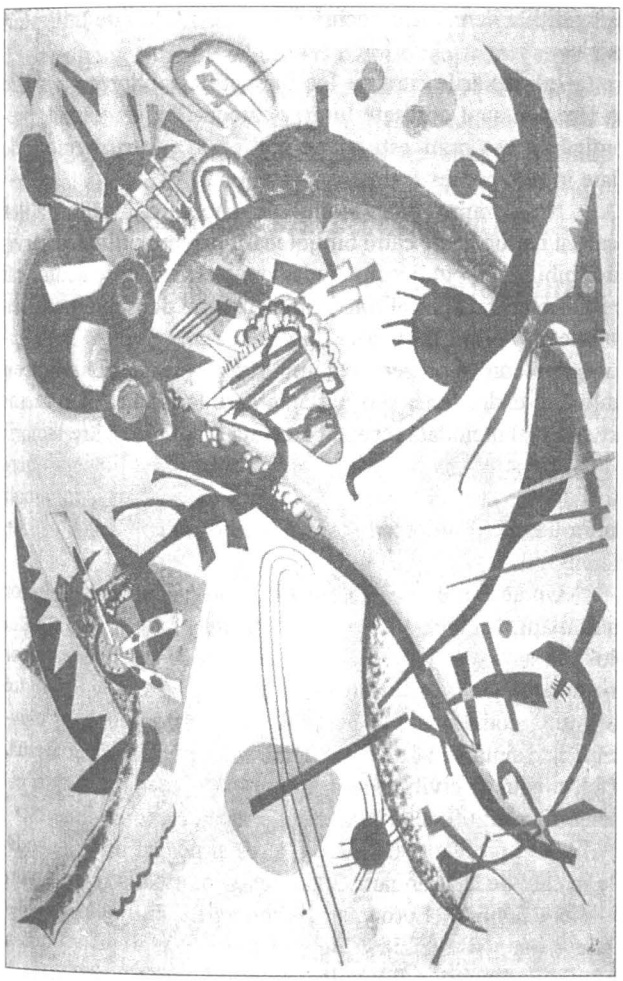

Segment bleu

Ligne à travers

KANDINSKY

Reproduceri în paginile 28, 32, 35

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București

SECVENȚE

Întâlniri profesionale

La nivelul Serviciului Relații Publice s-au desfășurat, în luna octombrie a.c., întâlnirile profesionale cu bibliotecarii din filialele generale, care au avut ca obiective principale: evaluarea activității trimestrelor I – III, configurarea programelor și proiectelor pentru 2007, precum și analizarea neajunsurilor, de ordin biblioteconomic, tehnic și administrativ, cu care se confruntă filialele și cauzele nerezolvării lor. Au fost prezentate temele privind protecția muncii și paza împotriva incendiilor.

În cuvântul său, directorul general al Bibliotecii Metropolitane București, dr. Florin Rotaru, a prezentat realități din activitatea biblioteconomică europeană și problemele cu care se confruntă bibliotecarii publici din diverse țări, după care a făcut o trecere în revistă a activității la nivelul Bibliotecii Metropolitane, punând accentul pe o implicare mai mare a personalului în realizarea misiunii și obiectivelor instituției. Au fost oferite informații privind derularea programului de modernizare sau renovare a filialelor. De asemenea, personalul trebuie să fie pregătit psihic și profesional pentru finalizarea proiectului *Informare și consiliere comunitară*, proiect prin care toate filialele vor fi conectate la Internet, dotările cu calculatoare, la unele filiale, fiind la nivelul maxim propus pentru această etapă. Marea majoritate a bibliotecarilor au urmat cursurile specifice învățării conducerii calculatorului, periodic făcându-se instruiri și simulări în cadrul Serviciului Informatizare pentru momentul în care se va declanșa și proiectul de informatizare a colecțiilor în filialele unde el nu a fost lansat. De asemenea, s-a analizat modul de derulare a proiectului de informatizare a înscrierii centralizate, găsindu-se soluții pentru unele neajunsuri constatate. Toți bibliotecarii sunt conștienți că sunt multe probleme de rezolvat într-un timp extrem de scurt. Cu atât mai mult pregătirea profesională prin interes personal joacă un rol tot mai important pentru a răspunde profesionist provocărilor de tot genul. (*GSM*)

Din nou printre noi
Barbara Lison

De curând, împreună cu mai mulți colegi de la Biblioteca Metropolitană București, am avut plăcerea revederii cu *Barbara Lison*, directorul *Bibliotecii Municipale din Bremen* (Germania). Ca de fiecare dată, întâlnirea a constituit atât un util schimb de informații, agrementat cu știri de ultimă oră privind mișcarea biblioteconomică la nivel european, cât și o veritabilă lecție de biblioteconomie.

Prima parte a întâlnirii s-a axat pe prezentarea activității bibliotecii publice, cu membrii comunității din Bremen, prin *sediul ei central*, cele 17 filiale generale, un bibliobuz și două filiale specializate (la penitenciarul și spitalul local), ceea ce înseamnă o bună acoperire a localității, cu doar 540.000 de locuitori, în slujba căreia se află.

La dispoziția membrilor comunității se află 450.000 de unități biblioteconomice cărți, 65.000 de CD-uri și CD-ROM-uri, precum și în jur de 800 de abonamente la diverse periodice. Un fond de documente care se împrospătează complet la fiecare 10 ani, iar oferta pentru copii, la fiecare cinci ani. Imaginile prezentate ne-au convins de beneficiile și, mai ales, de condițiile de care se bucură cei peste 73.000 de utilizatori înscriși.

Întâmplările care au loc în spațiile bibliotecii publice din Bremen sunt adresate tuturor categoriilor de vârstă, predominând, așa cum este și normal, cele pentru persoanele aflate în plin proces formativ-educațional.

Ne-a impresionat modul de abordare a autorităților locale și naționale de către bibliotecari, privind utilitatea serviciilor bibliotecii publice, în ciuda dezvoltării intense a altor căi de informare (în special *Internetul*). În mod deosebit, audierea bibliotecilor prin *Comisia de Anchetă pentru Cultură din Bundestag*, precum și prezentarea importanței și rolului bibliotecii publice în cadrul unei seri parlamentare la Berlin. „Un mesaj care n-a fost niciodată receptat cu atâta interes de către factorii politici". Astfel, „printr-un concept strategic, bibliotecarii germani doresc să atenționeze politicienii naționali și regionali asupra funcției bibliotecilor și să-i determine pe aceștia să fie responsabili".

Un accent deosebit se pune pe socializarea membrilor comunității, ceea ce *Internetul* nu poate realiza. Din contra, folosirea sa excesivă duce la înstrăinare și la apariția unor fenomene negative în cadrul comunității. Este nevoie de tot mai multă comunicare directă. *Socializarea intensă a comunității* este sintagma de ordine. Biblioteca publică își continuă, astfel, misiunea civilizatoare, împreună cu ceilalți factori civilizatori susținuți de autoritățile naționale și comunitare.

Sunt probleme de mare interes și pentru noi, în condițiile în care de la 1 ianuarie 2007 devenim membri cu drepturi depline ai Uniunii Europene. Recuperările, în unele privințe uriașe (spații și achiziții), depind doar de voința politică a autorităților, pentru a fi rezolvate într-un timp cât mai scurt.

În final, domnul director general, dr. Florin Rotaru, a mulțumit doamnei director Barbara Lison în numele bibliotecarilor instituției noastre.

Sergiu GĂBUREAC

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Realism şi transcendent

La sfârşitul lunii octombrie, Filiala *LUCIAN BLAGA* şi-a serbat ziua patronului spiritual printr-o manifestare cu porţile deschise, la care s-au rememorat şi comunicat date importante privind viaţa şi opera lui Lucian Blaga. Prof. Ioana Lungeanu (Liceul *Iulia Hasdeu*), Aurelian Burtea, lector univ. şi dr. Petru Ignat au captat atenţia prin eseurile prezentate, completate cu recitări din lirica blagiană şi scurte referate prezentate de elevi-utilizatori ai acestei biblioteci.

Premiile anuale pe 2005 au fost înmânate, în finalul manifestării, doamnelor Amalia Rus, Rodica Văleanu şi Ana Fietzek. (*GSM*)

Poetul-preşedinte

În organizarea Serviciului Comunicarea Colecţiilor, având ca parteneri Institutul Cultural Român, Asociaţia *Cultura Păcii* şi Fundaţia Naţională *Izvoare*, luni, 6 noiembrie, la Sediul Central – *MIHAIL SADOVEANU* – al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, a avut loc simpozionul dedicat poetului *Léopold Sédar Senghor* la centenarul naşterii sale.

Evocarea cărturarului şi omului politic senegalez a fost făcută de traducătorul operei sale, poetul Radu Cârneci. Despre opera lui Léopold Sédar Senghor a vorbit criticul H. Zalis. Din lirica lui Senghor au citit poeta Paula Romanescu şi actorul Marcelo Sebastian Cobzariu de la Teatrul Naţional.

În cadrul simpozionului au fost lansate volumele *Totem* – antologie de poezie francofonă şi *De la Negritudine la Civilizaţia universalului* de Léopold Sédar Senghor, editate de Institutul Cultural Român. (*GSM*)

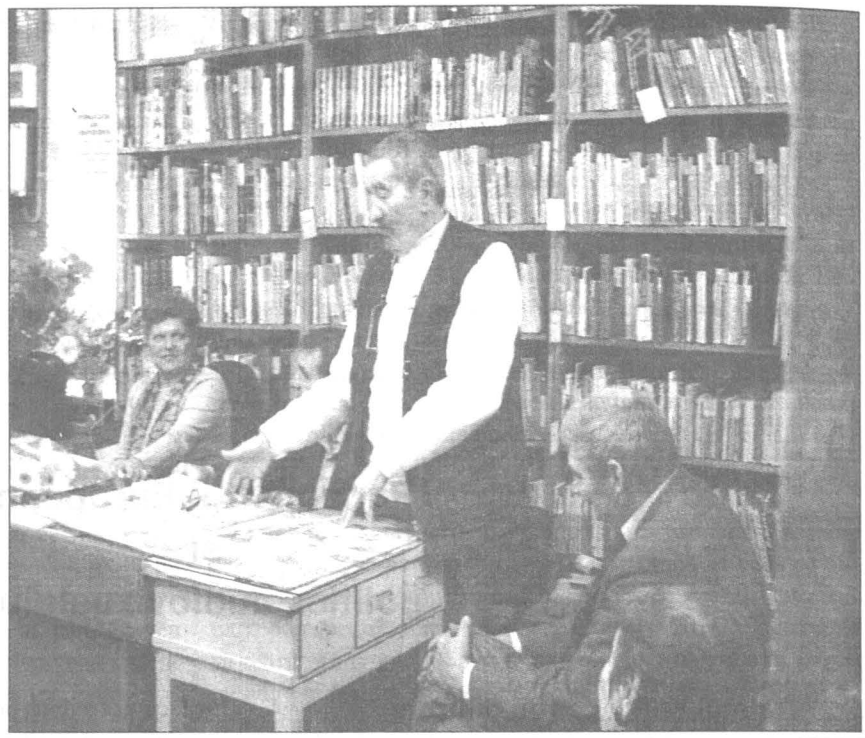

La Filiala ALEXANDRU ODOBESCU

Ştiinţe, litere şi artă

Aniversarea Filialei *ALEXANDRU ODOBESCU* s-a desfăşurat în atmosfera cu care ne-a obişnuit de ani de zile colectivul acestei biblioteci. Spaţiul neîncăpător a devenit în ziua de 8 noiembrie un adevărat loc de pelerinaj, prin care s-au perindat prieteni şi utilizatori ai bibliotecii.

Protagoniştii manifestării au fost Constant Călinescu, istoric şi critic literar, şi scriitorul Constantin Turturică, prieten şi angajat al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti ani îndelungaţi.

Deşi din programa şcolară Alexandru Odobescu a fost expediat, sau poate cu atât mai mult, cele comunicate cu har de cei doi invitaţi au fost primite cu mult interes de auditoriu. Horia-Iacob Teiuşanu, vechi utilizator al bibliotecii, a ţinut să ne dea de meditat cu citate din autorii tipăriţi de-a lungul timpului, ale căror volume se află în rafturile filialei. A recitat Ioana Paraschiv, actriţă la *Teatrul Arabella*, o apropiată cititoare a bibliotecii.

Simbolicele premii anuale au făcut fericiţi mai mulţi utilizatori, printre care Gheorghe Gall, care a rememorat perioada în care filiala se afla într-o altă locaţie, studenta Alexandra-Cornelia Gînje, căreia îi datorăm şi imaginile primite în timp record, precum şi formaţia de teatru a Grupului Şcolar de Mecanică Fină, instruită de prof. Monica Iacob. Felicitări colegei noastre Mihaela Gheorghiu! (*GSM*)

Ulei pentru sinistraţi

S-a încheiat derularea proiectului **Ulei pentru sinistraţi**. Mulţumim tuturor colegilor noştri, celor care au dat curs iniţiativei de ajutorare a celor aflaţi în nevoie. Astfel, obiectivul propus în proiectul nostru a fost atins. Banii rezultaţi – 14.800.000 ROL – au fost depuşi la *Eclesiarhia Catedralei Patriarhale Bucureşti* pentru sinistraţi.

Donaţia se va îndrepta spre semenii noştri dintr-o zonă calamitată în cursul acestui an.

Comitetul de derulare a proiectului: Sergiu Găbureac, Paula Lazlo, Gina Roman.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

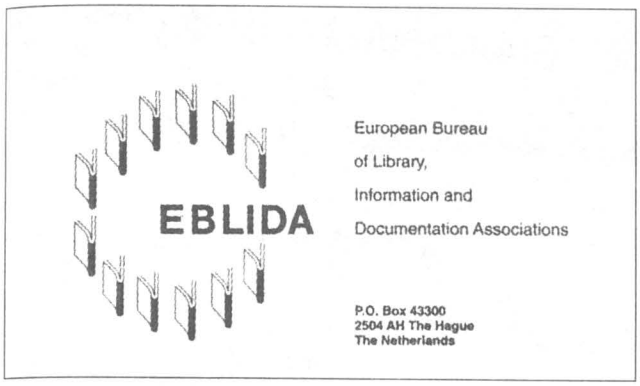

EBLIDA

Orizonturi
Programe
Inițiative

Parlamentul European şi politica audiovizualului

Tratatul WIPO pentru difuzare

Tema abordată în luna septembrie de directorul EBLIDA, Andrew Cranfield, e consacrată Tratatului WIPO (World Intelectual Property Organization) pentru difuzare. Negocierile se poartă de aproape zece ani şi au scos în evidenţă faptul că e vorba de o dispută politică.

Scopul principal al Tratatului propus de WIPO e combaterea semnalelor pirat, problemă majoră pentru posturile de radio şi televiziune datorată apariţiei Internetului şi tehnologiei de transmitere înregistrată. De exemplu, programele de sport transmise de TV pot fi piratate şi retransmise cu urmări economice importante pentru difuzare fiindcă vinderea drepturilor de transmitere TV nu e precizată. De fapt, un asemenea tratat există deja – Convenţia de la Roma – pe care SUA nu au semnat-o niciodată. Ea acordă protecţie interpreţilor şi, din punct de vedere comercial, la modul general vorbind, nu e în interesul industriei americane de film.

Prin adoptarea Tratatului difuzării se urmăreşte câştigarea dreptului la semnal, ceea ce va da posibilitatea urmăririi legale a contravenienţilor în folosirea TPMs la semnalele digitale. Această utilizare poate duce, în domeniul public, la blocarea unor transmisii, acest fapt fiind în favoarea organismelor de difuzare, dacă materialul în discuţie nu e accesibil din alte surse. La Geneva, IFLA şi EBLIDA au expus punctul de vedere al bibliotecilor în legătură cu folosirea TPMs de păstrare a înregistrărilor radio şi TV pentru posteritate. Definirea şi apoi despărţirea noţiunii de *semnal* de contextul ca atare al difuzării rămâne o chestiune abstractă. Aici va trebui să se ţină seama că organismele de difuzare nu trebuie să dobândească drepturi asupra conţinutului transmisiunii ori a unui eveniment, ca de exemplu meciurile de fotbal, neprotejate prin *copyright*. Având semnalul protejat, transmiţătorii pot, de fapt, controla conţinutul.

E un subiect sensibil mai ales pentru ţările dezvoltate, unde programele de radio şi televiziune sunt adesea folosite pentru educarea şi cultivarea publicului; prin adoptarea Tratatului, aceste ţări vor trebui să clarifice un alt pachet de drepturi, mai ales dacă conţinutul în sine e apărat de *copyright* şi nu aparţine difuzorului în chestiune.

Alt aspect controversat al sistemului *web* (definit ca „a face accesibilă publicului transmiterea sunetelor **ori** a imaginilor sau a sunetelor **şi** imaginilor sau a reprezentărilor lor, prin cablu sau fără, însemnând o legătură concomitentă prin computer"), deşi oficial a fost scos din Tratat, pare să arunce în continuare o umbră asupra negocierilor. Pentru *Internet Service Providers* nu e limpede dacă industria lor intră sub incidenţa Tratatului când legăturile prin Internet sunt folosite pentru transmisii cu bună ştiinţă sau nu şi contravin astfel drepturilor difuzorilor.

Concluzia a fost că e necesară o conferinţă diplomatică ce se va ţine între 11 iulie şi 7 august 2007. Comitetul a convenit să aibă o întâlnire prealabilă de o zi, în ianuarie 2007, „pentru a pregăti condiţiile necesare desfăşurării conferinţei diplomatice"; o altă întâlnire de două zile e prevăzută „pentru găsirea unor soluţii de viitor".

A fost o victorie a compromisului, încheiată cu ceea ce s-a numit „consimţământul tacit", pentru care, în acel moment, nu era pregătită, şi anume blocarea drumului spre conferinţa diplomatică. E o victorie şi pentru WIPO, căci adoptarea cu succes a Tratatului de difuzare e un test privind abilitatea organizaţiei de a formula şi adopta înţelegerile multilaterale în problemele proprietăţii intelectuale.

Media şi dezvoltarea

La 26 septembrie, Parlamentul a adoptat, cu 443 voturi pentru, 19 împotrivă şi 13 abţineri, o rezoluţie despre *Media şi dezvoltarea*, bazată pe raportul parlamentarului grec Mavromatis. Raportul invită Uniunea Europeană, ţările membre, cele în curs de aderare şi cele în aşteptare să implice organizaţiile sociale civile, inclusiv întreprinzătorii particulari, şi în mod special media, pentru realizarea obiectivelor lor de dezvoltare.

Raportul cere Comisiei să-şi întărească susţinerea programelor în spaţiul media, ceea ce va îmbunătăţi accesul la informaţie pentru diferite grupuri din societate; dezvoltarea pluralismului în media; antrenarea radioului şi a presei scrise, în special în ţările dezvoltate, prin colaborarea organismelor Naţiunilor Unite, în special UNICEF, UNESCO şi organizaţiile internaţionale ale jurnaliştilor, ca Federaţia Internaţională a Jurnaliştilor, BBC World Service Trust; extinderea campaniilor publice de informare pentru sporirea gradului de conştien-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

tizare în audiența vizată și sporirea eficacității ajutorului umanitar.

În sfârșit, raportul invită guvernele și autoritățile publice din lumea întreagă să pună capăt practicilor de grațiere a cazurilor de violență contra jurnaliștilor.

Rezoluția urmează să fie publicată în *Ziarul Oficial*.

Protecția datelor personale

La 27 septembrie, Parlamentul a adoptat o rezoluție legislativă asupra protecției datelor personale bazată pe raportul parlamentarului Roure. În iunie Parlamentul decisese să-și amâne votul sperând că președinția finlandeză va fi mai dispusă să țină seama de cererile sale. A aprobat totuși cele 60 de amendamente înfățișate care, în general, limitează folosirea și accesul la datele personale la cazurile absolut necesare și doar atunci când au legătură cu securitatea publică.

Propunerea Comisiei răspunde unei mai vechi cereri a Parlamentului de elaborare a unor standarde privind protecția acestor date în contextul cooperării judiciare și polițienești.

Rezoluția e mai cu seamă relevantă acum, când Curtea Europeană de Justiție a hotărât să anuleze înțelegerea existentă între UE și guvernul american. Pentru Parlament este o prioritate să grăbească adoptarea acestei decizii de către Consiliu, ea putând afecta viitoarele înțelegeri cu SUA.

Educație

La 5 septembrie, Comisia a adoptat o propunere de recomandare pentru stabilirea Cadrului European de Calificare (EQF), care înseamnă un limbaj comun pentru descrierea calificărilor și sprijinirea statelor membre, a angajatorilor și a persoanelor particulare în compararea calificărilor specifice sistemelor de educație din Uniunea Europeană. Elementul esențial este un set de opt paliere privind *rezultatele învățământului*. Problema rămâne în discuție. Deosebirea între *cunoaștere*, *talent* și *competență personală și profesională* li se pare redactorilor de la EBLIDA artificială.

Extinderea UE

Stadiul pregătirii pentru primirea României și Bulgariei ca membre în UE

La 26 septembrie, Comisia a aprobat raportul de monitorizare privitor la stadiul de pregătire pentru intrarea României și Bulgariei în UE. Potrivit raportului, România și Bulgaria au făcut eforturi apreciabile în completarea pregătirilor de aderare, de la ultimul raport al Comisiei din luna mai. Raportul actual pune în evidență că trebuie lucrat în continuare.

În ceea ce privește politica *audiovizualului*, recent adoptatele amendamente la legea cinematografiei nu par a garanta o aplicare efectivă a principiului nediscriminării în privința naționalității. Pregătirile României în acest domeniu vor continua în lunile următoare. Cu privire la *educație și programe comunitare de pregătire*, s-a hotărât să se încredințeze conducerea viitorului program, *Tineretul în acțiune*, prin colaborare, Agenției Naționale pentru Învățare Permanentă și programelor de acest profil. Se are în vedere un protocol tripartit între Ministerul Educației și Cercetării, Autoritatea Națională pentru Tineret și Agenția Națională în vederea asigurării coordonării și monitorizării ca și a garantării utilizării corecte și transparente a fondurilor.

În general, România și Bulgaria au făcut eforturi susținute pentru a-și adapta legislația și administrația la legile și regulamentele UE. Ca rezultat al progreselor făcute, Bulgaria și România vor fi în situația să-și asume drepturile și îndatoririle de membre UE de la 1 ianuarie 2007.

Curtea de Audit a Comunității Europene și-a spus părerea în ceea ce privește măsurile temporare speciale pentru alegerea oficialilor Comunității Europene.

Cercetarea și dezvoltarea în UE

La 25 septembrie, Consiliul Competitivității a adoptat, cu o majoritate confortabilă, poziția comună în ceea ce privește al șaptelea program-cadru de cercetare pentru Comunitatea Europeană pentru perioada 2007 – 2013. E vorba de structură, conținut științific și tehnologie, miijloace de implementare și resurse bugetare. 50,5 miliarde euro vor fi alocate pentru acest program. Comisia și Parlamentul au dezbătut bugetul a cinci teme: *Științe socio-economice și umaniste* (sporire), *Securitate și spațiu* (reducere), *Cercetarea infrastructurilor* (reducere drastică); la fel pentru *Știința în societate*. Pe de altă parte, bugetul a fost sporit pentru *Cercetarea în serviciul SMS*, *Cercetarea potențială* și *Activități de cooperare internațională*.

Se așteaptă a doua lectură a textului în Parlament pentru 29 noiembrie.

Consiliul european de cercetare numește secretarii generali: prof. Ernst Ludwig Winnacker va ocupa postul din ianuarie 2007 și prof. Andrew Mas-Colell din iulie 2009 până în decembrie 2011.

Cercetarea în științele sociale și umaniste. Consultarea pe *web* în acest domeniu poate fi considerată un succes datorită celor peste 450 contribuții oferite. S-a stabilit un grup de consultanță pentru al șaptelea program-cadru de cercetare, format din cercetători de elită și manageri de programe, al căror rol e să dea Comisiei sfaturi în ceea ce privește implementarea programului. E vorba de 20 de membri (față de 15, la al șaselea program-cadru), grupul este mult mai echilibrat, științele umaniste fiind mai bine reprezentate. Grupul de consultanță s-a întâlnit prima dată la 30 iunie 2006 și urmează să se întrunească în septembrie – octombrie spre a discuta primul proiect de lucru.

(Din buletinul EBLIDA „Hot News", septembrie 2006)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România

– VII –

Liviu BUTUC

Impactul mijloacelor de comunicare (1)

Finalizând incursiunea în apariția și evoluția mijloacelor de comunicare putem concluziona că istoria omenirii este și rezultatul comunicării umane, al progreselor făcute de omul social în dezvoltarea mijloacelor de comunicare, de stocare și de transmitere în spațiu și timp a cunoștințelor acumulate. Comunicarea umană este, în principiu, de două feluri: comunicare non-verbală (gestuală sau kinezică) și verbală. Celelalte forme de comunicare cunoscute până astăzi nu sunt altceva decât extensii ale acestora complinite cu tehnici și tehnologii de stocare și difuzare spațio-temporală. Formele primordiale non-lingvistice audio (sunete modulate, cântatul, psalmodiatul, bătutul tobelor) și video (gestualitatea, dansul ritual, pictura rupestră etc.) reprezintă un domeniu de comunicare mai puțin interactiv. Aproape tot conținutul informațional este produs la exterior de mediatori care controlează producția și selecția fondului, precum și ritualul, secvențialitatea și cronologia desfășurării acestuia. Limbajul expresiv al corpului (semne, simboluri, dans) ca forma cea mai timpurie de comunicare umană este foarte posibil să fi evoluat spre limbajul oral. Limbajul vorbit a extins domeniul interpersonal și a determinat și prima diviziune majoră, între gestual și limbaj verbal, permițând disponibilizarea mâinilor în alte scopuri. Cercetători ca Skinerer și Chomsky consideră apariția oralității ca rezultantă a unor mutații care vor lărgi fractura dintre animal și om. Concluzia demersului este aceea că dacă la animale limbajul este exclusiv un mijloc de comunicare, la om acesta este folosit „pentru a gândi, a reflecta, a imagina, a crea, a concepe". De asemenea, cei doi antropologi opinează că este posibil ca limbajul să se fi dezvoltat simultan cu gestul pe care l-a înlocuit treptat și parțial, deoarece și astăzi vorbirea este asociată cu limbajul gestual, non-verbal, ca formă de reflex și nu ca una de expresie teatrală cultivată (limbajul gestual va fi predat până astăzi în școli ca parte a retoricii, fie ca formă de expresie a vocației teatrale – retorica manuală, limba naturală a mâinilor, mimica facială etc. –, fie ca alfabet de comunicare între muți). Limbajul permite oamenilor să comunice, să cunoască, să se cunoască, ducând astfel la dezvoltarea psihică și socială a omului. Prin urmare, limbajul are rol de socializare și de transformare a experiențelor umane în idei și informații. Limbajul vorbit a făcut posibilă organizarea oamenilor în comunități mai mari și rezolvarea unor probleme mai complexe, a oferit un mod mai eficace de diseminare a informațiilor practice, a furnizat și un mijloc eficient de comunicare interioară, de gândire, sporind astfel abilitățile de planificare și conceptualizare. De asemenea, vorbirea a accelerat dezvoltarea ritualurilor, simbolismului, muzicii și artelor non-lingvistice. În comunitățile nealfabetizate, arierate cultural, oralitatea reprezintă principalul mijloc de relaționare socială. Culturile antice, de pildă, au fost modelate pe dominația comunicării orale (discursuri în agora și piese recitate în amfiteatre). Sociologul Zygmunt Bauman descrie mediul oral sau domeniul comunicării orale „drept un mediu al comunicării de masă"[275].

În Evul Mediu, retorica ecleziastă se fundamenta pe oralitate. Amvoanele bisericilor erau un mediu al comunicării de masă care se sprijinea pe predică (cel mai important mijloc de difuzare a informației în eșantioane de masă, de instruire și îndemn la supunere față de autorități), pe ritual (ca tehnică de memorare și publicitate) și pe iconografie (în bisericile bizantine imaginile religioase transmit informații, dar sunt și mijloace de persuadare, comunică o mare varietate de mesaje și stârnesc emoții privitorilor). De-a lungul istoriei, în circumstanțe favorizante sau în conjuncturi opresive, potențialul oralității a fost valorificat sub diverse forme, de la comunicarea formală de tip scolastic (prelegeri, dezbateri, declamații sau dispute) în școli și universități, în grupuri formale de discuții și dialog (academiile, societățile științifice, saloane, cluburi, cafenele, biblioteci, organizații comerciale etc.), până la zvonistică (formă de „poștă orală" a informației, caracterizată prin spontaneitate, viteză mare de diseminare, țintă și scop precise) și comunicare clandestină (comunicare a mesajelor sub o acoperire, de la secrete guvernamentale până la idei religioase neortodoxe și pornografie; comunicarea ascunsă utilizează un adevărat arsenal de metode ca: folosirea unui limbaj privat, deghizarea identității sub nume false, esopizarea, parabolizarea sau utilizarea alegoriei în exces etc.). Nu de puține ori aceste întâlniri ale oralității sociale au avut un puternic caracter subversiv ori au contribuit la formarea de reacții și opinii democratice sau la conturarea și exhibarea conștiinței naționale. În fine, practicarea tehnicilor orale (dialogul direct, conferințele, simpozioanele, mesele rotunde etc.) reprezintă căi de comunicare directă și bidirecțională, având o eficiență mare prin feed-back-ul informațional (interactivitate) între emițător și receptor, însă comunicării orale i se reproșează absența fiabilității în conservarea informațiilor de-a lungul timpului și pe areale mari. Comunicarea verbală este spontană, are o natură imediată și efemeră, iar informația nu poate fi păstrată, reprodusă și transportată cu fidelitate. Dezvoltarea economică, aportul demografic, mobilitatea și disiparea în teritoriu, în căutare de resurse, complexitatea relațiilor interumane, apariția formelor prestatale fac ca la un moment dat comunicarea prin viu grai să nu mai fie suficientă și eficientă și să se caute un alt tip de comunicare, cu reguli clare, durabile și larg inteligibile. În intervalul dintre mileniile VII – II î.Hr., monopolul oralității este subminat de formele primitive și sumare de scris, scrierea cu valoare figurativă, urmată de cea iconografică pe bază de simboluri (hieroglifele) și, la sfârșitul mileniului II, de primele alfabete. Inventarea scrisului a constituit cea de-a doua mediamorfoză, care a avut responsabilitatea reorganizării și extinderii minții umane, a dat naștere dome-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

niului documentar şi organizării arhivei, ce vor avea ca efecte accelerarea şi păstrarea cunoaşterii şi a culturii. „Scrisul – spune Roger Fidler – a fost agentul de schimbare cel mai radical în definirea civilizaţiei, a dus la stabilizarea dialectală, a eliberat comunicarea de constrângerile spaţiului şi timpului, a diminuat importanţa memoriei ca mijloc de stocare, dând posibilitatea gândurilor şi ideilor să se conserve şi după încetarea emiţătorului"[276]. De aceeaşi părere este şi Giovanni Sartori care afirmă că: „Civilizaţia se dezvoltă odată cu scrierea şi tocmai trecerea de la comunicarea orală la cuvântul scris este ceea ce determină dezvoltarea unei civilizaţii"[277]. Prin înregistrare cuvintele capătă disponibilitate sporită în timp, mesajele scrise pot fi citite şi ascultate de indivizi aflaţi în alte contexte, care pot fi departe în timp şi spaţiu faţă de contextul originar de producere. Transmiterea informaţiilor scrise este, cel puţin în stadiul primar, lentă, dar ea permite comunicarea unui emiţător cu mai mulţi receptori. Mesajul scris are stabilitate, poate fi multicomunicat, multiplicat, regăsit, audienţa potenţială poate fi mare. Spre deosebire de informaţia verbală, cea scrisă este mai puţin recentă, dar poate fi verificată şi autentificată. Documentul scris devine un obstacol în faţa „amneziei structurale", a uitării trecutului; sistemul scrierii este mai stabil, pe când oralitatea este fluidă. „Dezvoltarea scrierii le-a permis oamenilor să comunice fără a vorbi. Conducătorii puteau să transmită instrucţiuni pe distanţe mari ştiind că nu mai trebuie să se bazeze pe memoria unui sol. Puteau să înregistreze obiecte, evenimente şi gânduri care să fie evocate mai târziu cu exactitate. Înţelepciunea acumulată a civilizaţiilor avea să fie inteligibilă pentru populaţiile viitorului. Apăruse istoria. Odată inventată scrierea, ea a impulsionat crearea unei complexităţi sociale şi mai mari. Acest lucru a avut urmări în toate ramurile societăţii: drept, comerţ, administraţie, producţie de alimente, manufacturi, educaţie şi literatură"[278].

Prin urmare, scrisul apare mai întâi ca o necesitate a instituţiilor de stat care reclamau existenţa unor specialişti de cancelarie, notari publici ori pentru relaţiile diplomatice şi comerciale cu alte ţări. Treptat, scrisul se extinde şi în sfera religioasă şi chiar civilă, având drept consecinţă dezvoltarea instituţiilor formale de învăţământ (vezi şcoli în Grecia, Roma antică, China etc.). Apariţia documentelor de cancelarie, monarhice şi sacerdotale, a impus organizarea arhivelor. Crescând cantitatea de informaţii aflate în circulaţie s-a ajuns la necesitatea stocării şi organizării suporturilor (formele primare ale cărţilor) impregnate cu cogninformaţii în biblioteci, exteriorizând astfel una din funcţiile creierului uman, memorarea. Încă din antichitate, dar cu precădere în Evul Mediu, scrisul începe să înlocuiască cutumele, apar legi scrise care sunt aduse la cunoştinţa cetăţenilor prin lectură colectivă sau expunerea acestora în spaţii publice; se dezvoltă cultura notarială, documentele scrise având o funcţie indispensabilă, apare „scriitorul public", cu biroul în stradă, care compune şi scrie scrisori pentru analfabeţi, deseori clericul local având şi funcţia de scrib; creşte numărul persoanelor ale căror ocupaţii erau legate de scris (funcţionari, contabili, notari, poştaşi, copişti etc.); formularea nemulţumirilor în scris sau practica de petiţii duce la utilizarea politică a ştiinţei scrisului; răspândirea consemnărilor, a actelor normative scrise are ca efect schimbarea stilului de guvernare pe baza birocraţiei; utilizarea scrisului în domeniul administrativ devine o condiţie necesară pentru exercitarea controlului la distanţă şi pentru apariţia unui stat centralizat; pe baza scrisului se face organizarea serviciului poştal de circulaţie a mesajelor scrise; apar serviciile de ştiri scrise între guverne; răspândirea scrisului atenuează monopolul de cunoaştere a clerului; dezvoltarea culturii scrise şi organizarea primelor ateliere de copiat contribuie la apariţia primelor colecţii monahale de manuscrise religioase sau laice, care vor avea un impact deosebit în „alfabetizarea minţii" şi în schimbarea modului de a gândi.

În ţările române, copierea masivă a cărţilor manuscrise de cult, iniţial în slavonă (cca. 10.000 de manuscrise între secolele XIV – XVI) şi apoi în română (în secolul XVIII sunt realizate cca. 4.000 de manuscrise, reprezentând aproximativ 2/3 din numărul total al manuscriselor păstrate actualmente în colecţiile bibliotecilor din România), a avut un impact deosebit în consolidarea religiei ortodoxe şi în deschiderea către restul lumii. Pe baza scrisului s-au dezvoltat noi profesii precum cea de caligraf-copist. În secolul XVII au fost calificaţi cca. 190 de caligrafi-copişti faţă de numai 75 în veacul anterior şi s-a impus comerţul cu manuscrise la comandă. **Definitivarea tiparului**, „a scrierii artificiale sau cu tipuri", de către Gutenberg, la mijlocul secolului al XV-lea, a constituit o adevărată „revoluţie neconştientizată", cu un rol major de agent al schimbării, comparabil astăzi cu Internetul. Tiparul a dus direct la creşterea capacităţii reproductive în scopuri comerciale, la controlarea procesului reproductiv într-un mod profitabil, la standardizarea limbajelor scrise şi la scăderea preţului replicilor în comparaţie cu originalul. De pildă, o Biblie tipărită costa cam a cincea parte din preţul unui manuscris. Consecinţele socio-economice ale invenţiei gutenbergiene sunt determinante pentru evoluţia pluriformă a umanităţii în general. Astfel, tiparul:

- a facilitat acumularea cunoştinţelor, permiţând constituirea unei memorii culturale de mari dimensiuni şi făcând ca descoperirile să fie cunoscute pe scară mai largă, iar informaţia să se piardă mai greu;
- a dat durată şi accesibilitate mărite documentelor şi a redus tendinţele de ocultare a cunoaşterii; („odată cu Gutenberg transmiterea scrisă a culturii devine potenţial accesibilă tuturor" – Sartori);
- a stimulat apariţia copyright-ului (Anglia – 1709), a ideii de proprietate intelectuală şi a condamnat plagiatul ca practică în antichitate şi în Evul Mediu, făcând din scris o cale către celebritatea individuală;
- documentul tipărit a introdus cu sine portabilitatea şi comoditatea lecturii şi a iniţiat cultura de stoc şi fluxul informaţiei;
- a uşurat acţiunea bisericii, care deţinea la început monopolul acestei noi tehnologii, de a-şi realiza scopurile de propagandă şi convertire religioasă. Când cartea laică depăşeşte pe cea religioasă (secolele XVIII – XIX), ea devine un important instrument de alfabetizare, de educare şi formare a maselor, de dezvoltare a conştiinţei de neam şi de limbă (în ciuda cenzurii şi ingerinţelor bisericeşti), de cristalizare a procesului de formare a naţiunilor şi de impunere a limbilor vernaculare în locul celei latine sau slave;
- ascensiunea industriei tipografice a permis apariţia de noi centre şi reţele de putere simbolică în afara controlului direct al bisericii şi al statului, ducând, în ultimă instanţă, la separarea puterii bisericii de puterea laică;
- a deschis apetitul pentru antichitate şi renaşterea interesului pentru autorii antici;
- a declanşat reformarea bisericii; atunci când tipo-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

grafii europeni au început să tipărească documente religioase și în alte limbi decât latina consacrată, teocrația catolică s-a temut că răspândirea invenției lui Gutenberg ar putea îndemna poporul să conteste autoritatea și abuzurile bisericii, ceea ce avea să se întâmple în secolul al XVI-lea, când reformiștii vor rupe legătura spirituală cu papa și vor înființa religiile protestante;

• a generat noi tipuri de documente: ziare, reviste, romane (ca extensii ale depeșelor, almanahurilor sau povestirilor manuscrise) și a adus o importantă schimbare în frecvența și tirajele ce puteau fi produse și distribuite economic;

• presa a indus apariția opiniei publice (sintagmă consemnată pentru prima dată în limba franceză pe la anul 1750, în engleză pe la 1781 și în germană la 1793), a publicizării (în sensul de a face public), a sferei publice și a conștiinței politice. Din acest motiv, puterea presei devine de temut prin critica celor aflați în poziții de autoritate, ceea ce-l face pe Napoleon Bonaparte să concluzioneze că „patru ziare ostile sunt mai de temut decât o sută de mii de baionete";

• a încurajat conștientizarea importanței publicității fie economică (reclama tipărită; în 1650, un ziar londonez avea în medie cam șase reclame), fie politică (ceea ce numim propagandă, termen intrat în uz la sfârșitul secolului al XVIII-lea);

• a impulsionat dezvoltarea unor noi genuri literare și jurnalistice, a dus la distilarea retoricii scrise, la rafinamentul vorbirii, la uniformizarea și standardizarea limbii;

• a permis implicarea mai strânsă a întreprinzătorilor în procesul de difuzare a cunoașterii, apariția unor noi profesii legate de tipărituri (tipografi, editori, librari, legători, jurnaliști ș.a.) și mercantilizarea cunoștințelor (transformarea informației în marfă). De aici n-a mai rămas de făcut decât un pas până la comercializarea timpului liber, a loisir-ului, care include și lectura și trecerea acesteia de la forma publică (comunități de cititori, cafenele, casine, cabinete de lectură) la forma privată, în zonele cu alfabetizare accentuată;

• a dus la intelectualizarea unui grup de elită, de cărturari care vor milita pentru dezvoltarea primelor instituții formale laice de alfabetizare, de informare și documentare, acestea având, printre alte consecințe, și apariția literaturii, mai întâi a traducerilor, și apoi a literaturilor naționale, precum și a scrierilor cu caracter juridic, economic, științific etc.

În fine, tiparul a contribuit masiv la răspândirea și democratizarea culturii, la dezvoltarea simțului civic și la înțelegerea conceptelor politice.

Și în țările române, deși s-a introdus cu o întârziere de peste o jumătate de secol, tiparul a avut aceleași consecințe, contribuind masiv la apariția necesității de instruire, a dorinței de cunoaștere, a năzuinței de învățătură înaltă, la formarea intelectualității românești aptă să înțeleagă și să fie permeabilă la ideile vremii, să le deceleze și să le propună ca vectori de progres și de civilizație, cum a fost în secolul XVIII cu ideile raționalismului apusean și ale Revoluției franceze. Produsele tiparului au stimulat procesul de modernizare a societății românești în diversele ei compartimente, au dus la dezvoltarea burgheziei românești, care se avântă cu interes spre cultură și știință, îndeosebi spre cultura franceză, purtătoare a gândirii iluministe și a ideologiei revoluționare burgheze.

Creșterea numărului de manuscrise în scriptoriile mânăstirești, care permiteau multiplicarea manuală a acestora, coroborată cu dezvoltarea producției de bunuri simbolice odată cu introducerea tiparului la începutul secolului al XVI-lea, au contribuit la apariția progresivă a instituțiilor formale

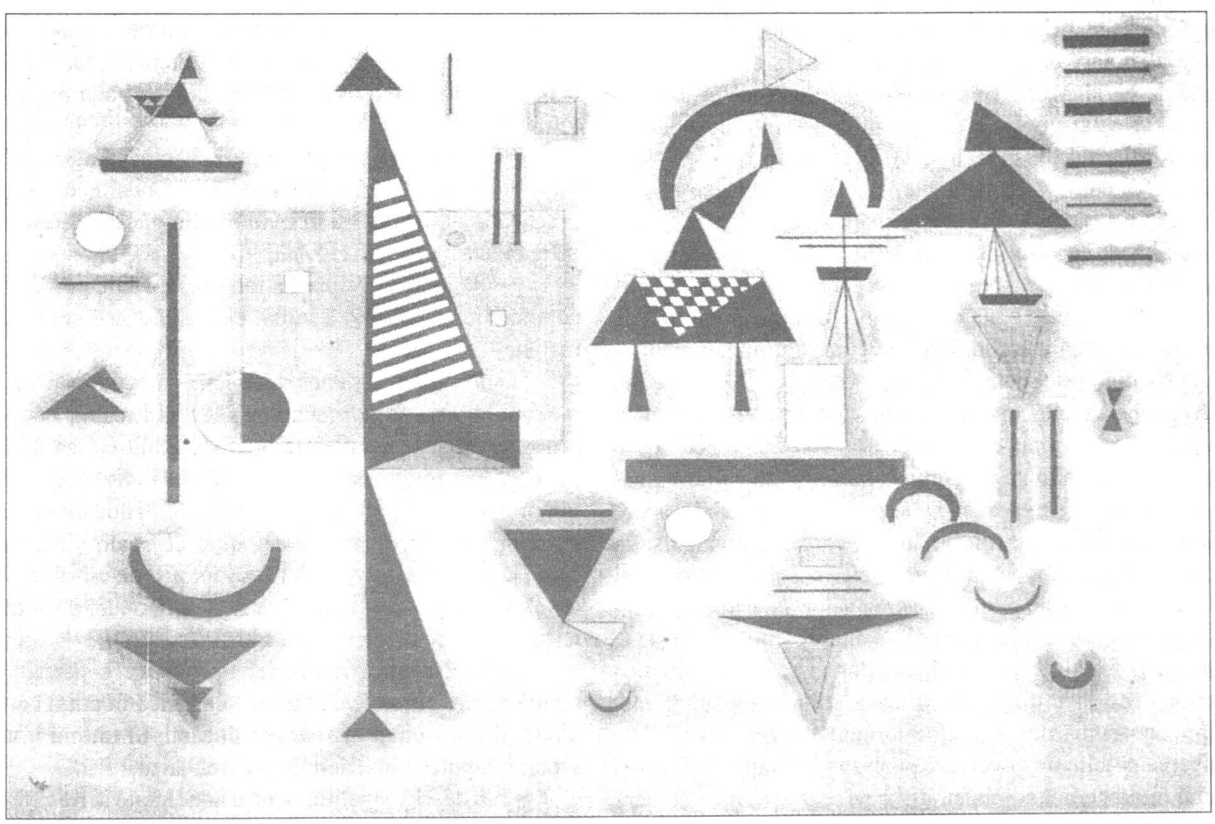

Rose affirmé

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

de învățământ, bisericești și apoi laice, a organizațiilor de stocare, informare și documentare (biblioteci, arhive, muzee etc.) și a formelor mercantile de concepere, producție și difuzare a produselor spirituale (edituri, tipografii, librării etc.).

Primele instituții formale de învățământ pe actualul teritoriu al țării noastre sunt atestate încă din timpul stăpânirii romane. Apoi, după o îndelungată absență din sursele documentare, le reîntâlnim, în Evul Mediu, în domeniul ecleziastic pentru necesitățile de cult. Spre deosebire de Occident, în țările române laicizarea învățământului se produce mult mai târziu, căpătând forme moderne abia în secolul al XIX-lea. Primele colecții de documente scrise sunt atestate pe la sfârșitul secolului XII, când la Igriș funcționa o bibliotecă monastică. În secolul următor, mânăstiri dominicane, franciscane, augustine etc. de la Oradea, Alba Iulia, Cenad uzau de biblioteci teologice cu manuscrise latine bine organizate și administrate. În Țara Românească și Moldova, cele mai vechi *biblioteci mânăstirești și bisericești* sunt atestate la Vodița (1375), Tismana (fondată în 1377), Cozia (1388), Neamț (1392) și Bistrița, toate dispunând și de ateliere de copiat. În secolul XVI și următoarele apar și se dezvoltă *bibliotecile domnești*. Prima bibliotecă domnească atestată ca atare este cea a domnitorului moldovean Despot Vodă (1561 – 1563) de la Suceava. Îi urmează bogata colecție a lui Petru Șchiopul (1574 – 1591) care, după abdicarea posesorului ei, va lua calea exilului la Bolzano, în Italia; domnitorul muntean martir, Constantin Brâncoveanu (1688 – 1714), poseda numeroase manuscrise și tipărituri bisericești și laice în limbile greacă, latină, slavonă și română transferate la Mânăstirea Hurez, ctitorie de suflet; Dimitrie Cantemir, domnitor al Moldovei (1710 – 1711), cărturar-scriitor pluriform, savant de renume european, era posesorul unei biblioteci erudite care-l va urma în exilul său în Rusia lui Petru cel Mare, după înfrângerea sa de către turci la Stănilești (1711); familia Mavrocordaților, reprezentată de Alexandru, Nicolae și Constantin, s-a înscris în istoria acestei instituții cu cea mai fabuloasă și celebră bibliotecă românească, concurată poate doar de cea a stolnicului Constantin Cantacuzino.

Bibliotecile private apar încă din secolul XV, fiind puternic impresionate de ideile Renașterii introduse și difuzate în Muntenia, Moldova și Transilvania, în special prin Italia și Polonia. Boieri luminați, dăruiți cu învățătură și propensiuni auctoriale, ca logofătul Luca Stroici, cronicarii Grigore Ureche și Miron Costin, mitropoliții Varlaam și Dosoftei, spătarul Milescu, boierul Udrișteș Năsturel ș.a. își acumulaseră colecții de manuscrise și tipărituri însemnate cantitativ. Însă cea mai mare și mai frumoasă bibliotecă privată din Muntenia secolului al XVII-lea era cea a familiei Cantacuzino, în frunte cu stolnicul Constantin Cantacuzino (1650 –1716), boier cu studii aprofundate în străinătate (Austria, Italia, Polonia, Grecia și Turcia). Bogata colecție eclectică și poliglotă, păstrată într-o clădire special construită după 1630 la Mânăstirea Mărgineni, se va bucura de o faimă care va depăși granițele Țării Românești. După moartea sa cele mai multe cărți vor fi cumpărate de Nicolae Mavrocordat, câteva sute se vor păstra în continuare la Mânăstirea Mărgineni până la 1836, când vor fi transferate Bibliotecii Naționale înființate la Colegiul Sf. Sava din București. În Transilvania apar, de asemenea, numeroase biblioteci private în rândul clericilor (mitropolitul Sava Brancovici, înainte de 1680, Ioan Inochentie Micu Clain) sau cărturarilor umaniști ca Nicolae Olahus (1450) și Johannes Honterus (după 1530). Însă dintre cele mai faimoase și care au supraviețuit până astăzi exemplificăm Biblioteca Bruckenthal din Sibiu, devenită publică în 1803. Bazele acesteia se pun la sfârșitul secolului al XVIII-lea de către baronul Samuel Bruckenthal, fost guvernator al Transilvaniei între anii 1777 – 1787. Ea însuma peste 15.000 de volume, din care 363 incunabule. Acesteia i se alătură biblioteca aristocratului Samuel Teleki (1739 – 1822) din Târgu Mureș, fost cancelar al Transilvaniei, colecție poliglotă și enciclopedică, „ilustrând profilul unei epoci marcate de iluminism"[279]. Apoi, biblioteca episcopului romano-catolic al Transilvaniei, Ignatius Bátthyáneum (1741 – 1798), complinită și cu un observator astronomic. Colecția poseda documente în 31 de limbi și dialecte, din care 530 incunabule și peste 600 de Biblii. Dintre rarități semnalăm o parte din *Codex Aureus*, datând din secolul IX, un *Codex Burgundus* (secolul XV), o *Biblia Sacra* (secolul XII) alături de cópii medievale din operele unor autori latini ca Ovidiu, Terentius, Cicero, Apuleius, Martial, precum și lucrări de Petrarca, Boccaccio, Pico della Mirandola sau provenite din atelierele unor editori celebri ca Frobenius, Plantin, Manutius ori Elsevier. Învățământul este înzestrat, de asemenea, cu structuri de informare, educare și instruire. Cele mai vechi biblioteci din învățământ atestate documentar sunt: biblioteca primei Școli Românești din Șcheii Brașovului și biblioteca Școlii Lutherane din Brașov (fondată de Johannes Honterus în 1541 și cu cataloage, descriind circa 600 de lucrări, păstrate până astăzi). Din învățământul superior amintim biblioteca „Școlii superioare", înființată în 1640 la Mânăstirea Trei Ierarhi din Iași de domnitorul Vasile Lupu, iar în Țara Românească biblioteca Școlii greco-latine înființată în secolul XVII la Târgoviște. În Transilvania, bibliotecile Universității Calvine (Alba Iulia – 1629), a Universității Iezuite (Cluj – 1581) și a Școlii Calvine Românești de la Făgăraș (1657) aveau o orientare religioasă. În secolul XVIII apar bibliotecile Academiei de la Sf. Sava (București) și a Academiei Domnești de la Iași și celebra Bibliotecă Românească de la Blaj. În secolul XIX, primele legi de reglementare a bibliotecilor și învățământului (1864, 1898) stabilesc condiții propice pentru dezvoltarea universităților și a bibliotecilor de profil de la București, Iași și Cluj (BCU – București, fondată în 1895, BCU – Iași, 1916, BCU – Cluj, 1920). Acestora li se adaugă, în același veac și în veacul următor, biblioteci din marile unități școlare din întreaga țară, precum și biblioteci științifice și specializate. Categoria bibliotecilor publice, în adevăratul înțeles al conceptului, începe să se ilustreze abia din secolul al XIX-lea, ca urmare a dezvoltării economice, sociale și politice a Principatelor Române, dar multe dintre bibliotecile semnalate anterior, în special cele din învățământ, pot fi considerate ca semipublice. Primele biblioteci publice în adevăratul sens al sintagmei (dacă nu luăm în considerare cabinetele de lectură de pe lângă librării ca Walbaum – 1826, în Muntenia, și casina din Brașov – 1835) sunt Biblioteca Centrală de Stat din București, fondată documentar în 1833 (prin Regulamentul Școalelor, elaborat în acest an de Petrache Poenaru) și deschisă publicului în 1838 și Biblioteca Centrală ASTRA din Sibiu (1861). Le-au urmat Biblioteca Centrală de Stat din Iași (1864) și Biblioteca Națională (1867). Dintre cele 41 de biblioteci publice județene actuale, doar 8 unități au apărut în secolul XIX (Brașov, București, Sibiu, Buzău, Argeș, Brăila, Botoșani și Galați), iar restul în secolul XX. Evoluția pe orizontală și pe verticală a structurilor infodocumentare este re-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

levantă îndeosebi în secolul XX. Astfel, în 1938 funcţionau în România 3.100 de biblioteci publice (din care 2.830 în sate), având un total de 1.152.000 de cărţi[280]. Numărul maxim de unităţi bibliotecare este atins în anul 1965, când România poseda o reţea formată din 24.395 de biblioteci cu 93.000.000 de unităţi biblioteconomice. Dintre acestea, 16 erau biblioteci regionale, 227 raionale şi orăşeneşti, 3.117 comunale, 2.658 săteşti, 4.984 sindicale, 7.785 şcolare şi 47 ale instituţiilor superioare de învăţământ cu 17.000.000 de volume. În ajunul Revoluţiei decembriste, sistemul de biblioteci includea 41 unităţi publice judeţene şi 2.823 municipale, orăşeneşti şi comunale. Acestora li se adăugau 10.956 de biblioteci din şcolile primare, gimnaziale şi secundare, precum şi 48 din instituţiile de învăţământ superior şi 2.908 de biblioteci specializate (din acestea din urmă, în anul 2001, vor mai rămâne 1.052). La cumpăna dintre milenii, anuarul statistic consemna două biblioteci naţionale, 91 de biblioteci de învăţământ superior, 1.052 biblioteci specializate, 9.406 biblioteci şcolare şi 2.870 de biblioteci publice. În total, în anul 2000, erau 13.422 de unităţi cu cca. 162.232.000 volume. În anul 2001 erau înregistrate 126 universităţi cu 696 de facultăţi şi doar 91 de biblioteci[281]. Semnificativă este şi evoluţia producţiei de carte tipărită, de la 14 titluri în secolul XVI, 94 în secolul XVII, 336 în secolul XVIII, pentru ca în secolul al XIX-lea să apară, până în 1870, nu mai puţin de 5.396 de titluri. Pe lângă producţia editorială, în secolul XIX se constată un salt de la dominanta traducerilor (până la anul 1850), la preponderenţa lucrărilor originale (în special beletristică, dar şi opere istorice, lingvistice şi ştiinţifice) şi publicarea primelor lucrări româneşti de referinţe: enciclopedii şi dicţionare (de exemplu, *Enciclopedia Română*, apărută în trei volume, între anii 1896 - 1904, cu 3.200 de pagini, cuprinzând 37.000 de subiecte, 140 de figuri şi 12 hărţi). Numărul tipografiilor şi litografiilor evoluează de la 27 (cu 40 de maşini şi 12 prese) în 1863, la 172 de tipografii şi litografii în 31 de centre în 1901. Înainte de intrarea României în cel de-al Doilea Război Mondial (1939) statisticile relevă existenţa a nu mai puţin de 670 de tipografii (dintre care 124 la Bucureşti), 32 ateliere litografice şi 151 de ateliere de legătorie, din care 30 la Bucureşti. Începuturile editurii bisericeşti pot fi plasate în secolele XIV - XV, ca o recunoaştere a muncii trudnice de copiere şi răspândire a scrierilor manuscrise în cercurile interesate ale epocii, dar primul atelier tipografico-editorial laic în adevăratul sens al conceptului de editură este cel organizat la Iaşi, în anul 1778, de protoiereul gravor Mihail Strilbiţki, în tipografia Mitropoliei, iar în Transilvania tipografiile Mitropoliei de la Blaj, Hochmeister şi Barth de la Sibiu, a fraţilor Boghici (1805) şi cea a lui Schobelum (succesorul, din 1718, al vechii tiparniţe a lui Honterus) din Braşov. La începutul secolului XIX, o intensă activitate editorial-tipografică vor exercita cărturari de seamă ca I. Heliade-Rădulescu, Gheorghe Asachi, Mihail Kogălniceanu, C.A. Rosetti ş.a. În 1859 ia fiinţă Tipografia Statului, prin trecerea la stat a tipografiei mitropolitane, la care s-a adăugat, în 1860, tipografia Colegiului Naţional de la Sf. Sava, devenind Imprimeria Statului (1863). Acestora li se adaugă librării-edituri cu caracter privat comercial ca: Librăria Thierin Meronville (1826), preluată ulterior de Fr. Walbaum, C.A. Rosetti, Carol Göbl şi, după 1920, de Societatea Cartea Românească; Librăria George Ioanid (1838); Librăria I.V. Socec (1856), completată din 1871 cu tipografie proprie; Librăria Theodosiu Ioaniţiu (1866), fuzionată după 1920 cu Cartea Românească; Librăria Carol Müller, care a întemeiat „Biblioteca pentru toţi" în 1895, prima colecţie de largă popularizare de la noi din ţară; Librăria Alessandru Degenmann, care a publicat primul buletin de informare bibliografică a librăriei din România; Librăria H. Steinberg (1884), care în 1918 devine Societatea „Cultura românească"; Casa Şcoalelor (1896), menită a publica lucrări didactice şi literare, realizând nu mai puţin de 13 colecţii în care au apărut 1.370 de titluri în 7.600.000 exemplare. Între anii 1900 - 1918 apar editurile Minerva, Flacăra, Adevărul şi Universul, iar după această dată Scrisul Românesc şi Viaţa Românească. În Transilvania funcţionau Oficiul de editură al Universităţii din Cluj, Editurile Morawetz şi Polatscheck, Librăria W. Krafft şi Librăria Arhidiecezană din Sibiu. Importantă a fost şi editura Academiei Române care, între anii 1879 - 1930, a publicat 510 titluri într-un tiraj de peste 500.000 de exemplare. Librăriile propriu-zise, ca spaţii comerciale de distribuire a produselor tipografice, iau din secolul XIX locul diverselor forme arhaice de comercializare a cărţii. Astfel că, în 1899, numai în Bucureşti existau 54 de centre şi 10 anticariate, pentru ca în 1939, în România Mare, să se consemneze statistic 800 de librării, din care 81 la Bucureşti, 11 la Iaşi, 12 la Cluj, 18 la Timişoara etc. Tot ca o consecinţă colaterală a dezvoltării scrisului şi tiparului este apariţia instituţiei arhivei. Ca forme primare sunt arhivele private, „de familie", precum şi arhivele mânăstireşti şi bisericeşti apărute înainte de secolul al XIV-lea. După apariţia formelor statale se dezvoltă arhivele de cancelarie, dar care din cauze naturale sau sociale nu s-au putut conserva şi perpetua până în zilele noastre. Prima dispoziţie oficială privind organizarea unei arhive datează din 1741, când domnitorul Constantin Mavrocordat al Munteniei decide „să oblige Consiliul domnesc şi toate instanţele administrative şi judecătoreşti ale ţării să ţină registre conţinând cópii ale tuturor documentelor emise de ele"[282].

Regulamentele organice aplicate în 1831 în Muntenia, şi în 1832 în Moldova, înfiinţează câte o Arhivă de Stat şi instituie publicaţii oficiale de informare: „Gazeta Administrativă" (1832 - Muntenia) şi „Foaia oficială" (1833 - Moldova). În 1862 sunt înfiinţate Arhivele Generale de Stat, iar după Unirea din 1918 apar Arhivele Regionale de Stat la Cluj, Craiova, Timişoara, Năsăud şi Braşov, precum şi arhive municipale, universitare, şcolare, mitropolitane, episcopale etc. Primele cataloage de tipografie apar în ţările române între anii 1830 - 1840, cu caracter signalectic, ca anexe ale unor cărţi, ziare ori broşuri separate, având şi un pronunţat caracter publicitar. Primele cataloage de librărie apar în Bucureşti. De exemplu, *Catalog de cărţile ce se află la Libreria Românească din Bucuresci a D.D. Iosif Romanov şi Comp. pe Uliţa Sf. Gheorghe Nou în Braşoveni* (1836) care, în ediţia din 1838, cuprindea aproximativ toate cărţile tipărite de la 1800 până la 1838[283]. Termenul de *bibliografie* este utilizat pentru prima dată în 1839 de Gheorghe Asachi în periodicul propriu „Albina românească", iar primul *catalog de bibliotecă* este realizat în 1836 la Biblioteca Mitropoliei din Bucureşti de Petrache Poenaru. El conţinea în cele 380 de pagini, 4.100 de titluri. În 1841, D. Gusti, bibliotecarul Academiei Domneşti din Iaşi, editează *Catalogul cărţilor de cetit în această bibliotecă*, conţinând 795 de titluri de lucrări, din care 378 sunt în limba franceză, 70 în română şi celelalte în latină, greacă, germană, italiană şi rusă. Între anii 1846 - 1847, profesorul Iosif Genilie întocmeşte primul catalog în două volume al

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bibliotecii Naționale din București (Sf. Sava). În fine, primele oficii documentare apar ca urmare a unei legi de organizare a ministerelor adoptată în 1929 care prevedea înființarea în fiecare minister a unui oficiu de studii, documentare și statistică. În baza acestui act normativ, în anul 1931, profesorii Laboratorului de Electrotehnică al Școlii Politehnice București pun bazele unei biblioteci speciale care va funcționa ca un adevărat Oficiu de Documentare în Electrotehnică.

Cu **apariția presei scrise** intrăm în era difuzării în masă a informației, deși la începuturile sale aceasta se lovește de bariera analfabetismului cronic. În ciuda acestui fapt, presa scrisă a jucat un rol deosebit în formarea sferei publice burgheze, în stimularea dezbaterii dintre indivizi în spațiile comune ale sociabilității, echivalente cu agora Greciei antice, creând astfel embrionii democrației. Deși nu este interactivă, oferind doar aparența de dialog, presa scrisă are rol de informare și de formare a opiniei publice, iar în timp, digerată fie prin lectura colectivă, fie în mod individual, contribuie la creșterea semnificativă a ratei alfabetizării, la dezvoltarea stilurilor și genurilor jurnalistice și la consacrarea publicității, ca activitate a firmelor cu vădit caracter economic. Propaganda politică și divertismentul se folosesc de presa scrisă din plin, până la apariția radioului, care o surclasează prin eficiență și spontaneitate. Publicațiile periodice au devenit mai pregnant purtătoare ale mesajelor democrației și arene de dezbatere publică.

Telegraful a inaugurat „epoca transmisiunilor sau era comunicațiilor directe", realizate mai întâi prin coduri, apoi cuvinte și, în sfârșit, prin imagini. Telegraful „apropie distanțele", are o influență unificatoare globalizantă a locurilor îndepărtate, dar și a grupurilor de aceeași etnie aflate sub ocupații diferite, ca în cazul românilor din Transilvania. În statele întinse ca suprafață, telegraful a fost mai apreciat decât transportul pe calea ferată. El a făcut legături rapide între piețele naționale și internaționale, inclusiv bursele de capital și de mărfuri; a accelerat transmiterea de informații publice (private, locale, naționale) și de știri și a avut un aport considerabil la dezvoltarea și eficientizarea agențiilor de presă; a afectat planificarea și operațiunile pe mare, mai ales în condiții de război; a impus formarea de specialiști, deoarece spre deosebire de corespondența scrisă, telegraful cerea intermediari pregătiți să codeze și să decodeze mesajele trimise pe fir între participanții la intercomunicare. Rolul său în viața social-economică a statelor devine derizoriu și anacronic odată cu dezvoltarea radioului, a telefoniei celulare și a Internetului, ieșind de pe scena comunicării la distanță, așa cum s-a întâmplat la începutul anului 2006 când compania Western Union a anunțat desființarea serviciului telegrafic, după 155 de ani de existență. Vârful activității acestei companii a fost atins în anul 1929, când ea asigura 200 de milioane de telegrame la nivel mondial, adică aproape 550.000 pe zi. La nivelul anului 2005, această activitate se redusese la doar 20.000 telegrame, adică circa 55 pe zi. „A fost o decizie dificilă. Telegrafia făcea parte din moștenirea noastră. Dar Internetul a desființat practic această afacere", a spus Colin Wheeler, purtătorul de cuvânt al Western Union[284].

Fotografia și cinematograful sunt o prefață la epoca imaginii consacrată de televiziune în a doua jumătate a secolului XX. Prima devine tot mai mult o mărturie în timp, iar prin integrarea ei în presa scrisă, la sfârșitul secolului XIX, revoluționează acest segment al mijloacelor de comunicare. Ca amprentă a realului, fotografia are putere de autentificare și credibilitate, iar utilizarea ei duce la dezvoltarea așa-zisei „lecturi a imaginii" și devine un ingredient iconografic al memoriei. Ca material semiologic de tip vizual participă la punerea în scenă, în pagină, a informației scrise, creditând-o cu obiectivitate, ca instantaneu-martor al evenimentului. Ea poate înlocui chiar știrea atunci când instantaneele surprind evenimente epocale, contacte la nivel înalt, întâlniri diplomatice etc.

Cinematograful, din captiv al domeniului artei, se transformă într-o ramură a industriei divertismentului. Din conlucrarea cu televiziunea își sporește forța de penetrare, iar tehnologiile de stocare și redare transformă cinematograful într-un mijloc audiovizual casnic, la domiciliu. Aparatele video au permis omului eliberarea într-o anumită măsură de ordinea temporală impusă de companiile de difuzare, au făcut ca vizionarea unui film să devină o experiență din ce în ce mai personală, să se excludă deplasarea la cinematografe, ducând astfel la economie de timp, de bani, dar și la favorizarea sedentarismului. Ca și televiziunea, dar într-o măsură mai mică, cinematograful comercializează vedeta, creează false personalități, accentuează vedetizarea și vizibilitatea unor persoane care devin modele artificiale. Astăzi, cinematografia își optimizează spectaculozitatea cu imagistică realizată prin procedee cibernetice care-i mențin audiența la cote maxime și o dată cu aceasta și componenta lucrativă. Ea rămâne în continuare un producător de „realitate magică" și sursă a unor iluzii de masă și tinde la echilibrarea raportului dintre consumul individual și cel colectiv, îndeosebi în noile cinematografe de tip multiplex.

Extensie a comunicării verbale, **telefonul** a lărgit arealul interacțiunilor de la om la om, dar la fel ca și la telegraf, în condițiile unei infrastructuri vulnerabile și costisitoare. Abia comunicarea celulară contemporană, bazată pe sateliți și multistații de transmisie-recepție, care a deschis piața telefoniei mobile și reducerea semnificativă a spectrului radio, a permis o mai mare mobilitate, eficiență economică, libertate de expresie, economie de timp și sentiment sporit de confort și securitate. Astăzi, telefonul portabil facilitează descentralizarea, permițând familiilor dispersate să comunice mai ușor (mai ales în zonele rurale, cu ferme îndepărtate). De asemenea, telefoanele mobile sunt aliatele de bază ale presei, auxiliare în circulația știrilor și chiar a imaginilor. Inserția nanotehnologiilor, componente minuscule de înaltă fiabilitate de tipul procesoarelor sau endomemoriilor, a multiplicat funcționalitatea celularelor de la mesagerie vocală-textuală și exomemorie pentru agenda personală, până la încorporarea aparatelor foto digitale și acces wirelles la TV, radio și Internet, făcând din telefon un gadget plin de servicii fără de care nu se mai poate concepe comunicarea umană. Telefoanele celulare impulsionează afacerile, oportunitățile sentimentale și favorizează supravegherea copiilor de la distanță, sporind, însă, și vulnerabilitatea intimității persoanei prin „dâra de informație" pe care o lasă în urmă și prin care se poate dezvălui locul în care te afli. „Acum o sută de ani era ușor să te pierzi – spune van Angelsdorf Wilhelm. Azi, pentru a putea face același lucru, trebuie să renunți la foarte multe ca să poți rămâne nemișcat și nedescoperit"[285]. În România, odată cu acordarea primelor licențe GSM, în 1996, celularul a cunoscut un succes comercial nebănuit. Într-un deceniu, media de celulare pe gospodărie a atins 1,1, iar timpul mediu afectat con-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

vorbirilor pe mobil (133 min./lună) a întrecut pe cel de pe telefoanele fixe (78 min./lună). În aceeaşi perioadă s-a recuperat în mare parte decalajul tehnologic faţă de Occident, dar s-a creat o diferenţă de dotare între mediile urban şi rural, numărul posesorilor de telefoane mobile fiind de două ori mai mare la oraşe faţă de sate. SMS-urile au devenit o practică la modă, de la mesajele simple, familiare, până la cele politice, de mobilizare a simpatizanţilor în campaniile electorale. Sondajele CURS relevă, contrar aşteptărilor, că bărbaţii vorbesc mai mult la telefonul mobil decât femeile, iar tinerii deţin întâietatea. Interesant este şi faptul că, pe lângă traficul de voce şi mesagerie textuală, şi celelalte servicii (de transfer de date, divertisment şi informare) au început să intre în preferinţele posesorilor de celulare. Bazată pe principiul comunicării directe, interpersonale, telefonia are urmări pozitive în coeziunea socială, a familiilor, a grupurilor de prieteni, a colectivelor de muncă etc. şi este mai mult decât necesară în situaţiile de criză. Faptul că telefonul mobil funcţionează pe principiul similar cuptorului cu microunde, anticipând efecte nocive (tumori cerebrale), nu a fost încă demonstrat pe subiecţi umani. Experimentele pe şobolani relevă că genele ADN pot fi deteriorate de radiaţia telefonului mobil, iar celulele sunt afectate.

Radioul este tehnologia de comunicare cu sens predominant unidirecţional, dintr-un punct către masă. Din această cauză, încă de la apariţie este alăturat presei scrise şi cinematografului în familia mijloacelor de comunicare în masă (mass media). Utilizat la început în scopuri militare, radioul devine în timp, până la generalizarea televiziunii, mijlocul de informare şi divertisment cel mai accesibil şi mai adulat. Perfecţionarea, maturizarea şi industrializarea invenţiei au dus la ieftinire, fapt ce a permis, după cel de-al Doilea Război Mondial, penetrarea lui şi în rândul lumii rurale, devenind astfel un mijloc de divertisment, dar şi un vehicul prin care autoritatea statală îşi putea răspândi punctele de vedere şi propaganda oficială ca instrument de manipulare politică. Radioul a avut un rol hotărâtor în dezvoltarea industriei muzicale, a spectacolului auditiv şi a publicităţii. Contribuţia la actul instructiv-educativ al cetăţenilor s-a materializat prin introducerea emisiunilor de radio pentru şcoli (Marea Britanie – 1924) şi pentru armată, precum şi prin creşterea nivelului de informare şi revoluţionarea dezbaterilor politice. El a adus divertismentul la domiciliu, în spaţiul privat al familiei, spectacolul auditiv fiind consumat sub formă de ascultare colectivă. Instantaneitatea şi avantajul că se bazează pe sistemul oral, ce nu ţine de alfabetizare, i-au sporit prestigiul şi l-au făcut popular, atribut care se amplifică odată cu apariţia aparatelor portabile. Conectarea fără fir îi dă mobilitate, facilitând astfel comunicarea nomadă. Astăzi, ascultat la receptoare miniaturizate de tip walkman sau la telefoane mobile, radioul este apreciat doar pentru ambianţă sonoră şi divertisment, ca activitate secundară care însoţeşte o alta (de exemplu conducerea automobilului). Audiţia mobilă individuală intră în reţeta culturii muzicale juvenile. Seducţia televiziunii i-a atenuat funcţia de informare, fapt care a generat apariţia, pe lângă posturile generaliste de stat sau private, a unor posturi de nişă, tematice, specializate într-un singur tip de conţinut, de la discoteci la domiciliu până la radioghidare a şoferilor care folosesc autorutele. Împreună cu televiziunea şi Internetul, radioul creează viziuni concurente, dacă nu chiar multiple, ale realităţii şi contribuie la internaţionalizarea fluxului de informaţii, la depăşirea frontierelor naţionale, generând chiar „şocuri culturale inedite" în ţările lipsite de libertăţi cetăţeneşti. Studii sociologice contemporane, complinite cu sondaje, relevă că audiţia radioului este o activitate predominant matinală, simultană cu alte activităţi casnice sau în mijloacele de transport spre locurile de muncă. Pe genuri şi grupe de vârstă cei mai maniaci sunt bărbaţii, în general, şi segmentul juvenil, în special. Audiţia nocturnă este preferinţa persoanelor în vârstă, ca preludiu la somn.

Bibliografie şi note:

275. Briggs, Ana; Burke, Peter – *Ibidem.*

276. Roger, Fidler – *Ibidem.*

277. Sartori, Giovanni – *Homo videns*, Bucureşti, Humanitas, 2005.

278. XXX – *Când, unde şi cum s-a întâmplat*, Bucureşti, Reader's Digest, 2005.

279. Buluţă, Gheorghe – *Scurtă istorie a bibliotecilor din România*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2000.

280. Drăgulănescu, Nicolae – *Ştiinţa şi tehnologiile informaţiei*, Bucureşti, Editura Agir, 2004.

281. Drăgulănescu, Nicolae – *Ibidem.*

282. Drăgulănescu, Dimitrie; Moldoveanu, Valeriu – *Istoria documentării în România*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2002.

283. Drăgulănescu, Dimitrie; Moldoveanu, Valeriu – *Ibidem.*

284. XXX – „După 155 de ani Internetul omoară telegraful". În: „Curierul Naţional" nr. 4549/4 – 5 februarie 2006.

285. Angelsdorf, Wilhelm van – *Secolul XX, secol al minciunii dirijate*, Filipeştii de Târg, Editura Samizdat, 2002.

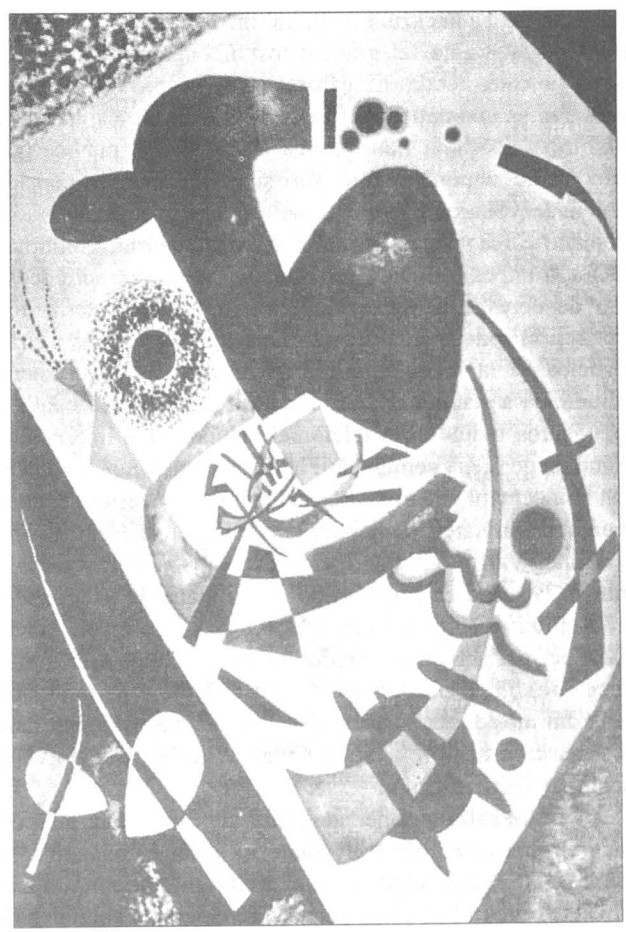

Tache rouge

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Puncte de vedere

Petre Pandrea
Un român ce trebuie recuperat din negura uitării

Dr. ing. Florea NEAGU

„A cerceta gândurile unui om însemnat este știința cea mai ispititoare".
A.S. Puşkin, *Arapul lui Petru cel Mare*, III, §2.

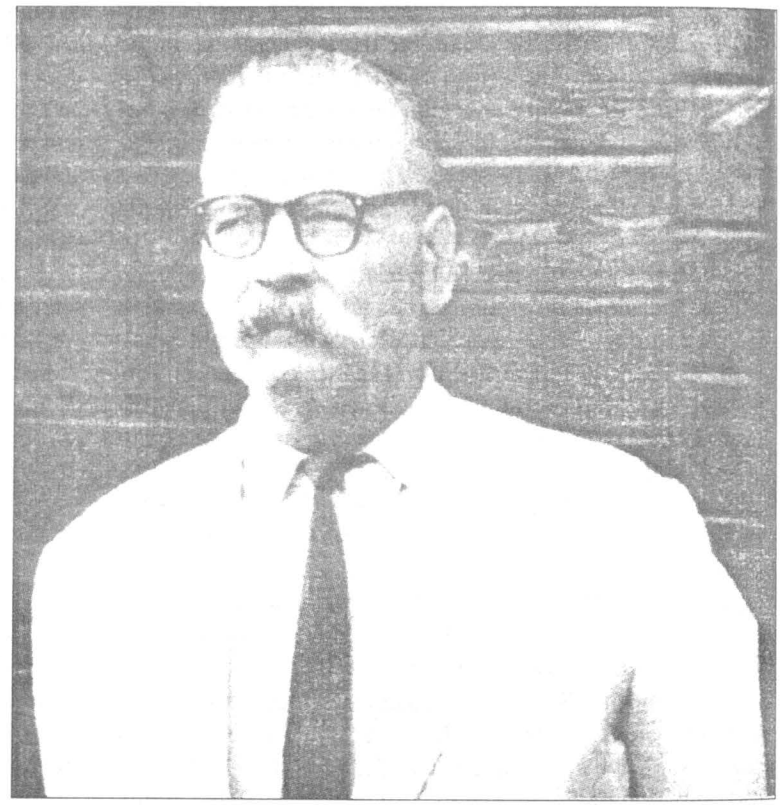

Întâiaşi dată am aflat de numele Petre Pandrea de la un prieten al acestuia, director la Camera de Comerț a RPR, Mihai Popescu. Să fi fost prin toamna anului 1962, începând de când fie eu mergeam la el, la etajul cinci din clădirea ce stă şi azi pe colțul dintre Bulevardul N. Bălcescu şi Strada Traian Vuia, fie el venea pe la mine, la IPROMIN, la etajul doi din clădirea ce stă, tot aşa, pe colțul ce-l face Calea Victoriei cu Calea Griviței. Întâlnirile noastre, însuflețite şi deschise, dar mai ales sincere, erau prilejuri de dezbateri cu aplicație a unor teme ce nu erau nicicum din zonele noastre profesionale, zone distanțate vizibil: eu mă ocupam de industrializarea economiei, el, Mihai Popescu, de promovarea relațiilor comerciale înăuntrul țării şi, mai ales, în afara ei. Şi cum la întâlnirile noastre, adesea convenite dinainte cu câteva zile, mai erau de față şi alții, nu mulți, unu-doi, din cercul relativ mic al cunoscuților legați între noi prin încredere şi prețuire sinceră. Aici n-aş mai intra în detalii explicative, din motive de demnitate şi din dorința de a nu fi amestecat cu puhoiul de dizidenți ai vechiului regim, care azi depăşesc la număr pe metru pătrat numărul de capete de locuitori pe acelaşi metru pătrat.

Legat de personalitățile de care am luat cunoştință la una din întâlnirile din biroul lui Mihai Popescu, întâlnire la care era prezent, ca şi în alte cazuri şi ca şi alți demnitari de rangul lui, Gogu Rădulescu, ne-am angajat să răspundem la o întrebare de care ne mai apropiaserăm noi de câteva ori: *Când s-a terminat cu socialismul în URSS? Dar la noi, în România?* Aşa că la această întâlnire, plăcută cel puțin prin fierbințeala schimbului de idei, am aflat de la ceilalți că argumentele mele în formularea răspunsului la întrebarea arătată mai sus sunt asemănătoare cu cele ale avocatului Petre Pandrea. Acesta, în cercurile marxiste, unde în timpul războiului se desfăşurau seminarii de instruire ideologică, îşi convingea auditoriul că ideea măreață a socialismului a murit după primul deceniu de elan utopist. Sigur că am fost mişcat la aflarea numelui acestui combatant pentru înnoirea socială, care avea şi acea rară dăruire de a nu cădea în mocirla conformismului. Această prețuire a mea pentru un nou autor de idei devine, poate, mai evidentă dacă am să amintesc un fapt. Anume că eu cunoscusem cu câtva timp mai înainte de întâlnirile de care am amintit, mai precis în timpul studiilor universitare (prin anul 1954), o lucrare de Boris Brutzkus (1874 – 1938), scrisă prin anul 1920 – 1921 şi publicată, apoi repede retrasă, în revista „Economistul" de la Petrograd, intitulată *Economia socialistă*. Acolo aflasem eu că după experimentarea noii politici economice (NEP) s-a demonstrat incompatibilitatea componentelor din structura noului mecanism economico-social. Valoarea lucrării lui B. Brutzkus este tot mai apreciată în ultimele decenii prin confirmările practicii social-economice la care suntem martori. Iar economistul american Howard Willhelm, în scrisoarea către redactorul şef al revistei „Novîi Mir" din Moscova, în vara 1990, mărturiseşte „... că puțin cunoscutul eseu, scris de economistul rus Boris Brutzkus, în anii 1921 – 1922, în țara Dumneavoastră este cea mai valoroasă cercetare în domeniul economiei din acest secol..." („Novîi Mir", 8/1990, p. 174).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Dar să revenim la primele evenimente prin care eu am aflat nu numai numele, ci şi câte ceva din datele biografice ale lui Petre Pandrea, căci Mihai Popescu revenea adesea, în întâlnirile noastre, cu amintiri de când se vedeau ei, asta până ca primul să fie arestat, în 1948, de către cei pe care-i apărase în procesele penale dinainte de război.

Un alt moment de întâlnire a mea cu numele de Petre Pandrea a fost prin anii '70 din secolul trecut, când am citit într-o carte de istorie literară, scrisă de Eugen Simion, viitorul preşedinte al Academiei Române, cum că scriitorul, de această dată, a trecut prin liceul militar de la Mănăstirea Dealu. Aşa am aflat că Petre Pandrea era, ca şi mine, „mănăstirean" – o altă motivare să mă apropii de acest oltean mândru de neamul său. Tot de aici se trage şi stăruinţa mea în faţa „mănăstirenilor", câţi mai sunt în stare să vină la întâlnirile noastre lunare, să se apropie de moştenirea lăsată de acest mare român. Aşa se face că azi, 29 august 2006, pot să mă înfăţişez, domnilor elevi, cum ne place nouă să ne adresăm nostalgic şi emotiv, în faţa dumneavoastră cu modesta încercare de a-l aduce, fie şi în scurte cuvinte, pe cel ce a fost un strălucit mănăstirean şi un mare român, cum am să mă străduiesc să vă conving.

Petre Pandrea s-a născut pe data de 26 iunie 1904, pe numele său adevărat Petre Marcu, în Balş, judeţul Romanaţi. După ce termină cele patru clase primare în târgul natal, intră, în 1915, la Liceul Militar Mănăstirea Dealu, la Târgovişte, clasa profesorului Nae Ionescu, şi el fost mănăstirean. Ultima clasă de liceu (VIII) o urmează la Liceul „Carol" din Craiova, unde îşi ia bacalaureatul cu menţiunea „Magna cum Laude", în 1923. Tot în acel an, 1923, debutează în publicistică, la „Gândirea", cu eseul *Dezaxare şi contravenţie*. Studiază dreptul la Universitatea din Bucureşti (1923 – 1926), apoi trece doctoratul şi specializarea în Drept şi Filozofie (1926 – 1933) la Berlin şi München, la Roma, la Viena şi Praga, la Paris.

În anul 1928, semnează cu numele Petru Marcu-Balş, împreună cu Sorin Pavel şi Ion Nestor, în „Gândirea" din august – septembrie din acel an, *Manifestul Crinului alb*, text mult comentat în epocă. Colaborează la „Viaţa românească", la ziarul „Lupta", la revista „Utopia". În Germania se împrieteneşte cu Gheorghi Dimitrov, tot acolo îl cunoaşte pe Lucreţiu Pătrăşcanu, cu a cărui soră, Eliza, se căsătoreşte în anul 1933. În anul 1932 publică la Editura Cultura Românească *Psihanaliza juridică*. Este unul dintre întemeietorii revistei „Stînga", ce apare din 1932 până în 1938.

Devine cunoscut, după 1932, ca avocat pledant cu strălucită activitate, întreruptă de câteva arestări, patru înainte de 1944, două după 1948, din care una de cinci ani, fără să fie acuzat, cea de a doua, tot de cinci ani (1958 – 1964), pregătită metodologic şi începută cu proces orchestrat cu grijă prin act de acuzare de data aceasta.

Ca avocat pledant, în anii 1933 – 1944 a apărat în instanţe pe membrii PCR şi pe evrei, iar între 1947 şi 1948 pe membrii P. Ţ.

În 1935, teza sa de doctorat *Filosofia politico-juridică a lui Simion Bărnuţiu* se tipăreşte la Editura Fundaţiilor Regale, iar în 1945 a publicat *Portrete şi controverse (I)*, ca apoi, în 1946, să apară şi seria a doua, dedicată *„Chestiei sociale" în România*.

Şi nici după ce a fost eliberat, noiembrie 1952, din detenţia rămasă neacoperită nici de acuzare, nici de condamnare, nu este repus în drepturi decât în 11 mai 1953, ca mai apoi, între 22 martie 1955 şi 19 septembrie 1956, să fie suspendat din activitate. Arestat în 19 noiembrie 1958, este condamnat în 1959 la 15 ani pentru delicte politice şi eliberat în 14 aprilie 1964 prin amnistie politică. În 1967 publică *Brâncuşi – Amintiri şi exegeze*, la Editura Meridiane, ultima sa carte antumă.

Pe 6 iulie 1968, Petre Pandrea se stinge din viaţă la Bucureşti.

I se publică apoi *Eseuri* (1971), *Atitudini şi controverse* (1981), iar după anul 2000, prin strădaniile fiicei sale, doamna Nadia Marcu Pandrea, sunt recuperate mii de pagini de manuscrise lăsate de tatăl său şi preluate prin confiscare, în 1958, la ultima sa arestare, şi apar:

1. *Memoriile Mandarinului Valah*, Ed. Albatros, 2000;
2. *Reeducarea de la Aiud. Jurnalul penitenciar: 1961 – 1964*, Ed. Vremea, 2000;
3. *Brâncuşi, amintiri şi exegeze*, Ed. Fundaţiei Constantin Brâncuşi, Tg. Jiu, 2000;
4. *Garda de Fier. Jurnalul de filosofie politică* (Memorii penitenciare), Ed. Vremea, 2001;
5. *Helvetizarea României* (Jurnal intim, 1947), Ed. Vremea, 2001;
6. *Crugul Mandarinului* (Jurnal intim, 1952 – 1958), Ed. Vremea, 2002;
7. *Călugărul alb*, Ed. Vremea, 2003;
8. *Turnul de ivoriu*, Ed. Vremea XXI, 2004;
9. *Soarele melancoliei*, Memorii, Ed. Vremea XXI, 2005.

Sunt texte din care aflăm adevărata statură a scriitorului şi filosofului, despre care vor trebui să afle românii, de vor să se împotrivească distrugerii trecutului. Aici cred că va trebui să ajung la concluzia că „vor trebui să afle românii" şi să mă opresc în demersul de a-mi convinge conlocuitorii să se apropie de un mare înaintaş al nostru, că e de înţeles, presupun, că mă aflu în faţa unei dileme greu de depăşit: să fiu scurt şi să fiu şi convingător. Concizia expunerii e potrivnică însă adâncimii tratării subiectului la care mă aflu angajat, mai ales că Petre Pandrea nu este numai un competent în mecanica socială pe care o cercetează cu aplicaţie, el este şi un vizionar, iar prin aceasta e actual. El cercetează procesele sociale în desfăşurarea lor reală şi de aceea nu ocoleşte nimic din lanţul fenomenelor. Nu pot rezista, de aceea, ispitei de a arăta, fie şi prin scurte trimiteri, cât de adânc era gânditorul român în frământările sale de a căuta în chip real şi cu aplicaţie identitatea românilor.

Cine suntem, de unde venim şi încotro să ne îndreptăm, când ne gândim la viitor sunt frământări tot mai actuale şi în minţile altor gânditori.

Mărturie a frământărilor invocate mai sus este, între altele, din alte ţări, cartea profesorului american de la Yale, Allan Bloom, apărută încoace, în anul 1987, sub titlul *The Closing of the American Mind. How Higher Education Has Failed Democracy and Impoverished the Souls of Today's Students*, tradusă în româneşte în 2006 sub titlul *Criza spiritului american. Cum universităţile au trădat democraţia şi*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

au sărăcit sufletele studenților, carte eveniment nu numai în SUA, ci și în multe țări apusene, unde a fost tradusă la repezeală. Autorul, cunoscut ca filolog specializat în Shakespeare și în Platon, tratează înfundătura spiritului american, cum cred că ar fi potrivit în românește „the closing" american, prevenindu-ne că textul lui „trebuie să fie privit drept o relatare de pe front" (p. 22).

Dacă răsfoim *Helvetizarea României*, scrisă nu de politologul, ci de juristul Petre Pandrea, în anii 1937 – 1946, ne vom convinge că nu trebuie să fim preveniți de autor că textul lui trebuie citit ca o demonstrație fierbinte și actuală, chiar și în anii de după 2000. Ne vom convinge de actualitatea lucrării la orice pagină. Iată câteva rânduri: *„După Unirea de la 1859, România a schimbat pe slujbașii fanarioți fiscali ai Imperiului Otoman cu consulatele și legațiile străine, adică din semi-colonie otomană a devenit semi-colonie a capitalismului apusean"* (p. 258).

Tot așa, ca „o relatare de pe front" găsim și la Petre Pandrea, scrisă, e adevărat, cu peste treizeci de ani mai înainte de autorul american, Allan Bloom, pe care l-am luat drept termen de referință, în *Jurnalul Mandarinului Valah*, 1954 – 1958, din care reținem din capitolul *Ioșca, cancelar de fier valah...*: *„Ioșca Chișinevschi este un cocoșat.* [...]. *L-am iertat și neglijat sub pretextul, că în revoluții apar tot soiul de făpturi anihilante, bizare, degenerate și stupide. Revoluția se face cu stârpituri"*. (p. 109).

Iar dacă este să rămânem tot la trimiterile către atât de mediatizatul autor american, citându-l pe românul Andrei Codrescu, din ultimul număr al revistei de cultură „Cuvântul" din septembrie 2006, p. 24, cum că *„Allan Bloom a descoperit ceea ce literatura și arta modernă au evitat cu asiduitate: poporul"*, atunci să reținem și un citat din același mandarin valah, lăsat nouă în vara anului 1958 (Poiana Țapului) cu referire la durerea sa privind indiferența față de popor:

„Ceteam războaiele civile ale lui Apian și mă simt ca un proscris în republica comunistă pe care am dorit-o, pentru care am luptat și care nu-mi place. Nu mi-a plăcut nici burghezia în mijlocul căreia mă simțeam încărcat cu o conștiință nenorocită, ca Weltschmerz. Durerea lumii apăsa asupra mea din două reminiscențe:

a) influența poporanistă a «Vieții Românești». C. Stere și G. Ibrăileanu, datoria față de popor, față de muncitorime și țărănimea asuprită, spoliată și jecmănită de burghezie;

b) drama creștină evanghelică din care ieșisem după câțiva ani cu cenușa în gură și cu nostalgii iremisibile". (p. 265)

Sună dureros de actual!

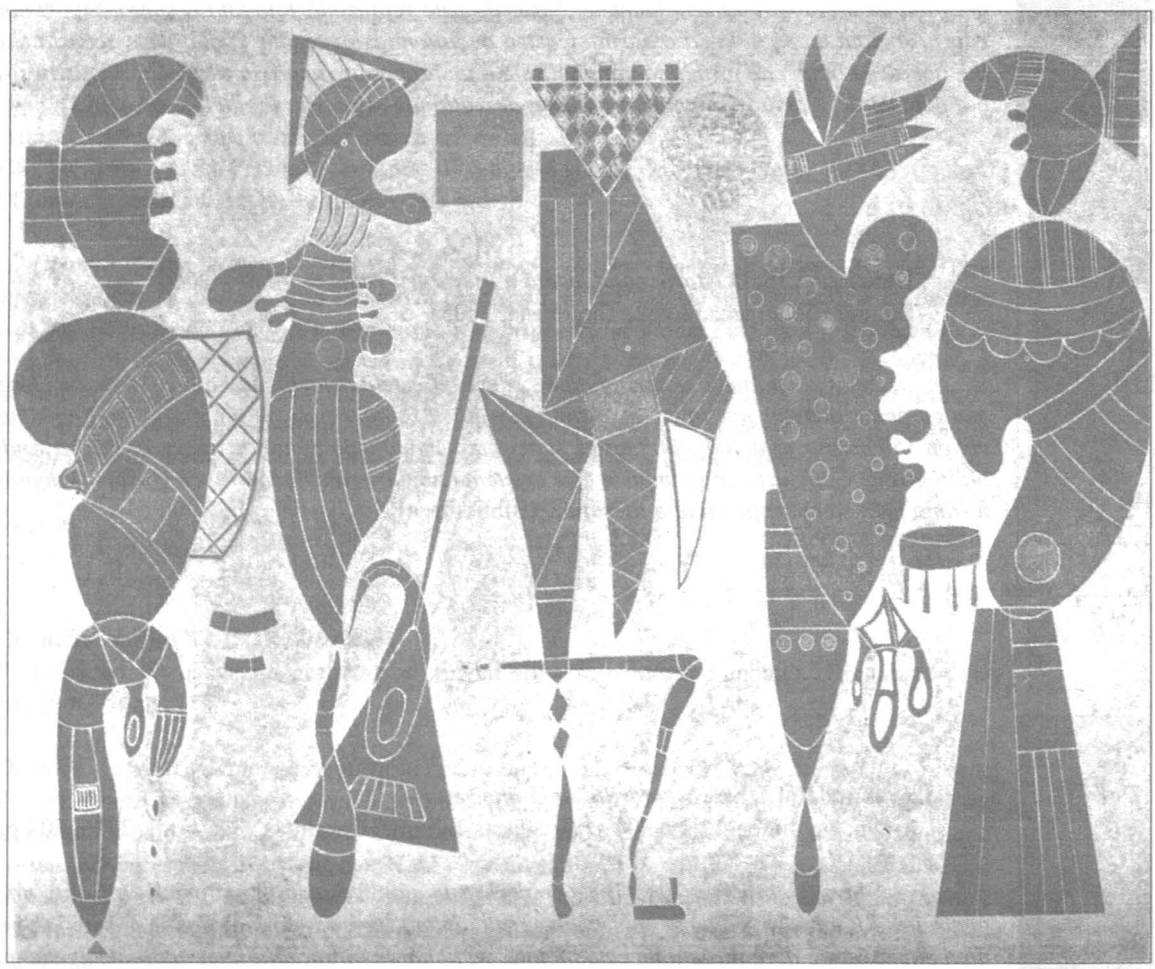

Cercle et carré

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

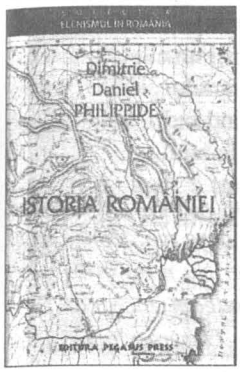

Dimitrie Daniel PHILIPPIDE, *Istoria României*
Traducere, studiu introductiv şi note de Olga Cicanci, Editura Pegasus Press, Bucureşti, 2004, 467 p.

... Istoricul grec Cleobul Tsourkas, referindu-se la Istoria României, *pe care o socoate un studiu etnosociologic, sintetizează magistral modul în care Daniel Philippide pledează probleme fundamentale ale istoriei românilor, cum sunt: etnogeneza poporului român, continuitatea şi unitatea sa. Învăţatul grec socoate că tocmai pentru a demonstra aceste probleme savanţilor Europei, în acea epocă a luminilor, Philippide a scos* Istoria României *într-o limbă prin care voia să-l imite pe Herodot...* (Olga Cicanci)

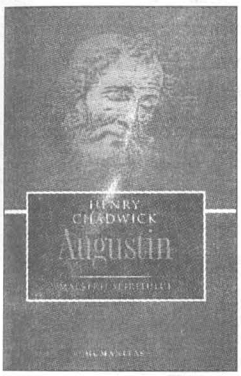

Henry CHADWICK, *Augustin*
Traducere din engleză de Ioan-Lucian Muntean, ediţia a 2-a, Editura Humanitas, Bucureşti, 2006, 176 p.

O scurtă introducere în gândirea lui Augustin nu poate oferi şi date biografice. Psihologia şi personalitatea omului au atras în mod firesc atenţia, în parte datorită faptului că a scris cea mai cunoscută şi mai influentă autobiografie antică. Între scriitorii antici, Augustin a avut o capacitate de neegalat în a-şi exprima sentimentele. Scrierile sale reprezintă totodată o sursă importantă pentru istoria socială a epocii în care a trăit. Cartea de faţă nu îşi propune să abordeze această trăsătură a lui, dar se va ocupa de formarea gândirii sale – un proces de lungă durată, căci Augustin şi-a schimbat punctul de vedere în anumite probleme, dezvoltându-şi poziţia în altele... (Autorul)

Henri ZALIS, *O istorie condensată a literaturii române 1880 – 2000*
Editura Bibliotheca, 2 vol., Târgovişte, 2005

... Autorul îşi face o datorie faţă de adevărul estetic, clarificând autorii tributari tezelor dogmatice, imperativelor partinice. Substanţa cercetării se distribuie pe întinsul a două volume (primul volum 350 pagini, al doilea 400 pagini, şi acesta primind deja bunul de tipar), în final având o amplă bibliografie. Concluzia ce se impune este existenţa unei literaturi majore, cu vârfuri şi depresiuni, relevantă prin comparaţie cu alte literaturi. (Bibliotheca)

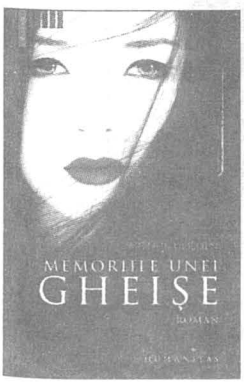

Arthur GOLDEN, *Memoriile unei gheişe*
Traducere din engleză de Oana Cristescu, Editura Humanitas, Bucureşti, 2006, 504 p.

... Chiyo, o fată dintr-un sat de pescari, este vândută unei okiya *pentru a fi iniţiată în artele gheişelor. Ritualurile seducţiei sunt nenumărate, într-o lume al cărei eşafodaj se sprijină pe culorile unui chimono, pe dezgolirea unei cefe pictate, pe licitarea virginităţii unei adolescente sau pe ţeserea unei intrigi de budoar. Sayuri, pe numele ei de gheişă, ajunge să stăpânească destine, să deţină secrete şi să construiască un imperiu al erotismului ritualic.* (Humanitas)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Nicolae MANOLESCU, *Lectura pe înțelesul tuturor*
Volum îngrijit de Mihai Vakulovski, Editura Aula, Brașov, 256 p. [f.a.]

... O observație a lui Proust mi se pare de folos aici: scriitorul francez afirmă într-un eseu că lumea nu a fost creată doar o singură dată, ci de câte ori s-a ivit un mare artist. Așadar, fiecare carte adevărată conține o imagine nouă a lumii sau o lume nouă. Experiența noastră directă are tendința de a repeta ceea ce știm, am trăit sau am auzit; cititul în schimb ne permite accesul la un univers infinit... (Autorul)

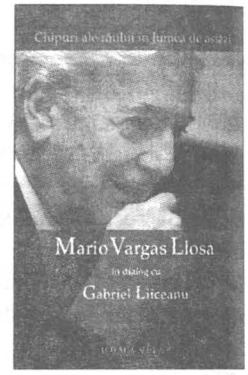

Chipuri ale răului în lumea de astăzi
Mario Vargas Llosa în dialog cu Gabriel Liiceanu
Ediție bilingvă română-spaniolă, traducere și retroversiune de Ileana Scipione, Editura Humanitas, București, 2006, 167 p.

Eu trăiesc scriind. Munca îmi organizează viața, mă apără de frustrări, de eșecuri, de obstacolele pe care le înfruntăm toți în viața de zi cu zi. Munca îmi ordonează tot ce mi se întâmplă, bune și rele, oamenii pe care îi cunosc, lucrurile pe care le văd, le citesc, le visez și, desigur, mi le imaginez. Am ajuns chiar să am impresia că tot ce fac nu are, în ultimă instanță, altă rațiune de a fi decât propria-mi muncă. Căci totul e determinat de pagina pe care o scriu, uneori cu imensă dificultate, și, în zilele minunate, cu oarece ușurință. (Mario Vargas Llosa)

Allan BLOOM, *Criza spiritului american*
Cuvânt înainte de Saul Bellow, traducere din engleză și note de Mona Antohi, postfață de Sorin Antohi, Editura Humanitas, București, 2006, 503 p.

... Disputa dintre Stânga și Dreapta a devenit atât de înverșunată în ultimul deceniu, încât obișnuințele discursului civilizat s-au estompat. Opozanții nu mai par să se asculte unul pe celălalt. Ar fi păcat dacă adversarii inteligenți n-ar citi cartea profesorului Bloom cu o atenție nepărtinitoare. Ea face niște afirmații importante și merită să fie atent studiată. Ea oferă – fie că suntem sau nu de acord cu concluziile sale – un ghid indispensabil pentru discuție, nu o simplă trecere în revistă a tradiției, ci un rezumat complet articulat, exact din punct de vedere istoric și demn de încredere al dezvoltării vieții mentale înalte în Statele Unite ale Americii democrate. (Saul Bellow)

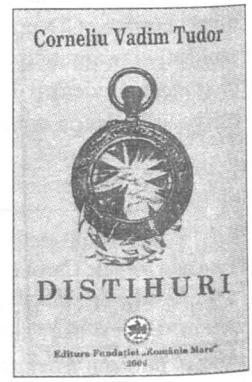

Corneliu Vadim TUDOR, *Distihuri*
Prefață acad. Fănuș Neagu, grafică acad. Eugen Mihăescu, Editura Fundației „România Mare", București, 2006, 64 p.

Distihul – ale lui Vadim se cer citite în cercul de lumină al veiozei, când în perdele se îngînă amurgul – e cel mai adesea un gînd dublu, menit să se schimbe în ecou. Un cuib de rîndunică sub streașina palatului plăcerilor. O expresie de superioritate din umbra Istoriei. Pecetea tangalei aplicate pe crupa mînzului roib. Un fluture ochi de păun. Un sigiliu pe gura amforei purtată de-o grecoaică. Un strop de vrajă. Fuga miresei din altar. Iar cele mai izbutite din cartea lui Vadim seamănă cu două cheutori de fier din coasta hanului la care-ți legi caii pe drumul către nunta de la Cana Galileei. (Fănuș Neagu)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Repere

Cultura oficială şi Verso-ul ei

Nina VASILE

În cultura română se observă simptomatic o reconfigurare adecvată la realitatea actuală complexă ce depăşeşte tradiţia; sau, dincolo de manifestarea oficială, trece prin formule experimentale de captare a receptorului asumând inclusiv zona underground. Aceasta în timp ce, sociologic vorbind, fenomenul unei subculturi urbane – cu riscurile specifice – începe să fie evident, la noi fiind vorba de mimetism faţă de forme occidentale ale acesteia. Între revistele culturale nou apărute, „Verso" (10 – 23 august şi 24 august – 6 septembrie), bilunar cultural de la Cluj, sub conducerea poetului Ion Mureşan, este de reţinut tocmai în sensul unei structuri tematice dar şi al unei politici editoriale cu un dinamism, o vioiciune ce se alătură deocamdată doar unei surori de la Iaşi – „Suplimentul de cultură". În cele două numere bilunare (august – septembrie) pe care le am la dispoziţie din „Verso", mi-a atras atenţia tocmai ceea ce iese din tematizarea standard: un experiment numit „Lanţul poeţilor", în care pe o pagină sunt prezenţi doi poeţi între care unul recomandat de celălalt. Aceasta face ca un poet să fie prezent de două ori în revistă, ca invitat şi „gazdă" a celui recomandat. Numele în discuţie fiind Dan Iancu, Paul Vinicius, Ioan S. Pop, în ordinea cronologică a apariţiei lor. Apoi, cu un titlu nu foarte fericit („Un guru surfer, fără guruială, despre anii '60"), interviul cu Balakhilya Das, alias Johnny Midgett, care a vizitat România pentru a înfiinţa un centru de iniţiere în... bhakti yoga, ceea ce presupune – spune Adrian Dohotaru, realizatorul interviului, devoţiune pură pentru Visnu-Krishna. Dincolo de reticenţele posibile pe marginea unei asemenea intenţii la noi, merită familiarizarea cu generaţia '60 datorată unui reprezentant „pe viu" al ei, cu modul echilibrat de înţelegere a fenomenului hippie din perspectiva celui care a depăşit ispita drogurilor practicând o disciplinare spirituală începută prin surf şi continuată cu o formă de yoga.

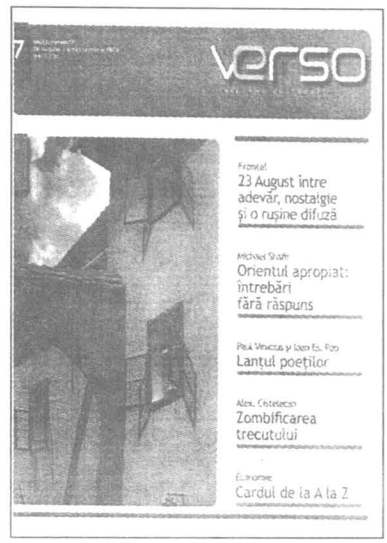

La rubrica „Revista presei economice", aflăm despre bănci, credite, CD-uri piratate, în scurte note informative şi explicative prezentate punctual la îndemâna nespecialiştilor; iar în contextul aderării României la Uniunea Europeană, găsim câteva articole, pe două pagini, despre carduri. Să observăm şi alte teme: din filozofie, relaţia dintre fizică şi metafizică (o discuţie între Ovidiu Pecican, Mircea Crişan şi Alin Sebastian Tat), sau despre condiţia intelectualului contemporan (Alex. Cistelecan); manualele alternative de istorie scrise de către reprezentanţii a două ţări, cazul franco-german fiind cel care a stârnit reflecţii privind posibilitatea unuia româno-maghiar. De fapt, un prilej de a survola un discurs problematic, ne-pregătit pentru spiritele încă resentimentare din ambele naţiuni. Un *23 August* aniversat în anii comunismului este, de asemenea, un motiv de rememorare şi conştientizare a istoriei în datele ei resemnificate din perspectiva prezentului. Avem nevoie de aşa ceva!

În ordinea celor spuse în legătură cu observarea fenomenelor culturale alternative, este esenţială tratarea, în cele două numere ale revistei „Verso", sub semnătura lui Eugen Wohl, a Festivalului de teatru de la Avignon (6 – 30 iulie 2006). Varianta „Off" (neoficială, la limita underground-ului), la cea de-a 25-a ediţie, este abia cunoscută în România, ca tip de manifestare, de exprimare organizată ca dublură „în stradă" a spectacolelor văzute „din lojă": „«Off»-ul festivalului de la Avignon contribuie semnificativ la succesul la public, fiind exemplul cel mai bun de popularizare a artei, de transformare a ei într-un produs vandabil... De la teatrul în manieră clasică, care, paradoxal, a reprezentat majoritatea, până la teatru dans, circ, concerte sau performance, acest festival din jurul festivalului tinde către totalitate".

În fine, ceea ce constituie substanţa strictă a artei contemporane, a literaturii în mod special, „Verso" nu uită recenziile, cronicile la cărţi ale scriitorilor – poeţi şi prozatori – din generaţii diferite, într-un echilibru bine gândit al prezenţei lor: citim despre romanul *Amantul colivăresei* scris de Radu Aldulescu, despre I.D. Sârbu în monografia lui Daniel Cristea-Enache, sau despre Marta Petreu în volumul de poeme *Scara lui Iacob*, dar şi despre *Santinela de lut* a foarte tânărului Cosmin Perţa. Vedem poemul lui Şerban Foarţă, dar şi al Ruxandrei Cesereanu. În fine, în traducerea lui Aurel Rău ne putem deda la melancolii boeme citind poeme inedite din Constantin Kavafis.

Sursele ilustraţiilor: p. 3: *Din viaţa Regelui Carol I.* Mărturii contimporane şi documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaş, Fundaţia Regele Carol I, 1939; pp. 11 – 12: Biblioteca Naţională a României. Fondul St. Georges; pp. 21, 28, 32, 35 şi coperta III: C. Doelman, *Kandinsky*, Marabout Université, 1964; p. 33: Petre Pandrea, *Turnul de ivoriu. Memorii*, Editura Vremea XXI, 2004; coperta II: Protosinghelul Vasile Vasilache, *Mitropolitul Veniamin Costachi 1768 – 1846*, Mânăstirea Neamţului, 1941; coperta IV: Academia Română, *Dicţionarul General al Literaturii Române*, A/B, Editura Univers Enciclopedic, 2004.

Sursele citatelor: coperta II: *Mitropolitul Veniamin Costachi 1768 – 1846*; coperta III: *Pictori pe care i-am cunoscut*, Editura Meridiane, 1969, traducere de Radu Varia; coperta IV: G. Călinescu, *Istoria literaturii române dela origini până în prezent*, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, 1941.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

decembrie 2006

♦ 1 decembrie. **Ziua Naţională a României**

♦ 1 decembrie 1866. 140 de ani de la moartea lui **Sir George Everest**, militar geodez britanic (4 iul. 1790 – 1 dec. 1866)

♦ 1 decembrie 1931. 75 de ani de la naşterea lui **Johnny Răducanu**

♦ 1 decembrie 1936. 70 de ani de la inaugurarea **Arcului de Triumf**, în prezenţa regelui Carol al II–lea şi a reginei Maria, arhitect Petre Antonescu

♦ 2 decembrie 1381. 625 de ani de la moartea lui **Jan van Ruysbroeck**, teolog, scriitor mistic olandez (1293 – 2 dec. 1381)

♦ 2 decembrie 1936. 70 de ani de la naşterea actorului **Mitică Popescu**

♦ 3 decembrie 1991. 15 ani de la moartea lui **Petre Ţuţea** (6 oct. 1901 – 3 dec. 1991)

♦ 4 decembrie 1866. 140 de ani de la naşterea lui **Wassily Kandinsky**, pictor rus (4 dec. 1866 – 13 dec. 1944)

♦ 5 decembrie 1906. 100 de ani de la naşterea cineastului american **Otto Preminger** (5 dec. 1906 – 23 apr. 1986)

♦ 5 decembrie 1926. 80 de ani de la moartea lui **Claude Monet**, pictor francez (14 nov. 1840 – 5 dec. 1926)

♦ 5 decembrie 1926. 80 de ani de la naşterea lui **Romain Weingarten**, poet, dramaturg francez

♦ 5 decembrie 1931. 75 de ani de la moartea lui **Nicholas Vachel Lindsay**, scriitor american (10 nov. 1879 – 5 dec. 1931)

♦ 8 decembrie 1681. 325 de ani de la moartea lui **Gerard Ter Borch**, pictor olandez (1617 – 8 dec. 1681)

♦ 8 decembrie 1876. 130 de ani de la naşterea scriitoarei **Hortensia Papadat-Bengescu** (8 dec. 1876 – 5 mart. 1955)

♦ 8 decembrie 1886. 120 de ani de la naşterea lui **Diego Rivera**, pictor mexican (8 dec. 1886 – 25 nov. 1957)

♦ 8 decembrie 1921. 85 de ani de la inaugurarea **Operei Române din Bucureşti**, cu piesa *Lohengrin* de Richard Wagner, sub bagheta lui George Enescu

♦ 9 decembrie 1626. 380 de ani de la moartea lui **Salomon de Brosse**, arhitect francez (1571 – 9 dec. 1626)

♦ 9 decembrie 1906. 100 de ani de la moartea lui **Ferdinand Brunetière**, critic literar francez (19 iul. 1849 – 9 dec. 1906)

♦ 9 decembrie 1926. 80 de ani de la naşterea lui **Henry Kendall**, fizician american, laureat al Premiului Nobel, 1990 (9 dec. 1926 – 15 feb. 1999)

♦ 10 decembrie 1936. 70 de ani de la moartea lui **Luigi Pirandello**, scriitor italian, laureat al Premiului Nobel, 1934 (28 iun. 1867 – 10 dec. 1936)

♦ 9 decembrie 1996. 10 ani de la moartea lui **Marin Sorescu** (19 feb. 1936 – 8 dec. 1996)

♦ 10 decembrie 1896. 110 ani de la moartea lui **Alfred Nobel**, chimist, inventator, om de afaceri suedez, creatorul fundaţiei care acordă Premiile Nobel (21 oct. 1833 – 10 dec. 1896)

♦ 12 decembrie 1926. 80 de ani de la moartea lui **Jean Richepin**, scriitor francez (4 feb. 1849 – 12 dec. 1926)

♦ 12 decembrie 1926. 80 de ani de la naşterea lui **Nicolae Enea**, sculptor

♦ 12 decembrie 1936. 70 de ani de la naşterea atletei **Iolanda Balaş**

♦ 13 decembrie 1816. 190 de ani de la naşterea lui **Werner von Siemens**, inginer, inventator german (13 dec. 1816 – 6 dec. 1892)

♦ 13 decembrie 1886. 120 de ani de la naşterea lui **Nicolae Leonard**, tenor (13 dec. 1886 – 24 dec. 1928)

♦ 14 decembrie 1906. 100 de ani de la naşterea lui **Grigore Ioachim**, inginer petrolist (14 dec. 1906 – 19 oct. 1979)

♦ 14 decembrie 1946. 60 de ani de la moartea scriitorului **I. Al. Brătescu-Voineşti** (1 ian. 1868 – 14 dec. 1946)

♦ 15 decembrie 1966. 40 de ani de la moartea lui **Walt Disney**, actor, producător de film, creator de desene animate (5 dec. 1901 – 15 dec.1966)

♦ 17 decembrie 1931. 75 de ani de la naşterea lui **Silviu Băiaş**, pictor

♦ 18 decembrie 1846. 160 de ani de la moartea lui **Veniamin Costachi**, Mitropolit al Moldovei, cărturar, poet (20 dec. 1768 – 18 dec. 1846)

♦ 18 decembrie 1856. 150 de ani de la naşterea lui **Sir Joseph John Thomson**, fizician englez, laureat al Premiului Nobel, 1906 (18 dec. 1856 – 30 aug. 1940)

♦ 19 decembrie 1996. 10 ani de la moartea actorului italian **Marcello Mastroianni** (28 sept. 1924 – 19 dec. 1996)

♦ 20 decembrie 1926. 80 de ani de la naşterea pictoriţei şi poetei **Georgeta Crainic**

♦ 20 decembrie 1996. 10 ani de la moartea lui **Carl Sagan**, astronom, scriitor american (9 nov. 1934 – 20 dec. 1996)

♦ 21 decembrie 1886. 120 de ani de la naşterea lui **Gheorghe Tătărăscu**, om politic, ministru şi prim-ministru al României (21 dec. 1886 – 28 mart. 1957)

♦ 21 decembrie 1966. 40 de ani de la moartea lui **Valeriu Ciobanu**, istoric literar, folclorist (4 apr. 1917 – 21 dec. 1966)

♦ 22 decembrie 1856. 150 de ani de la naşterea lui **Frank Billings Kellogg**, om politic american, laureat al Premiului Nobel pentru Pace, 1929 (22 dec. 1856 – 21 dec. 1937)

♦ 22 decembrie 1876. 130 de ani de la naşterea lui **Filippo Tommaso Marinetti**, scriitor italian (22 dec. 1876 – 2 dec. 1944)

♦ 22 decembrie 1956. 50 de ani de la moartea lui **Nicolae Labiş** (2 dec. 1935 – 22 dec. 1956)

♦ 22 decembrie 1976. 30 de ani de la moartea lui **Martin Luis Guzman**, scriitor mexican (6 oct. 1887 – 22 dec. 1976)

♦ 24 decembrie 1881. 125 de ani de la naşterea lui **Juan Ramon Jiménez**, poet spaniol, laureat al Premiului Nobel, 1956 (24 dec. 1881 – 29 mai 1958)

♦ 25 decembrie 1906. 100 de ani de la naşterea lui **Ernst Ruska**, fizician german, laureat al Premiului Nobel, 1986 (25 dec. 1906 – 27 mai 1988)

♦ 27 decembrie 1906. 100 de ani de la naşterea poetului **Emil Giurgiuca** (27 dec. 1906 – 3 mart. 1992)

♦ 28 decembrie 1706. 300 de ani de la moartea lui **Pierre Bayle**, filosof, critic şi istoric literar francez (18 nov. 1647 – 28 dec. 1706)

♦ 29 decembrie 1926. 80 de ani de la moartea poetului german **Rainer Maria Rilke** (4 dec. 1875 – 29 dec. 1926)

♦ 28 decembrie 1986. 20 de ani de la moartea cineastului rus **Andrei Tarkovski** (4 apr. 1932 – 28 dec. 1986)

♦ 30 decembrie 1986. 20 de ani de la moartea lui **Ion Bănuţă**, poet (7 nov. 1914 – 30 dec. 1986)

♦ 31 decembrie 1936. 70 de ani de la moartea lui **Miguel de Unamuno y Jugo**, scriitor, filosof spaniol (29 sept. 1864 – 31 dec. 1936)

♦ 31 decembrie 1956. 50 de ani de la inaugurarea **postului public de televiziune** în ţara noastră

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Ion I. NISTOR – The Romanian State under King Carol I

The Proclamation of the Kingdom. Romania during the Neutrality (1914 – 1916) 2

Sextil PUȘCARIU – Impressions from Bucharest 8

Georgeta FILITTI – Bucharest Archives – Cimara 10

Bucharest Metropolitan Library – Patrimony 13

History of the Book – THOMAS MORUS 14

Centenary – EMIL GIURGIUCA 16

Contemporary Autographs – *Alecu Ivan GHILIA* 18

News on Bucharest Metropolitan Library's Branches 22

EBLIDA Hot News. September 2006 – Library and Information Society Issues 24

Liviu BUTUC – Short History of Communication in Romania (VII). The Impact of Mass Media (1) 26

Florea NEAGU – Petre Pandrea. An Unforgotten Romanian 33

Catalogue 36

Nina VASILE – Review – „Verso" 38

Calendar – December 2006 39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1
ABIDOR: Tel./Fax: 316.83.00
Redacția: Tel./Fax: 212.83.11
E-mail: bibliobuc@yahoo.com / Web: www.bmms.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redacția: Ion HOREA (redactor șef), Georgeta FILITTI, Iulia MACARIE (secretar de redacție), Radu VLĂDUȚ

CUPON

ABONAMENT LA
BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1, Cod poștal 010354, București.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... RON în contul dvs.
nr. RO82 RNCB 0072 0497 1003 0001 BCR Sector 1. C.U.I. 10141341.

Asociația noastră ABIDOR și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR**. Prețul unui număr este de 20.000 lei / 2 RON. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 240.000 lei / 24 RON.

Tipărit la Tipografia SEMNE '94

Redacția revistei BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

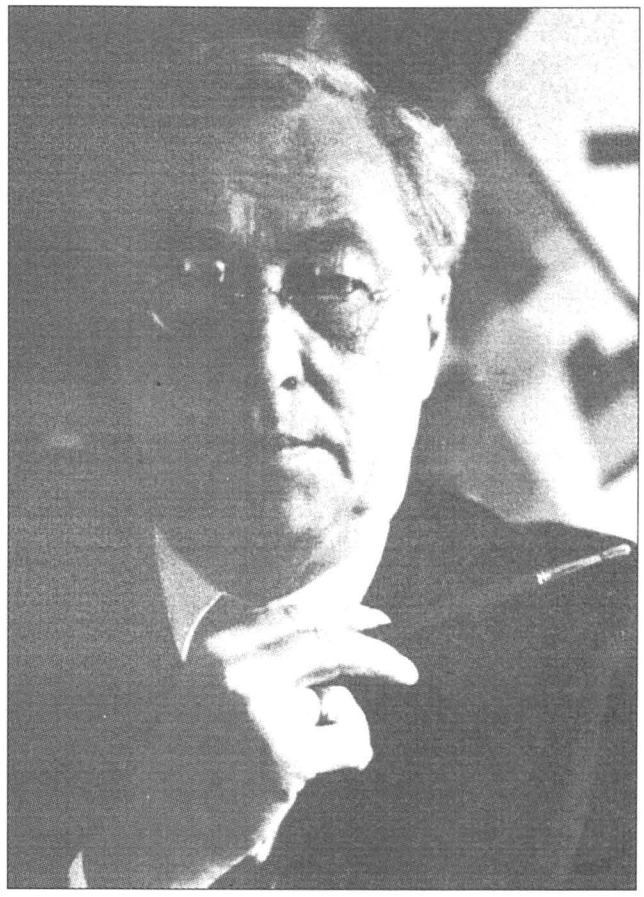

WASSILY KANDINSKY

1866 – 1944

140 de ani de la naştere

„… În jurul anilor 1910, Kandinsky a jucat un rol hotărîtor în mişcarea care a eliberat pictura de servitutea aparenţelor. El nu e numai un pionier, ci şi părintele unei nesfîrşite progenituri; din toate formele picturii abstracte, nu e nici una pe care să n-o fi iniţiat şi experimentat el mai întîi…

În el însuşi se amestecau Orientul cu Occidentul şi întotdeauna a ştiut să-şi aşeze viaţa la confluenţa problemelor aventurii umane. Născut la Moscova, apropiat prin ascendenţa sa de Asia centrală, copil uluit de magia colorată a naturii, el se pasionează pentru disciplinele cele mai diverse: muzică, etnografie, drept, economie, înainte de a hotărî să consacre picturii toate puterile personalităţii sale bine formate…“

Jacques Lassaigne

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

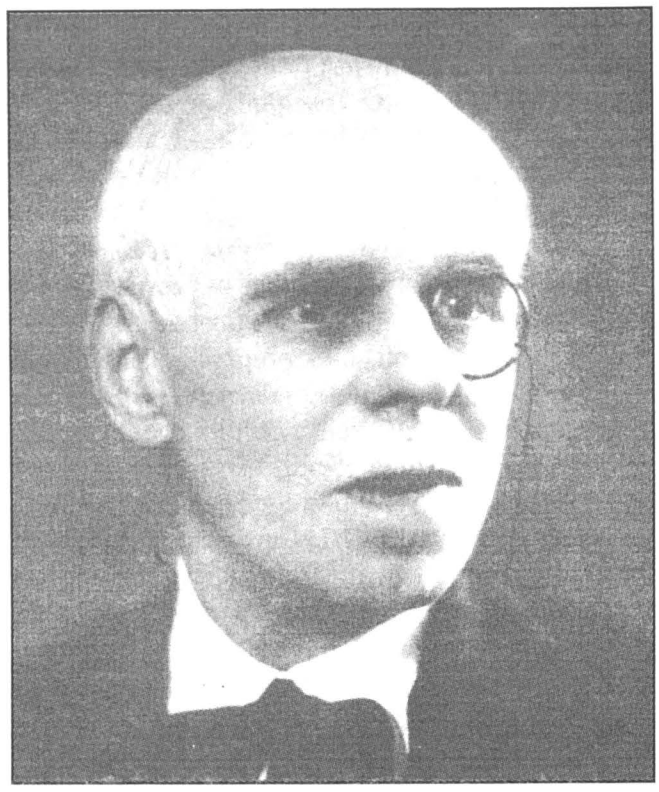

I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI

1868 – 1946

60 de ani de la moarte

„– Nu,* omul *nu e numai o ființă care se naşte, mănâncă, doarme, se înmulţeşte şi moare, ca toate celelalte viețuitoare; –* omul *nu e numai o ființă care cu şiretenie ori cu brutalitate, călcând şi strivind pe alții, caută să-şi cucerească un loc la ospățul vieții…* Omul *e o ființă, care e uneori mai puțin înarmată pentru izbândă; dar, spre deosebire de toate celelalte viețuitoare, năzuieşte ca în această oglindă a conştiinței, cu care a fost hărăzit, să cuprindă o cât mai mare parte a lumii pe care o trăieşte, –

o ființă care, cu această scânteie de dumnezeire,

caută să pătrunză bezna de îndoieli şi de taine care-l împresoară…“

ISSN 1454-0487

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro